

rodna gruda

november 1975
številka 11
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

Ottavio Brajko ponovno v Kanadi in ZDA

Domači zabavni ansambel Ottavia Brajka iz Izole, ki se je številnim našim rojakom v Kanadi in v Clevelandu, kjer je gostoval lani, izredno priljubil, odhaja na povabilo Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave ponovno na turnejo po teh državah. Iz Jugoslavije odpotuje 17. novembra, turnejo pa bodo zaključili 3. januarja. Nastopali bodo v več mestih po Kanadi in v ZDA (Chicago in drugod), zadnji nastop pa bodo imeli na velikem slovenskem silvestrovanju v Torontu. Skupino spremlja tudi njihov stalni humorist Ivan Bizjak-Giovannin. Vse rojake opozarjamo, da bodo dobili vse podrobnejše informacije o gostovanjih pri Kanadsko-slovenski skupini v Torontu in pri slovenskih društvih v svojem kraju.

Na sliki levo: ansambel Ottavia Brajka.
V ozadju Izola.

Blegoš v jesenskih barvah
Foto: Ančka Tomšič

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:

61001 Ljubljana

Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Slovenija, Jugoslavija

Telefon: 061/23-102 — uredništvo, 061/21-234 — uprava

Uredniški svet

Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar, France Poznič, Franci Stare, Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Senk, Juš Turk

Glavni urednik

Drago Seliger

Odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Ina Slokan

Upravnica

Vera Valenci

Oblikovalec

Jože Boncelj

Prevajalca

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Alberto Gregorič / španščina

Letna naročnina

Jugoslavija 50.— din (posamezni izvod din 5.—), Argentina 5.— am. dol., Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,50 Lstg., Avstrija 115 Asch, Belgija 220 Bfr., Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr., Finska 20.— Fm., Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl., Italija 3.500 Lit., ZR Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr., Švedska 24.— Skr., Švica 19.— Sfr., Velika Britanija 2,50 Lstg., Kanada 5.— kan. dol., U.S.A. 5.— am. dolarjev.

Plačila naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica«, v priporočenem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — addressed to »Slovenska izseljenska matica« — in registered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by

ČGP DELO, Ljubljana

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Praznik noš v Kamniku	7
»Moje življenje in delo sta se zlila v eno«	8
Nekoč ga je pil cesar, danes je na delavčevi mizi	10
Tisoč srčnih žena na Triglavu	12
Pri Trubarju, Levstiku in Stritarju	14
Iljiev kozolec	15
Pod Kunšperško goro čas ne stoji	16
Mož, ki je hotel postati kmet	17
Umrli je Tone Kralj	18
ZAČASNO NA TUJEM (I)	19
ENGLISH SECTION (II)	19
Naši po svetu	27
Srečanja	30
Moj ljubi rojstni dom	31
Med in pelin neke ljubezni	32
Matevž Hace: Martinovo	34
Otroci berite	36
Krožek mladih dopisnikov	37
Kmetijstvo med Kamniškimi alpami in Ljubljano	38
Naša beseda	40
Modni utrinek	41
Naše ladje — naši ambasadorji	42
Vaš kotichek, slikovna križanka	44

Panorama Maribora, drugega slovenskega univerzitetnega mesta, ki so ga razglasili v septembru. V Mariboru je že več kot desetletje delovalo več višjih šol, ki so zdaj prerasle v univerzo. Številnim močnim mariborskim delovnim organizacijam bo nova univerza v veliko oporo.

Foto: Miroslav Zajec

iz vaših pisem

Stari običaji

Dragi rojaki, zahvaljujem se vam za pošiljanje Rodne grude. Kljub temu da prihaja z zakasnitvijo, smo je zelo veseli in jo takoj do konca preberemo. Zelo radi vidimo na slikah naše pokrajine, radi prebiramo besedila z zgodovino in opisi starodavnih običajev v naših mestih in vaseh. Najbolj zanimivo je, kako prihajajo iz raznih tujih dežel na Kmečko ohcet v Ljubljano — te slike so najbolj zanimive. Torej, topla hvala za trud.

Zdaj pa prihaja tudi čas, da se vsi naročniki spomnimo, da poravnamo naročnino za leto 1975. Jaz vem, da nobena ustanova ne more napredovati brez pomoči članov in tako je tudi pri Matici. Pozdravljam rojake po vsem svetu.

*Stane Čemas
Toronto, Ont. Kanada*

Hvala za šopek

Vsem pri Matici se iz srca zahvaljujem za šopek rožmarina v Rodni grudi v spomin mojemu ljubljenu in nikoli pozabljenemu možu Ivanu.

Upam in želim, da ste vsi zdravi in da se imate dobro. Vem, da ste zelo zaposleni z delom in obiski vseh krajev, kjer žive Slovenci. Obenem pošiljam naročnino, malo za nazaj, malo za naprej.

Lepe pozdrave vsem, tudi tov. Zimi Vrščaj in Stanetu Lenardiču.

*Ivanka Kapel
Euclid, O. ZDA*

Slovenci v Južni Afriki

Pred nekaj meseci smo tudi mi postali novi izseljenci v Južni Afriki. Tako se vam javljam s svojim prvim sestavkom iz naše nove dežele. Morda ne veste veliko o tej deželi. Dežela sama je čudovita in nas svojimi lepotami delno spominja na Slovenijo. V R.S.A. živi poleg 4 milijonov belih tudi 15 milijonov črncev in drugih. Vsekakor pa se življenjski pogoji tudi za nebelce izboljšujejo iz leta v leto. Zanimivo je, da se veliko črnih prebivalcev sem priseljuje tudi iz drugih afriških držav, kajti industrije je tukaj zelo veliko.

Živimo v Johannesburgu, mestu, ki je moderno urejeno in podobno vsem drugim vlemestom sveta. Johannesburg sam pa je tudi glavno industrijsko središče Južne Afrike. V začetku nam je bilo težko, ker nismo znali jezika. Angleško in afrikansko sta uradna jezika v državi. Sčasoma smo prebrodili tudi te težave, kakršne ima vsak novi naseljenec. V mestu samem in okolici živi po neuradnih podatkih tudi kakih sto Slovencev. V celoti pa živi v Južni Afriki okoli 6000 Jugoslovanov. Priseljivanje pa še vedno traja. O kakem slovenskem klubu tukaj ne mo-

rem pisati, ker ga preprosto ni. Tudi večina starejših slovenskih izseljencev tukaj živi zase. Tako nam je v tem času uspelo spoznati le nekaj Slovencev. Vsekakor zavidam Slovincem v Ameriki, Kanadi, Avstraliji in drugih deželah, ko berem o njihovih prireditvah, o obiskih domačih krajev in drugem. Vsega tega si mi ne moremo privoščiti. Slovenci v Južni Afriki gredo svojo pot. Živimo osamljeni in nepovezani. Le Rodna gruda mi prinaša košček tega, kar pogrešam tukaj, domovine, ki ji bom ostal vedno zvest. Veliko premišlujem o tem, ali naj se vrnem v domovino ali ne, v negotovosti živim iz dneva v dan. Kam pelje ta pot negotovosti za nas, ki ne najdemo pravega miru? Vsekakor mi je edina želja vrniti se domov. A vendar, ko premišlujem o tej vrnitvi, me nekaj stisne pri srcu: kaj če te ta tvoja domovina razočara. Resnično se najhuje bojim razočaranja nad nečem, za čemer mi srce tako močno bije.

Tako vidite, spoštovani urednik, da živijo slovenski ljudje tudi na tem koncu sveta, in ti ljudje nikoli ne bodo pozabili naše drage Slovenije. V srcu ostanemo vedno Slovenci. Morda vam bom nekoč napisal, da smo Slovenci v Johannesburgu ustanovili svoj klub, kar pa so samo moje želje in je za to le malo upanja. Več o življenju tukaj pa vam napišem kdaj drugič.

Še nekaj o Rodni grudi: opažam, da je vaše opisovanje zanimivosti iz Slovenije usmerjeno od Štajerske in Prekmurja. Mnogo Štajercev in Pomurcev živi po svetu, ki bi bili veseli, če bi kaj več poročali tudi o teh krajih. Že dolgo nisem opazil ničesar iz Maribora. Ali tam res ni nič zanimivega? Drugo, kar pogrešam, pa je šport. Zapiske o športu so res preskromni in jih je komaj opaziti.

Prisrčne pozdrave vsem na uredništvu in vsem Slovincem po svetu.

*B. Potočnik
Johannesburg, Južna Afrika*

Kmalu obisk po 63 letih

Pošiljam naročnino za Rodno grudo za dve leti, oprostite mali zamudi. Vesela sem slik iz mojih rodniških Trbovelj, iz savske in savinjske doline ter z mojih nepozabnih gora. Moji dragi mi spijo večni sen pri lepem Rimskih toplicah pri Zidanem mostu. Tam stoji tudi moj zadnji rodni dom, katerega upam, da bom v bližnji bodočnosti obiskala po 63 letih.

Lep pozdrav vsem, ki tako neumorno delajo za Rodno grudo in izseljensko matico, kakor tudi vsem Slovincem po širnem svetu.

*Angela Rožnik
New Berlin, Wis. ZDA*

Na svoji zemlji ...

Foto: Janez Klemenčič

Spet je prišel čas, ko vam pošiljam naročnino in prispevek v tiskovni sklad. Obenem pa vam prilagam nekaj vrstic. Odkar sem vam zadnjič pisala, se pri nas ni prav dosti spremenilo, le otroci so kar precej zrastle. Irena je stara že devet let in je naredila četrty razred z odličnim uspehom. Obiskuje tudi baletno šolo, uči pa se igrati tudi harmonij. Pretekli mesec je bila na tekmovanju med dvema provincama na tem inštrumentu druga. Ravno zdaj pa hodi še v plavalni tečaj. David je star dve leti in bi Ireno najraje v vsem posnemal, seveda pa je za to še premajhen. Zadnje čase se pripravljamo na sprejem obiska moje sestre Anice in moževega brata Milana iz Križa pri Komendi. Obiska se zelo veselimo.

Lep pozdrav uredništvu, obenem pa tudi vsem prijateljem, ki prebirajo Rodno grudo s takim veseljem kot mi.

*Družina Bremšak
Ottawa, Kanada*

Mary Tursich piše

Letos v juliju sva s hčerko spet obiskali sorodnike v Jugoslaviji. Z letalom sva se iz New Yorka popeljali naravnost v Beograd, kjer je naju čakal brat Martin iz Pulja in nečak Franc iz Indije. Tri dni smo bili nato vsi skupaj v Indiji pri ženi mojega pokojnega brata, nato pa smo se z vlakom odpeljali v Ljubljano. Potem smo bili nekaj dni na Igu, pri mojem bratu Tonetu, ki je bil bolan, vendar se je že precej pozdravil. Seveda smo šli tudi na pokopališče, na grob moje mame. Grob je zelo lepo urejen.

Po nekaj dneh sva se s hčerko napotili v Pulj kjer sva ostali en teden. Moja hči je šla za en dan tudi v Benetke in je bila nad izletom zelo navdušena.

Ko sva se vrnili na Ig, je čez teden dni umrl moj brat. Zadnji teden doma je bil zelo žalosten. Žena je ostala sama z 18-letnim fantom. Ženi in drugim sorodnikom izrekam iskreno sožalje.

*Mary Tursich
New York City, ZDA*

Od kod Rake?

Rodna gruda je zame vedno zanimiva. Posebno sem bila vesela, ko sem videla sliko starega planinskega stolpa, ki mi je zelo

znan. Samo to mi ne gre v glavo, od kod beseda Rake, ker mi smo vedno rekli Rakovski Škocjan. Tam okoli poznam vse jame in ceste. Vem tudi, kje je spomenik gozdnega varuha Kunca, ki ga je ustrelil neznan človek, katerega je dobil pri kraji divjačine.

Večkrat smo tam vozili hlode po graščinski cesti. Med smrekami je bila tudi hišica za graščinske lovce, kamor je konjederec večkrat pripeljal mrtvo govedo. Tam se je nato zbirala divjad, ki so jo čakali lovci. Cesta nad Uncem je bila zelo strma, da smo rabili, kot smo rekli, coklo, pozimi, ko je bilo ledeno, pa mačka, to je bilo nekaj železnega s kavlji in dalo se je pod zadnje kolo. Tam je bila tudi tabla, ki te je opominjala, kaj moraš storiti. Zdaj sem brala, da so vso cesto preuredili in da so podrli več hiš.

*Frances Bartol
New Smyrna Beach, Fla. ZDA*

Korak v novo življenje

Z zanimanjem sem prebrala članek psihologinje Azre Kristančič z naslovom »Korak v novo življenje. To je resnično neznana igra. Kdor izbira, izbirek dobi. Tudi jaz sem imela priložnost, da si izberem moža druge narodnosti, pa sem izbrala fanta moje narodnosti z lepim poklicem. Vendar pa je on vse delal po svoje, jaz mu nisem bila nič, čeprav sem veliko delala zanj. Po 13 letih pa mi je povedal, da me nikdar ni mogel trpeti. Ko pa sem ga zapustila, je začel piti in to ga je spravilo v prerani grob.

Lepe pozdrave vsem bralcem Rodne grude.

*Barbara Slanovec
San Bernardino, Calif. ZDA*

Z letalsko pošto

Prosim vas, če mi odslej pošiljate Rodno grudo z letalsko pošto. Vse bom v redu plačal. Ta revija mi pomeni zelo veliko, saj je eden od največjih zakladov v mojem domu. Ko berem revijo, ki je napisana v našem materinskem jeziku, se počutim, kot da bi bil doma med svojimi. Ne morem vam popisati občutka, ki ga imam. Revija je zelo lepo ilustrirana in želim vam, da bi bilo tudi vnaprej tako, da bi imeli še veliko uspehov pri vašem koristnem delu.

*Karli Črepnjak
Delta, B. C. Kanada*

Prireditve

Po poletnem zatišju je spet oživela dejavnost številnih izseljenskih društev, katerih glavna dejavnost je organizacija družabnih večerov in raznovrstnih kulturnih prireditev. Razumeti moramo, da kulturne prireditve v izseljenskih društvih niso le tisto, kar si včasih predstavljamo pod tem nazivom, temveč da so to pravzaprav družabna srečanja, pri katerih večino gostov privabi zabavni program. A nič zato, v najširšem pomenu je kultura že to, da se rojaki med seboj pogovore po domače in se seznaniijo z novicami s tega ali drugega področja.

Neka rojakinja, ki nas je obiskala v teh dneh, mi je omenila, čemu toliko pišemo o Slovencih po svetu, in da njih predvsem zanimajo novice od doma. In povedal sem ji, da se zavedamo, da naša revija rojake po svetu v resnici predvsem obvešča o dogajanju doma in zato je temu namenjena več kot polovica prostora, da pa je to tudi revija, ki mora poročati tudi o dejavnosti slovenskih društev po svetu. Večina društev si to sama želi, pošiljajo nam svoje prispevke, poročila o njihovih prireditvah in podobno. Okusi so pač različni — iz številnih pisem ugotavljamo tudi, da zelo radi prebirate prav rubriko iz vaših pisem in prispevke o življenju Slovencev v drugih deželah. Pri sestavljanju programa za vsako posamezno številko želimo najti ravnotežje, ki naj bi zadovoljilo kar največji odstotek vseh bralcev. In seveda si tudi domišljamo, da se nam to pogosto posreči.

A naj se povrnem k začetku tega pisma: v uredništvu si želimo, da bi bili aktualni, da bi pravočasno poročali vsaj o vseh pomembnejših slovenskih prireditvah, ki jih prirejajo naša društva. Včasih nam je nerodno, ko moramo npr. v novembru objaviti članek o prireditvi, ki je bila izvedena v maju. Bojimo se, kako boste to sprejeli. Objavljamo pa tak prispevek predvsem zato, da bi bila iz revije kar najbolj razvidna podoba vaše celoletne dejavnosti in raznovrstnost vaših prireditev. Marsikateri drug časopis bi tak prispevek preprosto vrgel v koš. Zato vas ob tej priložnosti prosim, da nam po možnosti v nekaj bližnjih dneh po prireditvi pošljete zapis o tem vsaj z nekaj osnovnimi podatki. Članek bomo priredili seveda mi. Le tako boste o vsem obveščeni pravočasno, mi pa bomo imeli občutek, da smo le »aktualni«.

Jože Prešeren

na kratko

Meja z Italijo dokončna

Jugoslavija in Italija sta sprejeli besedilo dokončnega sporazuma o ureditvi mejnega vprašanja, s katerim priznava Italija popolno suverenost Jugoslavije nad bivšo cono B, Jugoslavija pa popolno suverenost Italije nad bivšo cono A Svobodnega tržaškega ozemlja.

Srečanja neuvrščenih

V zadnjem času obiskuje našo državo vrsta visokih predstavnikov neuvrščenih dežel. Na srečanjih si izmenjujejo poglede na mednarodna dogajanja, obenem pa se pogovarjajo tudi o tesnejšem sodelovanju med Jugoslavijo in njihovimi državami.

V septembru je bil v Jugoslaviji na povabilo predsednika Tita nepalski kralj Birendra, ki se je s predsednikom Titom in drugimi visokimi jugoslovanskimi osebnostmi pogovarjal o pomembnih mednarodnih vprašanjih.

Na uradnem obisku v Jugoslaviji je bil tudi predstnik vlade republike Singapur Li Kuan Ju.

Marinc na Madžarskem

Predsednik izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc je bil v septembru na večdnevem uradnem obisku na Madžarskem, kjer se je s sodelavci pogovarjal tudi s podpredsednikom madžarske vlade dr. Szekerjem in drugimi. Slovenska delegacija je obiskala tudi obmejne županije Vas in Zala v Porabju, kjer živi slovenska manjšina. Po vrnitvi je Andrej Marinc izjavil, da je na obeh straneh še veliko možnosti za vsestransko sodelovanje.

Univerza v Mariboru

Z veliko slovesnostjo, na kateri je govoril predsednik slovenskega izvršnega sveta Andrej Marinc, so v Mariboru razglasili uni-

verzo. S tem je Maribor postal drugo slovensko univerzitetno mesto in štirinajsto v državi. Do leta 1985 bo na novi mariborski univerzi študiralo okoli 8000 rednih študentov. V mariborsko univerzo so vključene visoka komercialna šola, visoka tehniška šola, pedagoška akademija, visoka šola za organizacijo dela v Kranju, v naslednjem šolskem letu pa bosta prerasli v visoko šolo še višja pravna šola in višja agronomska šola.

Nova univerza bo prav gotovo vplivala na utrip mesta ob Dravi v kulturnem, športnem in drugih pogledih.

Spomini na Ravensbrück

V Fiesi pri Piranu je bilo tridnevno srečanje 900 bivših internirank nemškega koncentracijskega taborišča Ravensbrück iz vse Jugoslavije. Osrednja slovesnost tega srečanja je bila v portoroškem avditoriju, na kateri je bil slavnostni govornik Franc Šetinc.

Skozi taborišče Ravensbrück je šlo med drugo svetovno vojno nad 2800 Jugoslovank, od tega 2000 Slovenk. Bivše interniranke so obiskale tudi nekaj osnovnih šol na slovenski obali in pripovedovale o svojem trpljenju v taboriščih.

Uspeh zagrebškega velesejma

Stodeseti zagrebški velesejem je po besedah številnih domačih in tujih razstavljalcev nadvse uspel tudi letos. Na sejmu je sodelovalo 6300 razstavljalcev, od tega 1300 domačih.

Zagrebški velesejem je pomemben zlasti zato, ker je spodbudil splošno mednarodno razmerje zlasti med državami v razvoju in razvitimi državami. Države v razvoju, na sejmu jih je letos sodelovalo 30, so dokazale, da je minil čas, ko je bila njihova ponudba zgolj surovine in izdelki domače obrti. Te države imajo svojo pot industrijskega razvoja in to so pokazale tudi na zagrebškem velesejmu.

Srečanje Minić-Kissinger

Podpredsednik zveznega izvršnega sveta in sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić se je 25. septembra v Washingtonu sestal z ameriškim državnim sekretarjem Henryjem Kissingerjem. To je bil prvi delovni sestanek obeh ministrov, za katere so se dogovorili med nedavnim obiskom predsednika Forda v Jugoslaviji. Pogovarjala sta se o mednarodnih vprašanjih, zlasti pa o gibanju neuvrščenih. Državni sekretar Kissinger je po pogovorih dejal, da ZDA cenijo mednarodni položaj in vlogo Jugoslavije, njeno neodvisno in samostojno politiko.

Javno posojilo za ceste

Vse kaže, da bo v kratkem uresničen predlog, da bi del denarja, ki je potreben za gradnjo novih cest v Sloveniji, zbrali tudi v obliki javnega posojila. Posojilo naj bi vplačevali občani kakor tudi gospodarske organizacije, vračali pa naj bi ga pet let z obrestno mero 10 odstotkov. Z javnim posojilom naj bi zbrali okoli 900 milijonov dinarjev.

S tako zbranim denarjem bodo v Sloveniji do leta 1980 modernizirali 435 kilometrov makadamskih cest, z novim asfaltom bodo okrepili 173 magistralnih in 414 km regionalnih cest, zgradili 21 mostov in 66 km avtomobilskih cest ter drugo.

Musical »Gubec-beg« na Broadwayu?

Znani ameriški manager G. Bruninghan se zanima za glasbo in besedilo musicala »Gubec-beg«, ki so ga prvič uprizorili lani v Zagrebu in je žel med jugoslovansko publiko veliko uspeha. Skomponirali so ga Miljenko Prohaska, Karlo Metikoš in Ivica Krajač. Pri izvedbi je prejela največ priznanj znana pevka Josipa Lisac.

Tisnikar v Cannesu

Znani slovenski slikar samouk Jože Tisnikar iz Slovenj Gradca bo sodeloval še z dvema drugima jugoslovanskima slikarjema na svetovni umetniški razstavi v Cannesu v Franciji. Ta razstava vsa leta vzbuja veliko pozornost obiskovalcev, saj na njej sodelujejo vsa velika imena svetovnega slikarstva.

Prvi slovenski dok

V ladjedelnici v Izoli so pred kratkim pripekljali prvi slovenski dok, ki ga bo to podjetje uporabljalo za popravilo večjih ladij. Dok je izdelala sovjetska ladjedelnica Herson, izolskemu kolektivu, kjer je zdaj zaposlenih že prek 300 delavcev, pa ga je prodala za 115 milijonov dolarjev pod izredno ugodnimi pogoji.

Turizem trdno v gospodarstvu

V letošnjih prvih sedmih mesecih je bilo v Jugoslaviji približno za deset odstotkov več tujih turistov kot v istem času lani, to pa je vsaj toliko, kolikor so pričakovali načrtovalci našega turističnega razvoja. Znane gospodarske razmere v svetu so marsikaterga turista tudi letos zadržale doma, zlasti pa je bil vzrok tudi to, da so cene v Jugoslaviji precej porasle. Kljub vsem zaprekam pa lahko rečemo, da je bilo tudi letošnje turistično leto v Jugoslaviji rekordno.

Zmanjšati UVOZ

Kakšni bodo seštevki letošnjega gospodarjenja v Sloveniji in Jugoslaviji? Na kako trdne temelje se bo moglo nasloniti gospodarjenje v naslednjem, prvem letu prihodnjega srednjeročnega obdobja?

Ko bo pričujoča številka naše revije prišla med bralce, na takšna vprašanja sicer še ne bo mogoče dajati celovitih odgovorov. Vendar bodo takrat že na razpolago tudi podatki o gospodarjenju v treh četrtinah letošnjega leta. Zdaj, ko pripravljamo to številko, pa se lahko zlasti opremo na ugotovitve o tem, kako smo v naši republiki gospodarili do jeseni.

Te ugotovitve pa nikakor niso rožnate. Predvsem je iz njih mogoče izluščiti dve resnici. Prva je ta, da smo prigosposodarili manj, kot smo si bili načrtali, druga pa ta, da smo porabili več, kot smo se bili dogovorili, manj pa smo pustili gospodarstvu za povečevanje njegove reproduktivne sposobnosti. Celotni dohodek slovenskega gospodarstva je bil sicer v prvi polovici letošnjega leta veliko višji od tistega v enakem obdobju lani: presegel ga je za 36,2 odstotka. Toda za toliko več celotnega dohodka je gospodarstvo tudi porabilo veliko več sredstev kot lani, s čimer se je njegova ekonomičnost zmanjšala. V veliko višjem celotnem dohodku se je tedaj skrivalo veliko inflacije. Fizični obseg gospodarskih aktivnosti pa se je ob tem povečeval veliko počasneje od pričakovanih. S tem pa smo tudi dosegli manjši družbeni proizvod.

Vendar pri delitvi družbenega proizvoda njegove manjše rasti nismo dovolj upoštevali. Namesto da bi skupno in splošno porabo prilagodili takšnemu, manjšemu kolaču, smo od le-tega rezali celo večje kose, kot smo si bili načrtali za delitev ob (nedoseženem) večjem družbenem proizvodu. Tako pa smo gospodarstvo prikrajšali za tisto, s čimer se lahko ustrezno obnavlja.

Teh in drugih ugotovitev niso pokazali šele poletni podatki, marveč so jih le-ti samo potrdili in podčrtali. Da se naše gospodarjenje oddaljuje od tega, kar smo si bili zapisali v resolucijo o družbenoekonomskem razvoju v letošnjem letu, so pokazale že analize gospodarjenja v prvih letošnjih mesecih. Prav zato smo že v juniju sprožili živahno družbeno akcijo za stabilizacijo našega gospodarstva. Ta akcija naj bi zlasti pripomogla k temu, da uredimo nekatere neurejene razmere na področju cen, prevelika investicijska, splošna in skupna poraba, neravnovesje

Pogled na največje turistično gradbišče v Sloveniji — turistično naselje Bernardin, katerega investitor je ljubljanska Emona, financira pa ga mednarodna banka.
Foto: Joco Znidaršič

med izvozom in uvozom, prenizka reproduktivna sposobnost gospodarstva itd.

Nekaj mesecev še ne more pokazati kdove kakšnih velikih premikov v gospodarjenju. Vendar lahko že zdaj opazimo, da je akcija za stabilizacijo dala nekatere obetavne rezultate. Tako se je predvsem začela umirjati poprej hudo močna rast cen. To je mogoče videti tudi prav neposredno, v prodaji na drobno, saj se je v nekaj mesecih pocenila v trgovinah vrsta blaga. Umirjati se je začela tudi investicijska poraba, prav tako pa tudi skupna in splošna poraba. Do izboljšanj je začelo prihajati tudi na področju zunanje trgovine, kjer se je zaradi omejitvenih predpisov zmanjšal uvoz tistega blaga, ki ga je moč dobiti tudi doma, ter je spet jel močnejše naraščati izvoz. Seveda pa ostaja zunanja trgovina še dalje v težavnem položaju, kar je zlasti posledica neugodnega položaja na svetovnem trgu.

Družbena akcija pa do konca letošnjega leta še ne bo mogla zgladiti vseh težav, s katerimi se dajeta slovensko pa jugoslovansko gospodarstvo. Lahko bo kvečjemu gospodarska gibanja spravila v glavnih obrisih v skladje s tistim, kar smo si bili načrtali v resoluciji za letošnje leto. Vendar bo tudi to lahko dovolj tehtno služilo za temelje gospodarjenju v prihodnjem letu, ko bomo začeli nov srednjeročni družbeni načrt za obdobje 1976—1980. Ob uresničevanju tega načrta, o katerega predlogu zdaj na veliko razpravljamo, pa bo tudi potrebno nadaljevati akcijo za stabilizacijo, ki smo jo začeli letos. Ta akcija tedaj ne ostaja kampanjska, marveč postaja dolgoročneje narave.

J. O.

Naši rojaki so gradili cesto v domači vasi

Vasica Znojile, ki jo sestavljajo le tri hiše, leži v hribovitem repdelu in spada pod krajevno skupnost Studenec v občini Sevnica. Do Znojil je iz najbližje vasi Rogačice dobrih 300 m zelo slabe kolovozne poti. In prav ta kolovoz je dal pobudo našim rojakom, ki prihajajo vsako leto v svoj domači kraj Znojile.

Vse tri hiše v Znojilah imajo svojce v tujini in sicer v Belgiji, Švici in Nemčiji. Vsako leto leto pridejo domov. Najbolj prizadeven je bil Anton Mrgole, ki živi že dolga leta v Belgiji, v Houthalnu. Ta je dal pobudo, da so se naši rojaki domenili, da bodo s skupnimi močmi uredili teh 300 m kolovoza. Pričeli so z delom že lansko leto in uredili kakih 50 m poti, letos pa se jih je zbralo kar 20 in zgradili so še dobrih 100 m. Samo letos so nasuli okrog 100 m³ peska in kamena. Najtežje je bilo s prevoznimi sredstvi. Material so deloma zvozili s konji, deloma pa s kamioni, ki so jih morali sami plačati. Za prihodnje leto jim je ostalo še preostalih 150 m in če ne bo krajevna skupnost namenila za dograditev ceste kakih sredstev, so se naši rojaki dogovorili, da bodo prihodnje leto spet prijeli za lopati in krampe.

Mislimo, da je takšna pobuda vse pohvale vredna. Teh nekaj desetih metrov samo po sebi ne pomeni veliko, a kaj je vredna pobuda naših rojakov, ki jim je pri srcu domači kraj. Tako so s svojo dobro voljo prispevali nekaj k naši skupnosti, na drugi strani pa pokazali, kako živa je njihova vez z domovino.

C. M.

po domačih krajih

V Ljubljani je v letošnjem septembru podjetje Viator, kakor se danes imenuje, ki skrbi za mestni cestni promet, praznoval 75-letnico, odkar je začel poslovati njegov predhodnik, ki je skrbel za prevoz potnikov po mestu z vozovi, ki so jih poganjali stroji. Seveda so bili takrat to tramvaji. Stari zapiski povedo, da je v Ljubljani zagorela električna luč januarja 1898. Nekako takrat so dozoreli tudi sklepi ljubljanskih občin-skih mož, da bi v Ljubljani zgradili cestno železnico na električni pogon. Razpisali so natečaj za to gradnjo in se končno odločili za najbolj ugodno ponudbo podjetja Siemens-Halske z Dunaja. Pogodbo je mestna občina sklenila 20. julija 1899. Prvi tramvaji so stekli po novih progah in s tem odprli promet mestne cestne železnice 6. septembra 1901. Ob otvoritvi je imela ljubljanska električna železnica le dve progi: prva je vodila od glavnega kolodvora skozi središče mesta do Most, druga pa od magistrata na

Dolenjsko cesto. Ljubljanski tramvajski promet je dolga leta upravljala Maloželezniška družba, t.j. delniška družba, ki jo je 1. 1902 ustanovilo podjetje Siemens-Halske in ji je ministrstvo za železniški promet potrdilo koncesije. Ob ustanovitvi je imela ljubljanska »tramvajska komanda«, kakor so ji šaljivo rekli Ljubljanci, 14 voz in 53 uslužbencev, od teh je bilo šestnajst voznikov in prav toliko sprevodnikov. Z leti so se razpletle tramvajske proge v razne smeri v Ljubljani. V maju 1937 je ljubljanska mestna občina odkupila vse delnice in Maloželezniška družba je postala mestno podjetje. Med vojno je bila cestna železnica pomembna prometna žila osvobodilnega gibanja. Po njej so aktivisti prenašali ilegalno literaturo, sporočila, živila, obleko. Sprevodniki so obveščali aktiviste o dogajanjih v posameznih delih mesta, saj je tramvaj vozil skozi vse mesto. Tako so tramvajski uslužbenci pogosto obvarovali aktiviste in druge občane pred aretacijami. Hiter razvoj Ljubljane po osvoboditvi je prerasel tramvajski mestni promet. Tramvaj so začeli izpodrivati avtobusi in trolejbusi. Tudi podjetje, ki je upravljalo mestni promet, je nekajkrat spremenilo naslov. Iz podjetja »Električne cestne železnice« so Ljubljanci dobili podjetje »Ljubljana transport«, ki so je pred nekaj leti preimenoval v Viator.

Podjetje je začelo širiti področja svojega delovanja, večati število avtobusov in trolejbusov, množiti proge rednega prometa. Dne 20. decembra 1958 je peljal, zadnji tramvaj po ljubljanskih cestah. Sčasoma so se tudi trolejbusi izkazali nepraktični, posebej v zimskem času in danes vozijo po naši Ljubljani moderni mercedesi... In jutri? Nekateri trdijo, da ni več tako daleč tisti »jutri«, ko bo v našem nenehno rastočem mestu prav resno treba misliti na to, da Ljubljana dobi svojo podzemsko železnico.

Na Selu pri Žirovnici so slovesno odprli nov dom društva upokojencev. Za dom so obnovili staro stavbo, kjer je bila nekoč gostilna. Večino del so opravili upokojenci sami. Delali pa so nad eno leto. Pred vojno je bilo na področju desetih vasi krajevne skupnosti Žirovnica le dvanaest upokojencev, zdaj jih je že nad štiristo. Veči del so si prislužili pokojnine v jeseniški železarni, ki je zato tudi materialno podprla preureditev stare gostilne v dom upokojencev, pomagalo pa je tudi društvo upokojencev Slovenije in razna podjetja. Zdaj, ko imajo svoj dom, bodo žirovniški upokojenci ustanovili razne sekcije in tudi pevski zbor. Prihodnje leto pa bodo v domu uredili tudi več opremljenih sob za letovanje upokojencev iz drugih krajev. V Sloveniji je okrog devetdeset domov društev upokojencev.

V Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici gradijo novo osnovno šolo, ki bo imela poleg šestih učilnic, kolikor jih ima stara šola, še prostor

za varstvo predšolskih otrok, ki je zelo potreben in so ga domačini že dolgo želeli. Računajo, da bo nova šola lahko sprejela učence že januarja prihodnje leto, nakar bodo dosedanje nad sto let staro šolo, ki je že čisto dotrajana, podrli.

V Vevčah pri Ljubljani so papirničarji slovesno proslavili 75-letnico svoje godbe na pihala. To je res jubilej, na katerega so lahko ponosni. Danes je godba pomlajena s številnimi mladimi godbeniki, ki nimajo samo veselja do glasbe, ampak tudi nekaj potrebne glasbene šolske izobrazbe. Posebna zanimivost je tudi njihova obleka, saj so si po nasvetu kustosinje Slovenskega etnografskega muzeja dr. Makarovičeve izbrali nošo, kakršno so nosili moške in fantje v Krakovem v Ljubljani okrog l. 1800.

V Novi Gorici so odkrili doprski kip dr. Henrika Tume ob 40-letnici njegove smrti. Dr. Henrik Tuma je bil eden vidnih slovenskih naprednih politikov ob koncu 19. in v prvih dveh desetletjih tega stoletja ter eden prvih slovenskih alpinistov.

V Idriji je gasilsko društvo praznovalo 85-letnico svojega obstoja in s tem dokazalo, da je to najstarejša gasilska organizacija na Primorskem. Ob jubileju so priredili razstavo, ki je prikazala dejavnost idrijskih gasilcev skozi leta do danes. Dobili so tudi novo 8000 litrsko avtomobilsko cisterno.

Rogaška Slatina naj postane mesto, so na svečani seji skupščine občine Šmarje pri Jelšah predlagali delegati vseh treh zborov izvršnemu svetu SR Slovenije. Naselje Rogaska Slatina ima danes 3600 prebivalcev in 49 ulic, v katerih je 950 poslovnih in stanovanjskih zgradb.

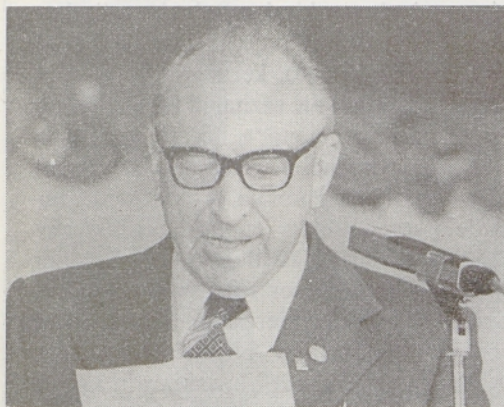
V Podčetrtku so znane atomske toplice, ki postajajo vse bolj popularne doma in tudi zunaj naših meja in to kljub temu, da doslej še niso bile uradno priznane kot naravno zdravilišče. To pa se bo baje zgodilo še letos po zaslugi raziskav, ki jih je opravil v štirih letih ljubljanski klinični center. Že letos bodo začeli na Marofu graditi tudi zdravniški hotel B kategorije, ki bo imel 176 ležišč. Objekt ne bo klasični hotel, imel bo bolj zdravstveni značaj, kar je tudi za zdaj najbolj potrebno. Ljubljanska banka je za gradnjo hotela odobrila 70 milijonov dinarjev posojila seveda z udeležbo podjetja, ki oskrbuje Atomske toplice. Ta hotel, ki naj bi bil zgrajen v enem letu, bo prvi objekt prihodnjega velikega zdraviliškega centra na Marofu, ki bo bungalove, sistem odprtih in zaprtih kopališč z vsemi pripadajočimi rekreacijskimi objekti, sprehajalne steze in drugo. Delavci geološkega zavoda že več mesecev vrtajo novo vrtino in so v globini 340 metrov že naleteli na vodo s toploto 41 stopinj Celzija, možni pretok pa je 30 litrov na sekundo. Ta vrtina bo v celoti izkoriščena za potrebe novega zdraviliškega in rekreacijskega centra na Marofu.

Spomenik kmečkim puntarjem na ljubljanskem gradu

V septembru je praznoval 70. rojstni dan Milo Vižintin, znani slovenski družbeni delavec in med drugim tudi podpredsednik Slovenske izseljenske matice, doma iz Nove Gorice.

Življenjska pot Mila Vižintina je tesno povezana z bojem in usodo Primorcev, zato so mu ob njegovem jubileju še posebno čestitali predvsem domačini, občani Nove Gorice. Milo je bil rojen zidarju iz Renč, zato je moral že zelo zgodaj okusiti trdo življenje, zlasti še med prvo svetovno vojno, vendar pa je tudi sam šel po očetovih stopinjah — izučil se je za zidarja. Ker se ni hotel vdinjati fašistom na Primorskem, zanj ni bilo dela. Odšel je v Ljubljano, a tudi tu ni bilo bolje. Delo je našel šele v Beogradu, kjer je ostal tri leta in se v tem času dobro seznanil z naprednim delavskim in študentskim gibanjem. Ko se je vrnil v Renče, so mu te prve revolucionarne izkušnje veliko pomagale.

Kmalu po kapitulaciji Jugoslavije se je povezal z Osvobodilno fronto in pomagal organizirati njene odbore v Renčah. Akcije članov OF so postale na Primorskem zelo pogoste. Italijani so kmalu postali pozorni na Mila in ga v maju 1942 zaprli. V taborišču je preživel mnoge strahote skupaj z drugimi zaporniki, kjer je bil do kapitulacije Italije. Takoj po vrnitvi iz ujetništva se je pridružil partizanskim borcem, kjer je postal komisar bataljona, politični delavec, ki je skrbel za razvoj ljudske oblasti.

V povojni Jugoslaviji je bil Milo Vižintin na številnih vodstvenih položajih, med drugim je bil 18 let poslanec republiške skupščine. Pred 12 leti je bil upokojen, vendar pa še vedno ustvarjalno sodeluje pri številnih organizacijah in društvih. Na sejah izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice je znan kot človek, ki zna vedno pravilno oceniti vrednost dela za naše rojake na tujem. Med drugim je Slovensko izseljensko matico zastopal tudi na letošnjem 4. srečanju slovenskih društev v Essnu.

Želimo mu še mnogo zadovoljnih in srečnih let.

Del pisane povorke narodnih noš po glavni kamniški ulici

Praznik noš v Kamniku

Zadnjo nedeljo v avgustu je bil Kamnik, slikovito staro mesto pod vencem Kamniških planin, spet v znamenju folklorne: narodnih noš in ljudskih plesov. Dan narodne noše, ki ga vsako leto prireja kamniško turistično društvo, je bil tokrat na vrsti že sedmič in postaja potemtakem po malem že tradicionalen. Kamnik pa se s tem vse bolj uveljavlja kot eno izmed tistih slovenskih središč, v katerih se iz leta v leto srečujejo folklorne skupine, ki si prizadevajo ohraniti ljudske starostitnosti.

Vrvež pisanih narodnih noš so Kamničani na praznično nedeljo lahko videli že dopoldan, ko je bil najprej na sporedu promenadni koncert godbe na pihala, zatem pa prvi, pripravljalni nastop folklornih skupin. Med tem, ko so folkloristi razveseljevali občinstvo s svojimi plesi, pa je predsednik skupščine kamniške občine Franc Svetelj, kot je to že v navadi ob dnevu narodne noše, sprejel vodje skupin narodnih noš. Županov sprejem je tako dal prireditvi tudi nekakšno uradno obeležje.

Največ paše za radovedne oči pa je bilo popoldan, ko so skupine, oblečene v narodne noše, krenile po ozkih kamniških ulicah, spremljale pa so jih godbe na pihala ter godbeniki s harmonikami, violinami in drugimi ljudskimi glasbili. Pisani sprevod narodnih noš je tudi tokrat spremljalo nekaj tisoč ljudi iz mesta in okolice, pa tudi od drugod. Letos je celo Kamnik ob tej priložnosti

zabeležil še več obiska kot prejšnja leta. — Skupin narodnih noš, ki so se letos predstavile na kamniški prireditvi, pa je bilo dvaindvajset in prišle so z vseh vetrov.

Prišla je folklorna skupina iz Lupoglava na Hrvaškem, iz Radiš so prišli Slovenci s Koroškega, prišli so naši zamejci iz Rezije in iz tržaške okolice ter Benečije, poleg njih pa številne skupine iz krajev v Sloveniji vse od Lendave na vzhodu do Portoroža na zahodu in Podkorena na severu ter Vinice na jugu. Veliko pa je bilo v sprevodu tudi domačinov, tako Kamničanov kot »sosedov« iz bližnjih krajev: Kamniške Bistrice, Mengša, Komende, Domžal, Radomelj...

Po sprevodu skozi mesto je bila osrednja prireditev, na kateri so gostujoče skupine prikazale ljudske ples. Tokrat jih je pri tem nekolikanj zmotilo vreme, ki je svojo nerazpoloženost kazalo tam od poldneva dalje, ko je z okoliških hribov že po malem pogrmevalo. Med plesi pa je tudi porobil dež. Vendar ne prehudo, tako da so kvečjemu mogli vsi nastopajoči, ki so imeli s sabo značilne rdeče kranjske dežnike, le-te tudi zares uporabiti. In poleg rdečih, narodnih, je bilo na prireditvi videti tudi čisto navadne, črne konfekcijske dežnike: obiskovalci torej niso zaupali varljivemu dopoldanskemu soncu in so se pripravili tako, da jih ne bi moglo kaj presenetiti. Na koncu pa je znova posijalo sonce...

J.O

»Moje življenje in delo sta se zlila v eno«

Vida Tomšič poudarja izreden pomen stikov z izseljenci

Jubileji so povezani z ljudmi. Prazno bi bilo proslavljanje tega ali onega jubileja, ko bi se ob tem ne naslonili na besede ljudi, ki so bili ustvarjalno udeleženi pri samem dogajanju. Letos, ko smo v Jugoslaviji kar najbolj slovesno proslavljali 30-letnico osvoboditve izpod fašizma, smo imeli to srečo, da je mnogo udeležencev naše borbe in revolucije še med nami. Vse te naše proslave niso bile le zunanji blišč, temveč so bile žive priče velikega pomena teh dogodkov za vso našo državo, za vse jugoslovanske narode, in nauk poznejšim rodovom, kako se je treba boriti za svojo duhovno in materialno svobodo.

Ob letošnjem dnevu republike, 29. novembu, bo zaključek jubilejnih proslav ob 30-letnici osvoboditve, obenem pa bomo ponovno slovesno proslavili obletnico ustanovitve Avnoja, ustanovitve nove Jugoslavije. Ob tej priložnosti smo naprosili za razgovor udeleženko naše revolucije, zdaj članico predsedstva Socialistične republike Slovenije Vido Tomšičevo, da bi nam sama povedala nekaj o pomenu teh jubilejev in o svojem delu nasploh.

»Že kot otroka me je neprestano pretresalo vprašanje revščine, nisem mogla razumeti, zakaj ni dovolj kruha za vse družine. Sama sem izhajala iz učiteljske družine, toda moja mama, doma z Vrzdence, od tam kot Cankarjeva mati, nam je veliko pripovedovala o svoji težki mladosti, ko je morala iti služiti že z osmimi leti, in v njeni vasi se je še vedno tako živelo,« nam je v nevezanem pogovoru rekla Vida Tomšičeva, ko smo jo obiskali v njeni sobi na sedežu predsedstva SR Slovenije, da bi se podrobneje pogovorili o tem intervjuju. Socialne krivice so torej že zelo zgodaj prizadele duha Vide Tomšičeve, ki je potem že leta 1934 kot študentka prava postala članica komunistične partije. Odtlej je bilo njeno življenje predano revoluciji. Zlasti je to prišlo do izraza med drugo svetovno vojno in tudi v vseh treh desetletjih po njej, ko je opravljala in še opravlja vrsto odgovornih funkcij.

Prosili smo jo, da nam na kratko opiše začetke svojega revolucionarnega in političnega delovanja, pri katerem je med narodnoosvobodilno borbo in po njej odigrala eno izmed pomembnih vlog v jugoslovanskem merilu. »Kaj vam je pomenilo in kaj vam še pomeni to delo? Kako zdaj, ob 30-letnici osvoboditve gledate na prehojeno pot?« nas je zanimalo.

»Pripadam tisti generaciji revolucionarjev, ki se je iz svojega odpora proti socialnim krivicam, izkoriščanju delavcev, nacionalni diskriminaciji, ne nazadnje zaradi odpora proti diskriminaciji žensk, odločila v prvi polovici tridesetih let, da se priključi delavskemu revolucionarnemu gibanju. Nobena od takratnih vladajočih strank nam ni zagotavljala sprejemljivega socialnega in nacionalnega programa. Kot mlada študentka sem že zgodaj, iščoč odgovore na krivice v družbenem življenju, našla stik z ljudmi, ki so imeli odgovore na »zakaj« in na »kako«. To so bili komunisti, ki so jih monarhofašistični velesrbski in klerikalni režimi srdito preganjali.

Boji študentov za popolno slovensko univerzo v Ljubljani, delavski štrajki rudarjev, tekstilk, kmečko gibanje proti neznosnim razmeram na vasi, razmere, ko so slovenski jezik proglašali za dialekt in je bila slovenska zastava preganjana, pa izkoriščanje

žensk, dvojna morala, beden položaj delavk, krivice nezakonskim materam, zaostalost kmečkih žensk — vse to je mene kot nešteto drugih mladih ljudi sililo, da se opredelimo za aktivno delo v vrstah tiste organizirane sile, ki se je odločila spremeniti svet.

Slovenija je bila v letih neposredno pred drugo svetovno vojno še posebno izpostavljena. Že itak smo težko doživljali usodo naših rojakov, ki so ostali po končani prvi svetovni vojni in po krivični mirovni pogodbi v Italiji in Avstriji. Kaj kmalu se je začelo fašistično divjanje proti Primorskim Slovincem. Nešteto beguncev nam je živo predstavilo italijanski fašizem. Vse bolj pa je grozila nacistična nevarnost tudi z nemškega severa. Začeli smo graditi široko antifašistično fronto vseh poštenih Slovencev. Pomembna za nastanek take fronte pa je bila močna in odločna organizacija v težkem preganjanju prekaljenih komunistov.

Čim bolj se je zaostrovalo nasilje nad delavci, kmeti, nad napredno inteligenco zaradi narodnega izdajstva slovenskih in jugoslovanskih vodilnih krogov, tem bolj je bilo pomembno graditi močne vezi med vsemi slovenskimi revolucionarji, kot tudi vezi z revolucionarji širom Jugoslavije. Nekaj let pred napadom na Jugoslavijo, deloma tudi zato, ker sem bila od leta 1934 često v zaporih in torej vedno na seznamu »sumljivih«, sem postala takorekoč »poklicni revolucionar«, ilegalna politična delavka v raznih krajih Slovenije in tudi Jugoslavije. Tako sem imela v Zagrebu v oktobru leta 1940 poročilo o delu med ženskami. Moje življenje in delo sta se zlila v eno. Nekaj mesecev po okupaciji so me v Ljubljani zajeli fašisti obenem z mojim možem Tonetom Tomšičem (ki je bil sicer rojen v Rojanu pri Trstu, mladost pa je preživel v Baču, kjer so mu pred nekaj leti na pobudo izseljencev iz teh krajev postavili spomenik pred novo osnovno šolo. op. ur.), z Mihom Marinkom in Pepco Kardelj. Toneta Tomšiča so obsodili na smrt in ustrelili, nas pa obsodili na dolgoletne ječe. Mene na 25 let. Takrat sem imela 4 mesece starega otroka, ki je bil skrit na varnem pod tujim imenom. Toda naš boj se je nadaljeval v ječah in po kapitulaciji Italije med prekomorci in naprej v Sloveniji in Jugoslaviji.

Tako delo se mi je zdelo tako nujno, da verjetno ne bi mogla sprejeti na videz lahkotnejšega življenja: pokorno prenašati krivice, služiti tujim krvnikom naših ljudi in izkoriščevalcem delavskih žuljev.

Ob obletnicah mogoče vse to občutimo in tudi povemo bolj slovesno. Toda človek vsekakor vse bolj ve, da revolucija teče naprej, da smo šele pri začetkih, ko bomo res brez groženj od zunaj, vzajemno in mirno, gradili življenje na novih osnovah. Glede tega pa je zdaj zelo važno, da se spoprijemamo z lagodnostjo in zaostalostjo, ki je v naših glavah.

Za tem pa je Vida Tomšičeva še dopolnila svoje misli o delu med zadnjo vojno: »Poudariti moram tudi to, da brez Osvobodilne fronte slovenskega naroda ne bi bilo narodnoosvobodilnega boja. Številni zavedni Slovenci, tudi tisti z verskim prepričanjem, so v nas čutili zaščito njihove prave vere, proti izkoriščanju vere v politične namene, kar se je dogajalo v stari Jugoslaviji in tudi med vojno.«

»Pri predsedstvu SR Slovenije ste kot predsednica republiškega sveta za mednarodne odnose zadolženi za zunanjo politiko SR Slovenije, če se lahko izrazimo s temi besedami. Ali bi za naše bralce lahko

na kratko pojasnili pristojnost posameznih republik za zunanje politična vprašanja, glede na novo jugoslovansko ustavo, in kako to praktično uresničujemo?»

»Značilnost zunanje politike Jugoslavije je v tem, da smo že v ustavo SFR Jugoslavije in vseh republik in pokrajin zapisali temelje naše neuvrščene zunanje politike. To je skupna opredelitev vseh suverenih republik in pokrajin. Pri neposrednih odločitvah, ki jih terja aktivna zunanja politika, imajo po ustavi svoje naloge organi federacije. Posebno važna vloga pripada predsedniku Predsedstva SFRJ Josipu Brozu Titu in telesu, ki ga vodi — Predsedstvu SFR Jugoslavije. V predsedstvo volijo vse republike in pokrajine po enega člana po posebnem postopku — iz Slovenije je to tovariš Edvard Kardelj, namestnik tega člana predsedstva pa je po ustavi predsednik predsedstva

Vida Tomšič

republike, tovariš Sergej Kraigher. Predsedstvo republike naj bi glede zunanje politike predvsem zagotavljalo prisotnost pri najvažnejših določitvah in izvajanju te politike. Pri predsedstvu republike so še republiški svet za mednarodne odnose, republiški svet za varstvo ustavne ureditve, republiški svet za vprašanja družbene ureditve in republiški svet za gospodarski razvoj in ekonomsko politiko. Republiški svet za mednarodne odnose, katerega predsednica sem, obravnava vprašanja v zvezi z mednarodnim sodelovanjem SR Slovenije s tujino ter vprašanja mednarodnega položaja in zunanje politike Jugoslavije. Pri delu Sveta sodelujejo predstavniki vodilnih družbeno-političnih organizacij pa tudi posamezniki izmed znanstvenih in strokovnih delavcev.

Seveda pa je jugoslovanska zunanja politika enotna, zato ne moremo govoriti o zunanjih politikah posameznih republik oziroma pokrajin. Vendar pa način nastajanja osnovnih odločitev

v zunanji politiki zagotavlja enakopravnost vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. V okviru enotno začrtane zunanje politike ustavna določila pooblaščajo ne samo republike, ampak tudi občine, delovne organizacije, društva ipd., da vzdržujejo in razvijajo mednarodne stike z odgovarjajočimi partnerji v tujini.»

»Leto 1975 je bilo pogoščeno za svetovno leto žensk in vi ste vodili jugoslovansko vladno delegacijo na mednarodni konferenci v glavnem mestu Mehike, ki je bila posvečena tem vprašanjem. Udeležence te konference ste seznanili s položajem žensk v Jugoslaviji in z njihovo vlogo v samoupravnem socializmu. Ali lahko na kratko označite pomen te konference kakor tudi osnovno tezo vašega poročila?«

»Organizacija Združenih narodov je proglasila leto 1975 za Mednarodno leto žensk. Cilje tega leta in vsebino je izrazila v treh borbenih geslih: enakopravnost, razvoj, mir. Že v Ustanovni listini je OZN enakopravnost žensk zapisala med temeljna načela take ureditve sveta, ki naj človeštvo, po težkih izkušnjah in protifašistični in protinacistični vojni za vselej obvaruje pred novimi vojnami. Posebna Komisija za status žensk je desetletja pošiljala poročila vladam, v katerih pogledih je treba tudi z zakoni in drugimi ukrepi preprečiti razlikovanje ljudi po spolu. Saj to ovira ne le ženske ampak razvoj vsake dežele in človeštva sploh. Leta 1967 je Generalna skupščina OZN sprejela posebno Deklaracijo o ukinitvi diskriminacije žensk, Mednarodna organizacija dela je s svojimi konvencijami o pravicah in zaščiti delovne žene pomembno prispevala k napredku pogledov in dejanskega stanja, UNESCO pa se je v znatni meri posvečal vprašanju šolanja vseh deklet in odpiranje vrat v vse poklice ženskam. Vendar pa je vse, kar je bilo lepo izglasovano in podpisano v OZN, težko postajalo resničnost. Ženske so sicer dobile politične pravice, volile so, voljenih je pa bilo kaj malo, v zakonih o zakonu in družini je ostajalo mnogo zastarelih predpisov o predpravicah moža oziroma očeta. Le v socialističnih deželah je bilo dosledno odpravljeno razlikovanje žensk in izvedeno polno načelo enakopravnosti žensk v politiki, družbi in družini ter se te družbe zavzemajo, da bi vsi in ne le ženske nosili odgovornosti glede otrok.

V zadnjih letih — posebno z naraščanjem prebivalstva in masovne lakote in v zvezi s prehrano, kar vse se povezuje z zaostalostjo in trpljenjem — je bilo vse več zahtev, da se ugotovi, kaj ovira, da bi se napredni zakoni spremenili v prakso. To je bila naloga mehiške konference. V svoji razpravi tam sem poudarila, da danes ne gre več za pravno priznanje enakopravnosti obeh spolov, temveč za odpravo razrednega izkoriščanja in dejstva, da človeštvo, predvsem razvite dežele, ne store dovolj, da bi razrešili najbolj pereče vprašanje današnjega sveta: strašno zaostajanje dežel v razvoju. Tri četrtine ljudi na svetu živijo na robu lakote in mnogi umirajo pod sodobnim orožjem, namesto da bi vse to uporabili za razvoj. Ženske so pač pri tem dvojno prizadete. Njim samim pa ne moremo pomagati, če ne uvedemo novega svetovnega gospodarskega in političnega sistema, za katerega se tako uporno bore neuvrščene dežele.

Prav tako sem udeleženke te konference seznanila s položajem žensk v Jugoslaviji, kjer enakopravno sodelujejo v vseh samoupravnih telesih, tako v industriji, kmetijstvu in družbenih dejavnostih.

In v čem vidim pomen te konference? Poleg tega, da je sprejela več pomembnih resolucij, posebno mehiško, deklaracijo in akcijski načrt, je opozorila vso svetovno javnost na prave izvire obstoječe diskriminacije žensk in jasno začrtala, kako naj bi to diskriminacijo odpravljali obenem z odpravo izkoriščanja in zatiranja v vsaki deželi in med deželami.»

(nadaljevanje na strani 18)

Pogled na del obnovljenih vinogradov v terasah v Ritoznoju

RITONJOČAN

Nekoč ga je pil cesar, danes je na delavčevi mizi

Ko cesta med Mariborom in Celjem pri Slovenski Bistrici zavije med vinske gorice, se odpre lep razgled na prosojna pobočja, s katerih mežikajo prijazne zidanice, malone skrite med vinogradi in sadovnjaki. Tu je doma ritoznojčan, doma in na tujem slovito vino, o katerem bo tekla beseda v naši reportaži. O ritoznojčanu krožijo različne govorice, ki so jih ljudje spletli v minulem stoletju. Eno takih zgodb mi je povedal starejši Bistričan, ko sva pod brajdo njegove domačije praznila steklenico ritoznojčana. Takole je pripovedoval:

»Ko sta pred leti, bilo je sredi poletja, na poti po Sloveniji malicala v Slovenski Bistrici dva mlada Francoza, bila sta zakonca brez otrok, sta v gostišču popila steklenico ritoznojčana. Vino jima je bilo tako všeč, da sta od gostilničarja želela pojasnilo kaj pravzaprav pomeni beseda — ritoznojčan? Gostilničar je komaj razumel nekaj besed, je pa bil mož na pravem mestu. Francozoma je bolj s kretnjami, kot pa z besedami dopovedal, da ritoznojčan pomeni posebne vrste znojenje, ki je hkrati najboljša pot do otroka. Francoza sta se spogledala, ter v Bistrici ostala še dva dneva. Ves čas sta se nalivala

z ritoznojčanom in se potila v postelji, zjutraj tretjega dne pa sta se z avtom odpeljala naprej. Za vsak primer sta dala v prtljžnik dva zaboja vina, ritoznojčana kajpak. Če je ritoznojčan gostoma resnično pomagal do naraščaja, ne vem, ker se Francoza nista vrnila,« je resno dejal Bistričan. Pa sem ga ujel, da je imel hudomušni lesk v očeh in po tem bi ne dal roke v ogenj, da je bilo vse do pike res, kar mi je pripovedoval.

Ritoznojčana je pil cesar

Bo pa res, da je bil ritoznojčan že znan in číslan v minulem stoletju na dunajskem cesarskem dvoru. Baje ga je imel pokojni cesar Franc Jožef vsak dan pri kosilu na mizi. O ritoznojčanu ve veliko povedati nekdanji dolgoletni viničar Jože Brezovšek iz Kovače vasi nad Bistrico. Mož je že nekaj let upokojen, prav tako tudi njegova žena Lota, vendar sta še oba krepka in ne mislita na zapeček. Ko sem ju obiskal na njuni domačiji, sta ravnokar prišla iz vinograda, kjer sta škropila. »Zlodej pa takšno vreme,« sta se hudovala. Pa sta le priznala, da so trte bogato obložene in da pričakujeta dobro trgat.

Gospodinja je po starem običaju narezala domačega mesa in kruha, Brezovšek pa je odšel v klet in prinesel liter ritoznojčana. »Zvrnite ga nekaj kozarcev, dober je, da bo pogovor laže stekel,« je svetoval. Nisem si dal dvakrat reči in lahko zapišem, da je bil imeniten. »Najbrž že veste,« je povzel besedo Brezovšek, da je Kovača vas dobila ime po kovačih-fužinarjih. Sosednji zaselek pa je Ritoznoj. Tu je središče, srce bistriškega vinogradništva. V Ritoznoju so tudi največji strnjeni vinogradi na terasah — nad 80 hektarjev jih je v enem kompleksu. Brezovškov Jože meni, da beseda ritoznojčan izvira iz Viteškega hriba — Rittersberga. Pa se je dogajalo, da so se nekdanji bistriški viničarji med pomladno kopjo in drugimi takimi deli, hudo potili in tako so Viteški breg kratkomalo zasukali po svoje — rekli so mu rito znoj! Po tem naj bi dobil zaselek ime, seveda, bolj tekoče — Ritoznoj, vino pa ritoznojčan. Kako cenjen je bil ritoznojčan v preteklem stoletju, lahko preberemo v starih kronikah. Brezovškov Jože še tudi sam pomni, da so bistriški vinogradniki prodajali svoje vino po 35 krajcarjev liter, kar je bilo veliko, kajti navadna vina je bilo možno dobiti že po 15 krajcarjev.

Motiko so zamenjali stroji

Sedaj v Ritoznoju, Kovači vasi in po drugih zaselkih že dolgo ni več nekdanjih gospodarjev, ki bi skozi zastrta okna svojih zidanic nadzirali viničarji pri delu. Sicer pa tudi viničarjev ni več. Tisti, ki še živijo, so si izbrili pokojnine. Če so še pri močeh, kot sta Brezovškova, obdelujejo svoja skromna posestva (zemljo so dobili ob agrarni reformi) in še kar dobro živijo.

Mladi rod pa odhaja. Veliko mladih je zaposlenih v bližnjem Impolu, ki pravzaprav nadaljuje tradicijo nekdanjih fužinarjev. Precej jih dela še v ostali bistriški industriji, pa v Mariboru in celo v Ljubljano in Celje odhajajo na delo. Čas in ljudje so se spremenili. Nekateri delajo tudi na tujem, domov pa pošiljajo marke in šilinge, s katerimi so si pozidali že lepo število domačij. S tem, da skoraj ni več nekdanjih viničarjev, pa seveda ni rečeno, da vinogradništvo na bistriškem območju v povojnih letih nazaduje. Lahko bi zapisal, da je danes celo več vinogradov, kot jih je bilo nekoč in kar je najbolj pomembno, motiko so zamenjali stroji. Ljudje potočijo manj znoja za večji pridelek, s tem pa so se dvignili tudi dohodki zaposlenih.

Podatki, ki sem jih dobil v roke, kažejo, da sedaj na bistriškem vinogradniškem območju pridelajo trikrat več vina kot nekoč. Temelje sodobne vinogradniške proizvodnje je začrtal v prvih povojnih letih bistriški kmetijski kombinat.

Samo v Ritoznoju je obnovljenih nad 80 hektarjev vinogradov na terasah, precej pa jih je še v Kovači vasi in po ostalih zaselkih. Tako ima kombinat že 200 hektarjev večinoma strnjenih vinogradov, na katerih uvaja sodobno tehnologijo. V tem je tudi perspektiva, kajti ni več ljudi, ki bi obdelovali vinograd tako, kot so ga nekoč.

Vinogradniški delavci dobro zaslužijo

O zaslužku vinogradniških delavcev mi je pripovedoval dolgoletni delovodja v Ritoznoju, Ludvik Rek. Dejal je, da vinograde obdelujejo s presenetljivo malo delavci. Ker je večina del mehaniziranih, največ opravijo traktoristi. To so pridni ljudje, ki ne poznajo počitka, če kliče delo v vinogradih. Seveda pa tudi zaslužijo. V Ritoznoju in sosednjih zaselkih so si pozidali domačije in sedaj se oklepajo svojih delovnih mest z ljubeznijo in z zavestjo, da bodo od dela dobro živeli.

Sodobna tehnologija je naredila svoje. Še pred zadnjo vojno so na območju Slovenske Bistrice vinogradniki največ pridelali do 2500 litrov vina po hektarju, danes pridelata družbeni sektor povprečno enkrat več — 5000 litrov vina po hektarju.

Kombinat že sedaj pridelata letno 100 vagonov vina, še več pa ga bo v naslednjih letih. Računajo namreč, da bi obnovili še kakšnih 30 hektarjev vinogradov, tako da jih bodo imeli skupaj 230 hektarjev.

Denar, ki ga je kombinat vsa povojna leta načrtno vlagal v obnovo vinogradov, pa tudi v izgradnjo sodobnega predelovalnega obrata (kleti) v Slovenski Bistrici, je bil vsekakor dobro naložen in se sedaj že vrača v obliki vse večje proizvodnje.

Na vrsti so kmečki vinogradi

To, kar sem zapisal o kombinatovih vinogradih, pa je le ena plat medalje. Za zdaj je še odprto vprašanje obnove kmečkih vinogradov — teh naj bi bilo na bistriškem območju 450 hektarjev. Od tega je le 40 hektarjev obnovljenih, vsi ostali pa so stari in so potrebni, kar najhitrejše obnove.

Sedaj je še čas, da se nekaj ukrene, menijo vinogradniki. Pri tem mislijo na še obljubljene kmetije, ki so voljne ugrizniti v to kisló jabolko. Vprašanje je seveda, kaj bo čez 10 let, če obnova ne bo stekla.

Res pa je, da je obnova kmečkih vinogradov zaradi razdrobljenosti težavna reč. Najbrž bi bilo treba zemljo kompleksirati, združevati in potlej bi bila obnova cenejša, bolj dostopna. Vendar se kmetje težko odločijo za tak korak, kajti zemlja, takšna kot so jo podedovali, pa čeprav razdrobljena, jim je prirasla k srcu in tako se neradi ogrejejo za arondacijo. Pa bo v tem primeru, najbrž treba opustiti te zastarele nazore in z združenimi močmi začeti obnavljati vinograde.

Kmečkim vinogradnikom pa so seveda potrebni krediti, kajti kmetije pri sedanji skromni proizvodnji nimajo denarja, da bi se same, brez družbene pomoči, lotile obnove. Poleg obnove bo treba najbrž storiti tudi kaj več za še večjo uveljavitev ritoznójčana na domačih in tujih trgih. Če ga je nekoč pil cesar, mu je treba tudi danes bolj na široko odpreti vrata in to zaradi kvalitete, ki je že stoletja nazaj značilna za bistriško vino.

Lojze Trstenjak

Ludvik Rek

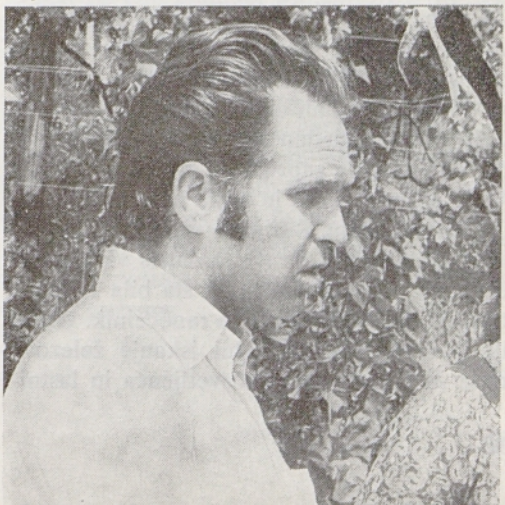

Ivan Arbajter

Brezovšek Joža

Vojko Kamenik

V varni navezi na vrh Triglava — v ospredju gorski vodnik, za njim navezana ženska desetorica

Premrazeni golob — poštni sel na strehi Jugoslavije. Ali so ga spravile s tira višina, meglja in mraz?

Na »strehi Jugoslavije«

Tisoč srčnih žena na Triglavu

Triglav z 2863 metri višine je kralj Julijskih Alp in je obenem streha Jugoslavije. Slovenci smo dali njegov triglavi videz celo v svoj grb. Več slovenskih društev v tujini se imenuje po najvišji jugoslovanski gori. V drugih republikah pravijo, da smo Slovenci narod hribolazcev. Nadvse radi se predajamo užitkom hoje na nizke in visoke gore. Skoraj obvezno pa vsak Slovenec vsaj kdaj v življenju poroma na vrh triglavskega očaka. Pot sicer ni nevarna, a je dolga, norna in utrudljiva. Tako se je dogajalo, da je gora ostajala rezervirana za moške in za mlada dekleta. Žene, ki so prerasle dekliška leta, so se lahko Triglavu za vselej odpovedale. Uredništvo tedenskega časopisa TT in njegov naslednik ITD sta se zato odločila, da omogočita gorske užitke tudi tem ženam. V desetih letih je tako varno in veselo doseglo vrh kar tisoč žena, med njimi mnoge stare petdeset, šestdeset, sedemdeset in celo osemdeset let. Letošnji pohod je bil deseti po vrsti, jubilejni in zato že nadvse znan.

Štirje srčni možje

Za tiste, ki ne vedo, ali pa so pozabili, povejmo, da je bil vrh Triglava deviški vse do avgusta leta 1778. Nihče si ni upal gor, saj so od tam prihajali oblaki pa grom in strele. Celo tako razgledan zgodovinar, kot je bil Valvazor, je zapisal, da žive v gorah pošasti. Avgusta 1778 je odšla na vrh Triglava prva ekspedicija. Štirim možem, ki so si takrat upali na vrh, pravimo danes »štirje srčni možje«. Dva izmed njih sta bila rudarja, tretji je bil lovec, četrti pa ranocelnik. Globlji namen podviga je bil iskanje železove rude za slovenskega prosvetljenca in lastni-

ka fužin Žigo Zoisa. Pot je bila nadvse norna, saj ni bilo nikakršnih poti in steza, kot so danes, ne klinov, na katere bi se uprli, ne jeklenih vrvi, ki bi jih varovale pred prepadi. Ostri hrbet vzhodnega grebena Triglava je bil oster kot piramida. Morali so ga zajahati in se jahajoč pomikati naprej. Za neznanski trud in pogum so bili poplačani s prelepim razgledom na Julijce in na doline pod njimi.

Povejmo, da je na Mont Blanc stopila človeška noga šele osem let pozneje. Triglav je bil celih 92 let rezerviran le za moške. Šele po toliko letih si je upala nanj prva ženska. To je bila enaindvajsetletna Rozalija Škantar, hči slavnega gorskega vodnika Jožeta Škantarja, po domače Šestovega Jožeta. Na vrh je odšla kar v dopetnem krilu — leta 1870 se ženska pač še ni mogla pojaviti v hlačah. In vendar je bil takrat dostop mnogo težji kot danes. Tu in tam je bilo treba skale tudi preplezati. Dekle se je v gore tako zaljubilo, da je pozneje postala oskrbnica Vodnikove kočice na Velem polju.

Šele leta 1895 je župnik Aljaž postavil na vrhu Triglava stolp, ki ga imenujemo po njem. Železen valjast stolpič, v katerega se lahko zateče več odraslih ljudi, že desetletja kljubuje vsem viharjem, ki divjajo na vrhu Triglava.

Dolga, barvita kolona

Nekateri začasno na tujem zaposleni delavci in celo izseljenci iz Francije in Amerike so že slišali za popularni vsakoletni pohod stotih žensk na vrh Triglava in so se zanimali, ali ne bi mogli takšnega pohoda kdaj pripraviti tudi zanje. Če bo zadosti interesentov, nikakor ni izključeno, da ne bi prav

naše uredništvo kdaj v prihodnosti pripravilo podoben podvig. Zato si nekoliko podrobneje pogledajmo, kako je potekal zadnji ženski pohod.

Ves podvig je trajal poltretji dan v začetku septembra, ko navadno ni prevroče in ko v gorah še ni snega. Sto žensk in spremstvo — deset gorskih vodnikov, dva zdravnika ter organizatorji in novinarji so se zbrali že v petek zvečer ob Bohinjskem jezeru, kjer so se natanko zmenili, kakšna disciplina bo vladala na dolgem izletu. Naslednje jutro so jih zbudili že ob petih in jih z avtobusi ter avtomobili odpeljali v osrčje gozdnih prostranstev Pokljuke, na Rudno polje. Tam se je ženska stotnica okrepčala s čajem, kavo in z zajetnimi sendviči, nato pa se je nemudoma razvila dolga kolona, ki se je v svežem, zgodnjem jutru prebivala najprej skozi gozd, nato pa po uhojeni gorski stezi. Mir, tišina, zelene samote, lepi pogledi — vse to je spodbudno vplivalo na dolgo kolono ljudi, oblečenih v barvita planinska oblačila. Tu in tam je bilo zaslišati globoko dihanje. Prenekatera ženska ni bila še nikoli v gorah, prišla je tako rekoč naravnost izpred stroja v tovarni ali izza pisalne mize v pisarni.

Po nekajurni hoji, ko so se vse tiste ženske, ki so šle na Triglav prvič — in takih je bila večina — dobro zavedale, da takle pohod sploh ni šala, smo ugledali Vodnikovo kočico, kjer smo si lahko temeljito odpočili. Za zlakotnene želodce je poskrbela prijazna dolgoletna oskrbnica kočice Angelca. E, kako gre v gorah vse bolj v slast kot v dolinah!

V Vodnikovi koči smo pustili eno samo žensko. Njenih 75 let ji je nagajalo, da bi lahko šla v korak z mlajšimi. Ko se je prijavila, je zapisala, da je stara samo 50 let. A navkljub

temu, da so ji odsvetovali naporno pot naprej, se ni jezila. Saj je Vodnikova kočica že visoko v gorah in je tudi tam prelepo.

Sledil je napornejši del ture. Vodniki so tu in tam zavarovali stezo z vrvmi, da ne bi komu na spolzih tleh spodletelo. Končno se je bilo treba zagristi še v peščene serpentine. Zdelo se je, da jih ne bo konec. Nahrbtniki so postajali svinčeni. Pot je silil skozi srajce in jopice. Noge so klecale. Končno — kočica Planika in počitek ter veselo popoldne in večer. Zavladalo je sproščeno domačnostno vzdušje, kakršno vlada v slovenskih gorah. Vsi so bili kot ena sama velika družina. Stegne so se tresle od razdiranja šal.

Na strehi Jugoslavije

Naslednje jutro naj bi vstali že ob štirih. V resnici so nas poklicali šele ob petih. Vso noč je lilo in treskalo. V zgodnjem jutru so se valile okrog kočice temne gmote oblakov. Gorski vodniki, odgovorni za pohod, so se umaknili za kočico in se posvetovali. Zadnji naskok je bil preložen za pol ure, nato še za pol ure. Nestrpnost se je večala.

Končno so se odločili, da tvegajo kljub močnemu vetru in gosti megli, ki jo je veter raznašal vsenaokrog, namesto da bi jo prepodil. Vsak vodnik je navezal na svojo plezalno vrv po deset žensk. Naveze so brž izginjale v megli.

Zadnji spopad s skalami je bil precej drugačen kot včerajšnja pot. V jopice, hlače in vetrovke oblečene žene so skrbno pazile na vsako stopinjo. Treba je bilo paziti, da bi katera ne sprožila plazú kamenja, ki bi se vsipal na spodnje naveze. Vodniki so navezane ženske opogumljali z bodrilno besedo ter s počasnim korakom. Morda je katera že zdvomila v svoje moči, ko se je v megli zasvetil rdeči Aljažev stolp. Zrak je bil tako vlažen, da je od vetrovk kar teklo, nekaterim ženskam pa so se povrhu ovlažile še oči. Občutek, da stojiš na strehi Jugoslavije, je enkratno, nepopisljivo, treba ga je doživeti. Pa čeprav je megla zakrivala kakršenkoli razgled, ki ga je mogoče občudovati ob kolikaj lepem vremenu.

Na vrhu so ženske posedle, se okrepčale, se zahvalile vodnikom za skrb, žigosale tisoče razglednic — na vrhu so za pol ure odprli najvišjo pošto poslovalnico v Jugoslaviji, s posebnim spominskim žigom.

Najbolj srečna: »Amerikanka«

Morda najbolj srečna je bila na vrhu enaintridesetletna Tonica Simičak iz Cerknice, po poklicu frizerka. Povedala je, da se bosta z možem, ki je mizar, čez borih deset dni

preselila v Ameriko, v Cleveland, vsaj za več let, če že ne za vedno. Pred odhodom si je nadvse želela povzpeti se na Triglav. Njena želja je bila uresničena. Rekla je, da ne bo teh čudovitih dni nikoli pozabila.

Hrvaški novinar Jovan Hovan, ki je spremljal pohod kot dopisnik časopisa VUS, pa je izjavil: »Sedaj sem največji Jugoslovian in vendar sem manjši od makovega zrna.« Dodal je še, da šele sedaj razume, zakaj je v Sloveniji manj huliganstva med mladino kot drugod. Gore imajo svojo vzgojno moč.

Časnikarji so z vrha spustili tudi dva golobapoštna sla, last ljubljanskega rejca golobov Draga Habjana. Enemu izmed golobov so privezali na nožico majhno filmsko kaseto

obvezala sta le nekaj žuljev in razdelila nekaj aspirinov. Edina nesreča se je, kot navadno, pripetila v koči, ko je ena izmed žensk zgrmela po strmih stopnicah. Na srečo pa ni bilo hudega.

Na Rudnem polju so sredi nedeljskega popoldneva čakali svoje Triglavanke možje, očetje, starši, sorodniki. Kar verjeti niso mogli, da so bile zares tako pogumne in so si upale na vrh. Organizatorji so vsem, ki so stopile na vrh, razdelili še posebne spominske diplome. Udeleženske so druga za drugo izjavljale, da bi šle na takšno pot spet in spet. Hrvaški dopisnik, ki sicer še nikoli v življenju ni bil v gorah, pa je povedal, da ga na tako naporno pot v prihodnje ne zvlečejo niti s traktorjem. V bodrilnem napisu

Del jubilejne, desete ženske stotnije, med katerimi so pomešani vodniki. Stopiti na najvišjo goro Jugoslavije ni kar tako!

s posnetki z vrha Triglava in častnikarskim zapisom o uspelem podvigu. Golob naj bi ponesel film v ljubljansko uredništvo v skopi uri. Vendar je goloba očitno zmešala megla. Nista in nista hotela vzleteti. Končno ju je vzela megla. V Ljubljani so tistega dne zaman čakali na film. Goloba sta priletela k svojemu rejcu šele naslednjega dne, po 23 urah popotovanja. Kaj ju je zadržalo, so lahko samo ugibali.

Dedci, kako ste majhni

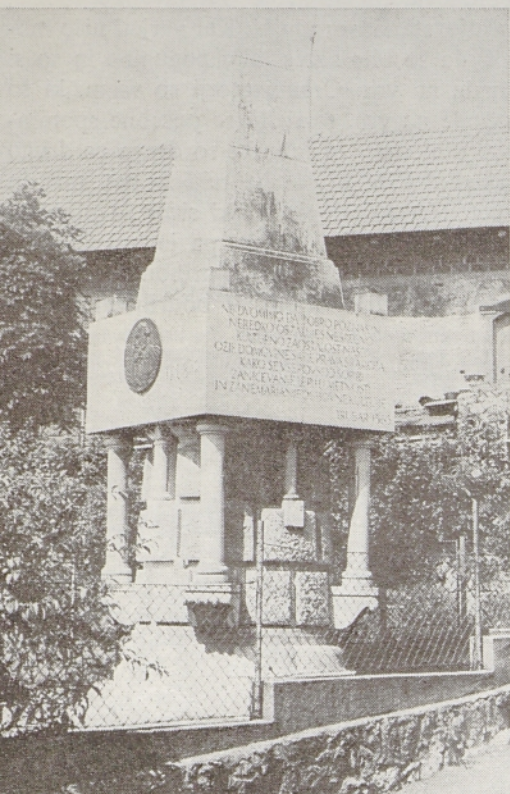
Spust v dolino je bil hitrejši, čeprav morda ne manj naporen. Zdravnika sta lahko v dolini ugotovila, da sta bila skoraj brez dela:

nekje pod vrhom Triglava »Dedci, kako ste majhni!« je bilo torej več kot zrno soli. Najbolj prizadevni gorski vodniki so v dolini ženskam iz svoje naveze razdelili darilca — vsaki po eno planiko, utrgano na nedostopnih skalah triglavskega pogorja.

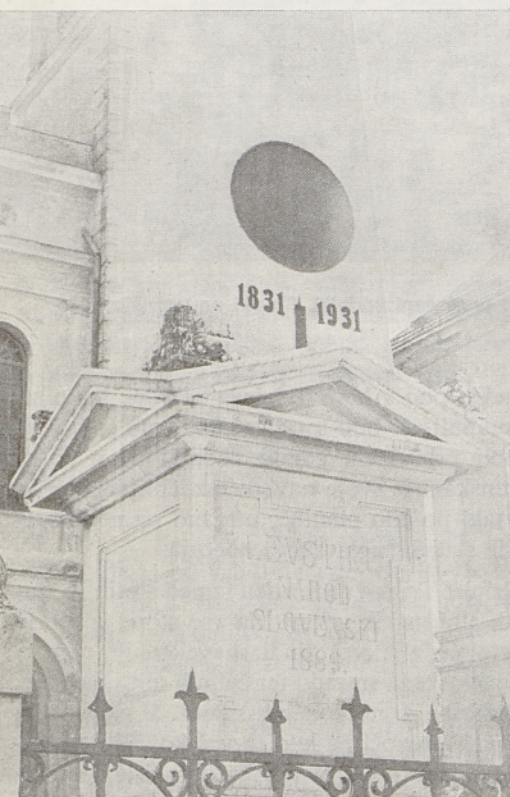
Pripis: Triglav je le eden izmed stotih in stotih slovenskih vrhov. Na vse stopa iz leta v leto čedalje več ljudi, naveličanih cest in bencinskega smradu ter željnih miru, zelenja, modrine in neskončnih samot. V slovenskih gorah prenoči na leto že več kot milijon ljudi, je sporočila planinska organizacija. Planinstvo postaja glavni sestavni del slovenskega turizma.

Janez Kajzer

PRI TRUBARJU, LEVSTIKU IN STRITARJU

Trubarjev spomenik na Raščici je lepo oskrbovan, saj zanj skrbijo domači šolarji

Pred cerkvijo v Velikih Laščah so že leta 1889 postavili spomenik Levstiku, ob stoletnici pisateljevega rojstva pa so leta 1931 spomeniku dodali še Peruzzijevo podobo Levstika

Primož Trubar je 1565. leta zapisal: »Ne dvomimo, da dobro poznaš, in neredno obžaluješ nesrečno kulturo zaostalost naše ožje domovine, saj je prava sramota, kako se vsepovsod šopiri zaničevanje lepih umetnosti in zanemarjanje duhovne kulture.«

Žalostna ugotovitev je, da se stvari v štirih stoletjih niso bistveno popravile; eden izmed dokazov za to trditev je tudi najina pot po krajih, kjer so bili rojeni velikani naše umetnosti in kulture: Primož Trubar, Fran Levstik in Josip Stritar. Vsi trije so doma iz bližnje okolice Velikih Lašč: tam že leta razpravljajo, kako bi se jim na primer način oddolžiti — da bi uredili vsaj njihove domove in tam napravili manjše muzeje, saj pride na Raščico, v Retje in v Podsmreko vsako leto veliko obiskovalcev, največ šolske mladine.

Vendar pa je do sedaj žal vse ostalo le pri-besedah: Stritarjeva in Levstikova rojstna hiša sta v zasebni lasti in samo plošči na pročelju opozarjata obiskovalce, kje sta se pisatelja in pesnika rodila. Prav tako je v zasebni lasti tudi mlin, ki stoji na mestu, kjer naj bi se rodil Primož Trubar; o rojstvu začetnika slovenske pisane besede pa opozarja spomenik sredi njegove rojstne vasi. Prav gotovo ureditev spominskih muzejev ni samo skrb krajevnih skupnosti pač pa vse slovenske družbe, saj tudi Trubar, Levstik in Stritar niso ustvarjali zgolj zase in za svoje vasi, ampak za ves slovenski narod. Do zdaj pa se ni še nihče zganil in vse je ostalo le pri besedah in načrtih. Edino Ilijev kozolec v Dolnjih Retjah, za katerega je že kazalo, da bo dobil drugačno podobo, je lastnik s pomočjo velikolaških šolarjev in pa krovca Bušnje, ki še zna prekrivati strehe po starem s škopo, je obnovljen na tak način, kakršen je bil tedaj, ko je Levstik pod njim pisal Martina Krpana.

V Velikih Laščah stoji spomenik, posvečen avtorju Martina Krpana. Zakaj prav njemu in ne še Trubarju in Stritarju, ki sta tudi iz bližnjih vasi, ne ve povedati nihče. Od Velikih Lašč do Dolnjih Retij je četrte ure prijetne hoje. Nekdanja Levstikova rojstna hiša ima danes popolnoma drugačno podobo; ko se je Levstik rodil, je bila hiša še lesena, zdaj je že drugič prezidana. Na pisateljevo rojstvo opozarja plošča ob vhodu, ki so jo postavili 1889, dve leti po Levstikovi smrti. V hiši živi Ana Kastelic z otroki, ona tudi hrani spominsko knjigo, v katero se podpisujejo obiskovalci. Kastelčeva pripoveduje: »Moj stric Nace Somrak ni v hiši, takrat ko jo je kupil, našel ničesar več, kar

bi spominjalo na Levstika in njegove čase. Pač, le pleten stol je delal napoto v kuhinji. Zdaj tudi njega ni več pri hiši.

Znamenit Ilijev kozolec je last 73-letnega Ivana Prijatelja, ki živi v sosednji hiši. Že dlje časa govorijo, da bi kozolec odkupili in v njem uredili manjši Levstikov muzej, kjer bi bilo mogoče kupiti vsaj razglednice njegove rojstne hiše in kozolca. Vendar bi morali Prijatelju postaviti novega, ker kozolec potrebuje pri kmetovanju. Odkar so pod kozolcem odsekali travnik za novo asfaltno cesto, skoraj ni prostora, kamor bi lahko Prijatelju postavili kozolec...

Prijatelj nama je pripovedoval: »Mislim, da kozolec star okrog 200 let. Včasih je bil vedno s slamo krit, potem pa, ko je bila streha že slaba, sem dal jaz gor opeko. Tudi meni je bilo prav, ko so pred kakimi petimi leti šolski otroci pomagali Bušnji, da je kozolec spet dobil staro kapo. Ime pa ima že vrsto let, saj se naši domačiji pravi po domače pri Iliju.«

Iz tistih časov, ko je še Levstik živel, je v vasi tudi stara lipa, najbolj verna priča vseh dogodkov. Stari očanci še posedajo v njeni prijetni senci; prostor pa, kjer je bila včasih vaška mlaka, so izsušili in uredili plesišče. Vsako leto prireajo gasilci veselice pod košato lipo.

V Stritarjevo rojstno vas Podsmreko je zdaj mogoče priti iz Velikih Lašč tudi že z avtomobilom: do pred nekaj leti je bila zgolj ozka pot, danes pa pripelje v vas tudi avtobus. Le nazaj ne more po isti poti zaradi hriba in preostrih ovinkov, tako da odpelje čez Mišji dol do Raščice in od tam na asfaltno cesto, ki povezuje Ljubljano z Velikimi Laščami, Ribnico in Kočevjem.

Tudi v Stritarjevi rojstni hiši spominja na pesnika, pisatelja in kritika le spominska plošča, ki so jo odkrili 1936 ob stoletnici njegovega rojstva. Razen plošče, ki jo bodo zdaj zdaj zazidali, ker ob hišo zlagajo opeko za novo gradnjo, je — kot v Dolnjih Retjah — v hiši še spominska knjiga. Obe knjigi je pred skoraj četrto stoletja dal republiški zavod za varstvo kulturnih spomenikov ob 400-letnici prve slovenske knjige.

V Laščah so se včasih menili, da bi na Stritarja ohranili spomin v stari, še s slamo kriti kašči, ki je menda še edina taka v teh krajih. Bržkone bodo prepozni: ob kašči se tudi že nabira kup opeke in kaj rado se lahko zgodi, da bo tam stalo že kaj drugega, ko bodo še vedno razpravljali o tem, da bi ne bilo slabo v tej kašči urediti Stritarjeve spominske sobe.

Iz Podsmreke sva se odpeljala po isti poti, kot jo prevozijo avtobusi: po prijetni dolini, še vsej zeleni, medtem ko so se gozdovi na obronkih že začeli barvati z jesenskimi barvami. Cesta je sicer makadamska, vendar primerna za vožnjo. Kar mimogrede sva bila na Raščici, v rojstni vasi Primoža Trubarja, očeta naše književnosti.

Natančno kajpak nihče ne ve, kje se je Trubar rodil, vendar sodijo, da v nekdanjem mlinu: odtlej je kajpak minilo že toliko let, da je mlin, ki danes stoji, čisto drugačen. Raščica sama je bila namreč večkrat opustošena, enkrat so jo požgali Turki še za Trubarjevega življenja.

Stari mlinar Pečnik, ki živi sam v mlinu, ne melje več: »Sedem ali osem let že nisem pognal mlinjskih koles,« pripoveduje. »Prestar sem že za to težko delo, razen tega tudi nimam denarja, ki bi bil potreben za obnovo...«

Vaščani skrbijo za spomenik: otroci urejajo njegovo okolico in skrbje, da so zasajene vedno sveže rože ter da ni preveč umazanije. Prav blizu spomenika ima hišo Janko Žužek, ki je predsednik krajevnega turističnega društva. Ta pravi: »Zadnji čas bi že bil, da bi odkupili mlin in tam uredili dostojen Trubarjev muzej. Zadnje čase se za odkup zanima zavod za spomeniško varstvo. Upamo, da se bo stvar dobro iztekla.« Ljudje v teh krajih pričakujejo največ od gasilcev. Čeprav gasilci in kulturni spomeniki pravzaprav nimajo prav tesne povezave, gre verjeti upanju prebivalcev zaradi tega, ker so gasilci najbolj delavni od vseh društev.

Prav pa imajo ljudje, ko se sprašujejo: »Mar so Trubar, Levstik in Stritar samo naši? Mar niso v zakladnico slovenske umetnosti dali vsaj toliko, da bi jih danes lahko dostojno počastili? Ali ne zaslužijo vsaj skromne spominske sobe v okolju, iz katerega so izšli in kjer so ustvarjali — ne zase, ampak za svoj narod?«

To so vprašanja, ki sploh ne bi smela biti vprašanja! Saj pravi pregovor: narod, ki ne zna ceniti svojih velikih mož, jih tudi vreden ni!

Kdor pride v Velike Lašče s tem namenom, da bi obiskal vse tri rojstne hiše, mu priporočava, naj pusti avto in se odpravi peš. Sicer bi lahko uredili smerokaze, vendar za iti skoraj ni mogoče in tudi ljudje v pojoči Trubarjevi govorici prijazno pokažejo pot. Obisk vseh treh vasi je lep, z ogledi morebiti dveurni izlet po naravi, ki še ni onesnažena. Hkrati je videti tudi kraje, po katerih so črpali snov za svoja dela — prav blizu je Slevica, kjer je Stritar dobil snov za svoje delo »Turki na Slevici«.

Za uresničitev načrtov pravzaprav ni potrebno preveč denarja. Bolj so potrebne pridne roke...

A. Bartelj
J. Splichal

Ilijev kozolec

*Skrbi zase, ljubi brat,
dvigni ga, odpri mu vrata,
in sodnik naj bo srce!!*

Pod Ilijevim kozolcem v Dolnjih Retjah pri Velikih Laščah je po pripovedi literarne zgodovine in ustnem izročilu imel svojo pisateljsko delavnico Fran Levstik. Izpričano je, da je tu napisal MARTINA KRPA, NAKA SLOVENSKEGA PISANJA in POTOVANJE IZ LITIJE DO ČATEŽA, slavni slovenski potopis, in še bolj slavno zgodbo ali povest o neuničljivem slovenskem mužu, prebrisancu in simbolu upornosti, ponosa in preprostosti, ki je že od nekdaj vrela iz teh ljudi, kakor raste leska in praprot.

Pred več kot sto leti ali natančneje pred sto sedemnajstimi leti je v »Slovenskem glasniku« prišla izhajati povest Martin Krpan. Zaradi klenosti jezika in pogumne pripovedi je v času vse hujšega zatiranja Slovencev Martin Krpan z Vrha od Svete Trojice s svojo kobilico in mesarico in kijem, narejenim iz cesaričine lipe ali lipca(?) in z natoovorjeno soljo postal simbol revolucionarnega hotenja in ni čudno, da je prav ta povest prodrla v najširše plasti in se uveljavila tudi izven naših meja. Saj je Martin Krpan med drugim preveden tudi v ruščino, nemščino, srbohrvaščino itd. ... Prirejen je bil tudi za oder. Prvo dramatizacijo je pripravil leta 1905 Govekar. Kmalu po vojni pa ga je na novomeškem odru režiral dolgoletni ravnatelj obrtne šole, vsestransko razgledan mož in prvi urednik Dolenjskega lista — Jože Zamljen-Drežče.

Dr. Anton Slodnjak pravi v svoji razpravi o Levstiku, »da je Martin Krpan vrhunec folklorizirajočega pripovednega načina, ki je docela ustrezal zahtevam, kakršne si je postavil v Popotovanju in v Napakah. V tej povesti je združil ljudske prvine s svojo idejo o večni nevhvalečnosti vladarjev do požrtvovalnega in velikodušnega ljudstva. Jasno, v slovenskem in občečloveškem merilu veljavno vodilno misel je izrazil v tako čudovitem soglasju vsebinskih in izraznih prvin, da Martina Krpana lahko uživa najbolj razvijen est et in vsaka preprosta duša.«

Pod kozolcem, ki je sedaj kulturni spomenik, z razgledom proti Turjaku in okolici sem se pogovarjal z enim od redkih suharobarjev, ki so ostali zvesti ročni izdelavi škafov in keblc — 66 letnim Poldetom Grudnom, ki se je rodil v tej vasi v neposredni sosesčini Ilijevih. Tja je tako rad zahajal Levstik zaradi prijatelja Jožeta Oblaka, odličnega čebelarja, pa tudi zaradi dobrega kruha, ki ga je doma velikokrat manjkalo.

»Ko sem bil še jaz majhen,« pravi Polde, »je bila lesena kašča polna papirjev, knjig in

Ilijev kozolec, kjer je Fran Levstik pisal Martina Krpana, je spet tak, kakršen je bil v tistih časih. Še danes je v lasti Prijateljeve družine.

rokopisov. Če bi takrat vedel,« se mu oči zasvetijo, »bi vse te reči pobral in obogatel. Toda pred petdesetimi leti so kaščo podrl in vse se je razgubilo.«

Ivan Prijatelj iz Dolnjih Retij, sedanji lastnik Ilijevega kozolca, je ostal sam na tem svetu, le včasih ga obišče kateri otrok. Pri osemdesetih letih je še ves živahen in šegav. Še redi živino in v mali čumnati v svoji stari, lepi hiši izdeluje škafe.

»Zame je najlepša dišava duh po smoli in lesu in najlepša pesem z dobro nabrušenim obličjem posneto oblanje. Včasih si pa mimogrede tudi zažvižgam. Ej, star sem, star, pa tudi starost dočakajo tisti, ki prej ne umrejo,« pravi.

V kmečki izbi s krušno pečjo in dolgo kmečko mizo, ki še ni pokrita s polivinilom, sva modrovala in razlagal mi je o kozolcu, ki je bil nekoč Ilijev, zdaj pa je v njegovi lasti: »Bojim se kaj obesiti v tiste late, ker se mi zdijo nekam svete. Veliko ljudi prihaja, posebno mladine. Hodijo tod okoli, mi v vasi pa nimamo niti gostilne, da bi se odžejali. Niti razglednic, da bi jih kupili za spomin.«

Hiša, v kateri se je rodil Fran Levstik, veliki slovenski pisatelj, ima vzdano ploščo. To je pa tudi vse ... Toda kozolec je nema priča kakor tista starodavna lipa sredi vasi, pod katero je Močilar razlagal o starih časih in so otroške oči in ušesa nadebudnega fantiča vsrkavale čisti vrelec, ki se je v poznejših letih sprostil v pesniku, pisatelju in človeku, v drevesu, ki je neminljiva prisotnost živega, v zelenih krošnjah drevesa nad Tankovim malnom, kjer teče voda in kjer je bil doma Primož Trubar.

Ladislav Lesar

Pod Kunšperško goro čas ne stoji

Kunšperk, vas pod Kunšperško goro, šteje danes 37 hišnih števil, mnogim pa je poznana predvsem po tem, da vanjo od začetka decembra pa do 2. februarja ne posije sonce. Prvi večji kraj na slovenski strani je Bistrica ob Sotli, onstran polja ob Sotli, pa se iz vasi lepo vidi Titov rojstni kraj Kumrovec.

V Kunšperku smo se ustavili pred hišo, ki nosi številko 10 in povprašali po petinštiridesetletnem Francu Debelaku. Poleg gospodarja Franca, žive na kmetiji še žena Jožefa, hčerka Milena, dijakinja gostinske šole, sin Dušan, učenec osmega razreda osnovne šole v Bistrici in oče Franc.

Kmetija Franca Debelaka je ena od nekaj deset preusmerjenih kmetij v občini Šmarje pri Jelšah.

»Naša kmetija je usmerjena v živinorejo in vinogradništvo,« je spregovoril Franc Debelak. »Imamo okrog 2,5 ha vinogradov in okrog 10 ha travnikov. V hlevu stoji sedaj 50 do 60 glav goveje živine, od tega je običajno okrog 50 pitancev, ki jih pitam za Hmezad v Šmarju pri Jelšah.«

Živinorejski del kmetije je pričel France s pomočjo šmarskega kmetijskega kombinata preusmerjati 1975. leta. Prej je imel hlev za okrog 20 glav goveje živine. S 17 starimi milijoni posojila, lastnimi sredstvi, delom in gradivom, je zgradil moderen hlev, kateremu pa še manjka stroj za spravilo gnoja in ustrezna fasada.

»Za živino pridelamo potrebno krmo na poljih s silažno koruzo in intenzivnih travnikih. Okrog 10 ha travnikov mi da vsako leto

po 3 do 4 košnje, seveda pa sem moral za tolikšen rod tudi ustrezno pognojiti. Potrosil sem 10 ton umetnih gnojil. Tako sem pridelal več kot sto ton krme in okrog 80 kubičnih metrov silažne koruze.

Jožefa Debelak

Količine niso majhne, zato smo jim kos le z ustreznimi kmetijskimi stroji. Imamo linijo za spravilo sena, v strojni skupnosti, v kateri bo predvidoma deset kmetov iz naše vasi, pa bomo kupili tudi strojno linijo za silažno koruzo in gnojenje.

Kunšperška gora se spušča s svojim severnim pobočjem prav do Debelakove stanovanjske hiše. Za sodoben hlev, strojno lopo in druge pomožne gospodarske stavbe ter novo stanovanjsko hišo, ki jo nameravajo zgraditi, prej ni bilo prostora. Potem so od-

kopali nekaj sto kubičnih metrov prsti in skal in naredili primerno ploščad za ureditev kmetije. »Čez nekaj let, ko bodo zgrajena in urejena vsa poslopja,« pravi France Debelak, »po zunanjem videzu ne bo mogoče ugotoviti, da je pri nas kmetija.«

Franc Debelak je družbenopolitično aktiven kmet. Je delegat zbora združenega dela občinske skupščine Šmarje pri Jelšah in sicer kot delegat HMEZAD TOZD kooperacija, je pa tudi član sveta krajevne skupnosti Bistrica ob Sotli.

»Delegati iz kmetijstva poskušamo prodreti s stvarnimi predlogi na sejah občinske skupščine,« je označil delo delegacije Franc Debelak, »a kljub temu vedno ni mogoče ugoditi našim zahtevam, saj je naša občina ena od manj razvitih, močno pa jo je prizadel tudi potres 1974. leta.

V krajevni skupnosti pogosto razpravljamo o nekaterih komunalnih problemih, najbolj žgoče pa je zaposlovanje delovne sile. V naši krajevni skupnosti ni primerne delovnega obrata, zato se mnogo mladih ljudi odseli, kar pa je velika škoda.

Pravzaprav Debelakova kmetija ni prav nobena izjema, ko so dali prednost gospodarskim poslopjem in kmetijskim strojem in bo šele nazadnje prišla na vrsto stanovanjska hiša.

»Pogosto sem slabe volje,« je priznala gospodinja Jožefa, »saj še vedno kuham v kuhinji, ki meri komaj 3×3 metre. Vanjo ne morem namestiti ustreznih gospodinjstkih strojev in pripomočkov, zato upam, da bomo kmalu zgradili novo stanovanjsko hišo, v kateri bom tudi jaz našla ustrezne sodobne delovne in bivalne prostore.«

Franca Debelaka v moderniziranem hlevu

Pri Debelakovih bodo kmalu zrasla pomožna gospodarska poslopja in nova stanovanjska hiša
Foto: Stane Jesenovec

Sladka gora v občini Šmarje pri Jelšah

Debelakovi imajo za prihodnje obdobje v načrtu tri stvari: posodobenje vinograda, gradnjo stanovanjskega poslojpa in doma obdržati sina.

»Prepričan sem, da bo naš Bojan nadaljeval naše delo,« razglablja oče France, »saj smo mu zato ustvarili tudi ustrezne materialne pogoje, odnos do kmetijstva pa se bo gotovo še izboljšal, saj se vsi dobro zavedamo, da moramo pridelati doma čim več hrane.«

Stane Jesenovec

4. srečanje pesnikov in pisatelev začetnikov

V Gradišču pri Lenartu v Slovenskih goricah se bodo 8. februarja 1976 že četrtrič zbrali mladi (in tudi starejši) ustvarjalci-začetniki na področju poezije in proze. Seveda tja ne bodo prišli vsi, ki bodo poslali prispevke, prišli pa naj bi vsaj tisti, katerih prsipevek bo strokovna žirija društva slovenskih pisateljev ocenila kot najboljše.

Organizatorji srečanja si še posebej želijo, da bi svoje prispevke poslali tudi tisti med našimi rojaki po svetu, ki se ukvarjajo z literarnim ustvarjanjem, tako da bi s to akcijo »pokrili« celoten slovenski kulturni prostor. Prispevke je treba poslati do 15. decembra na naslov: Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije, Dalmatinova 4, Ljubljana s pripisom »Za srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov«.

Avtorji naj bi bili starejši od 15 let in lahko pošljejo največ tri prispevke, napisane s pisanim strojem v 3 izvodih. Teksti v prozi lahko obsegajo največ 3 strani, v poeziji pa 2 strani. Prispevki naj bodo v večji kuverti, v katero naj bo vložena še manjša kuverta z naslovom pošiljatelja, na ovitku pa šifra in podatki o izobrazbi, poklicu in starosti pošiljatelja.

Okrog leta 1900 sta se v Ameriki spoznala Anton Šteblaj iz vasi Udje pri Šentjurju pri Grosupljem in Marjeta iz Poženika pri Cerkljah na Gorenjskem. Njuno prvo srečanje je zasejalo ljubezen, drugo poroko.

Anton svoji nevesti ni obljubil gradov v obalnih in ne raja na zemlji. Preden sta stopila pred oltar, ji je namesto darila sporočil obljubo: »Zapomni si: danes sem proletarec, toda postal bom kmet. Vrnila se bova v domovino, si kupila zemljo, zgradila si bova hišico in hlev ter kmetovala.«

Anton in Marjeta sta vsak zase šla čez veliko lužo s trebuhom za kruhom in oba je vleklo v domovino domotožje... Šteblaj je bil trmasto vztrajen mož. Na vsak način se je hotel izkupati iz siromaštva. Želel je postati kmet, pravi kmet z dosti zemlje, s konji, kravami, z ovcami in s prašiči v hlevu, s potrebnim orodjem in z gospodarskim poslopjem.

V Ameriki sta se zakoncema rodila dva sina. Ko so Šteblaju v žepu že žvenketali denarci, se je z družino vkrcal na ladjo in se vrnil v domovino. Po obisku sorodnikov sta leta 1903 kupila na Turjaku kajžo z

Vsi Šteblajevi, po domače Latučarjevi s Turjaka, so delali za partizane. Tri hčerke so bile poročene, toda dve nista živeli z možem. Tako so maja 1944. leta doma živele samo mati in njune hčerke Lojzka z 10-letno hčerko Mimico in Tončka z 9-letno hčerko Zvonko. Dne 30. maja 1944. leta ob enajstih zvečer so na vrata potrkali trije zakrinkani črnorokci. Ženske so molčale in niso hotele odpreti. Trkanje in butanje po vratih se je stopnjevalo. Ko so z mitralježno cevjo razbili steklo na oknu in zagrozili, da bodo začeli streljati skozi okno in zažgali hišo, je ena le odprla vrata. Rekli so, da bodo naredili hišno preiskavo. Mamo so potisnili v kuhinjo in ji ukazali, naj moli. Eden od črnorokcev je stal pred vrati, drugi z naperjenim orožjem v sobi, v kateri je ležala Tončka s hčerko Zvonko, tretji črnorokec pa je šel z Lojzko na podstrežje gledat, če ni morda tam skrit kak partizan, oziroma če imajo tam kakšno blago za partizane. Medtem ko je bila Lojzka s črnorokcem na podstrežju, sta mladoletni hčerki Mimica in Zvonka prosili zakrinkanega moža s klobukom in z brzostrelko, naj se

Mož, ki je hotel postati kmet

malo zemlje. Denar je hitro kopnel, siromašna turjaška zemlja pa ni dajala upa za boljše življenje.

»Še več zemlje morava kupiti, da bova prava kmeta,« je večkrat dejal ženi, ko je leta tarnala zaradi siromaštva.

Denar je kopnel hitreje kot spomladanski sneg. Šteblaj je lazil po Ljubljani od tovarne do tovarne in prosil za službo, toda zaman. Pred vsako tovarno so bile vrste nezaposlenih, bledih in lačnih fantov in mož.

»Vrnil se bom v Ameriko. Moram zaslužiti denar, da si bova lahko kupila še nekaj zemlje,« je sporočil svojo odločitev ženi.

»Zapuščas me, jaz pa pričakujem tretjega otroka,« je potožila, toda moža to ni zadržalo doma. Vkrca se je na ladjo in odšel v Ameriko. Pljunil je v roke in garal, dokler si ni prihranil nekaj denarja, s katerim se je vrnil k družini na Turjak, kjer si je spet kupil košček zemlje. Štirikrat je bil v Ameriki, vsakokrat samo toliko časa, da si je prislužil nekaj denarja, s katerim je po vrnitvi večal svojo kajžo. In vsakokrat, ko se je vrnil, se je družina povečala za enega člana. Ne vem, če si je še kdo tako ustvaril posestvece. Menim, da v Jugoslaviji ni človeka, ki bi štirikrat šel v Ameriko samo zato, da si tam zasluži nekaj denarja, s katerim bi si kupil košček zemlje za kmetovanje, in bi se vsakokrat povečalo število članov družine.

Prišla je vojna in kot pošast ugonobila Šteblajevo družino. Najprej je smrt doletela 21-letnega sina Hermana. Zaposlen je bil v Tržiču. Nemci so ga 17. septembra 1941 ustrelili kot talca na Gorenjskem.

usmili njunih mamic. Mož je odgovoril: »Molite, vsi molite!«

Ko se je Lojzka vrnila s podstrešja, je sedla v spalnico k mizi, povesila glavo in na povelje črnorokcev začela moliti.

Tončka ni hotela vstati in ni sklenila rok za molitev. »Na vaš ukaz že ne bom molila, ker ste molitve vi bolj potrebni!« jim je zabrusila v obraz, čeprav je vedela, kaj jo čaka.

»Dobro,« je dejal črnorokec, »boš pa v postelji umrla.« Spustil je rafal v njene prsi, takoj nato pa je drugi črnorokec spustil rafal Lojzki v hrbet. Med streljanjem je mati pritekla iz kuhinje v trenutku, ko je črnorokcu s klobukom padla na tla črna tančica, s katero si je zakrival obraz. Ko je zagledala mrtvi hčerki in brizgajočo kri, je osuplo pogledala črnorokcu v obraz in izdala: »Gospod kaplan, gospod kaplan... vi, vi, vi ste med morilci, črnorokci?!«

Latučarjevi sestri sta umorila škocijanski kaplan Franc Malovrh in Ivan Kožar iz Javorij pri Turjaku, mlad kmečki fant. Kožar živi v Argentini, Malovrh pa je lani umrl v Italiji in so njegovi sorodniki zaprosili naše oblasti, da bi ga smeli pokopati na pokopališče Šmarje-Sap.

Ko se je to zgodilo, očeta Antona ni bilo doma; med vojno je bil zaposlen pri gostilničarju Jelačinu na Dolenjski cesti v Ljubljani.

Septembra 1963 je Antona Šteblaja v Škofljici povozil vlak. Mož je bil tedaj star nad 80 let. Šele s smrtjo je ugasnila njegova želja, da bi postal — pravi kmet.

Jože Vidic

Tone Kralj: Kmečka svatba, 1932. Barvna reprodukcija te slike je bila tudi na naslovni strani naše revije v letu 1967

UMRL JE TONE KRALJ

V cerkvi v Lokvah na Primorskem so neobičajne freske. S stropa vas gleda Musolini, Hitler in drugi simboli fašizma. Musolini je

Juda Iškarjot, sejalec zla in spletkar. Hitler pa je cestni razbojnik, ki čaka v zasedi, da bo napadel žrtev. V bližini so taboriščne žice—požgani domovi, krvavo orožje in divji volkovi.

(Nadaljevanje s strani 9)

»Po približnih ocenah živi zunaj meja SR Slovenije skoraj četrtna slovenskega naroda. V zadnjem času, se mi zdi, posveča slovenska javnost največ pozornosti tistim, ki so najbližji — našim zamejskim rojakom na Koroškem in v Italiji, zavedamo pa se tudi, da ne smemo pozabiti nikogar, ki se čuti pripadnika našega naroda, kjerkoli na svetu živi. Kako ocenjujete dosedanje stike s slovenskimi izseljenci in delavci na začasnem delu v tujini, in kako naj bi se po vašem mnenju razvijali stiki z našimi ljudmi po svetu v prihodnosti?«

»Ne gre za dajanje večjega ali manjšega poudarka katerikoli skupini naših ljudi zunaj naše republike. Morda se občasno to zdi zaradi zunanjepolitičnih dogodkov.

Stiki s slovenskimi izseljenci so imeli in imajo velik pomen za Slovenijo in Jugoslavijo. Zavedamo se dragocene pomoči, ki so jo izseljenci nudili stari domovini v času narodnoosvobodilne borbe in v obdobju povojne izgradnje. To dobo nam je prav te dni živo predstavil v ljubljanskem Delu publicist Vatro Grill. Slovenski izseljenci so bili in so zelo zavzeti in cenjeni predstavniki našega naroda v tujih deželah. Stikom z izseljenci je posvečena posebna skrb, ki jo izraža tudi naša Ustava. Pri tem ima zelo važno vlogo Izseljenska matica, ki svoje delo opravlja v zadovoljstvo tako naše družbe kot izseljencev. Gotovo pa je mogoče stike z izseljenci še bolj popestriti in vsebinsko obogatiti (npr. sodelovanje na kulturnem, informativnem, turističnem področju). Novi časi nam nudijo nove možnosti in verjetno bi bilo mogoče še marsikaj storiti tudi na drugih področjih, kot je vloga izseljencev pri razvoju gospodarskih odnosov med tujimi deželami in našo, saj so izseljenci pravi most med različnimi kulturami in civilizacijami.

Freske so polne detajlov, spretno vkomponiranih v biblične motive, ki na edinstven način prikazujejo fašizem.

Avtor teh fresk je Tone Kralj, slovenski umetnik-slikar in kipar. To njegovo delo je bila nenavadna hrabrost, ki jo je zmoget v času najhujšega terorja nad slovenskim narodom leta 1942.

»Ko sem bil leta 1921 poklican na Primorsko, da bi poslikal cerkev v Premu, sem prvič od blizu gledal bridko usodo primorskega človeka. Takrat se je fašizem tako izostril, da so izrinili slovensko besedo iz šol, uničili pevske zборе in domala ves tisk. Ostale so le še cerkve, kamor teror ni mogel povsem prodreti.

To je detajl iz velikega opusa slovenskega umetnika Toneta Kralja, ki je znan kot eden največjih predstavnikov slovenskega ekspresionizma, ki pa je s svojimi socialnimi motivi še posebej postal tisti monumentalni slikar in zagovornik preprostih ljudi, ki nima primere v slovenskem slikarstvu.

Tone Kralj, slikar, grafik, kipar in intarzist, je umrl nekaj dni po svoji petinsedemdesetletnici in je pokopan v Kostanjevici na Krki. V deželici na Dolenjskem, iz katere je izšel in h kateri se je vračal vse življenje. Rodil se je v Prigorici pri Dobrem polju.

Njegov elementarni široki zamah in njegova pronicljivost, upornost in človečnost pa bodo ostali.

L. L.

Naša dolžnost bi seveda bila, da podpremo težnje samih izseljencev, da pri svojih aktivnostih še posebej vzamejo v obzir popularizacijo slovenskega jezika med mladimi in da dobijo možnost hitre in objektivne informacije o dogajanju v domovini.

Posebno pomembna pa je prav zdaj skrb matične dežele za naše rojake — dele naših narodov v sosednji Italiji in Avstriji. Tu naj samo omenim napore Jugoslavije v okviru Konference o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih za ugotovitev obveznosti vseh držav do narodnih manjšin; skrb ob neizvajanju črke in duha avstrijske državne pogodbe in končno razveseljiv razvoj, ki je pripeljal do sporazumnih rešitev o meji, manjšinah in drugih zadevah med Jugoslavijo in Italijo. Položaj manjšin je za Jugoslavijo vsekakor eno od važnih meril iskrenosti sodelovanja s sosedi.

Pred očmi pa moramo imeti tudi dejstvo, da so tako zamejci v Italiji, Avstriji in kot naši izseljenci v evropskih in prekomorskih državah ter naši ljudje na začasnem delu v tujini, razumljivo, često izpostavljeni tujim pritiskom, ki bi jih želeli uporabiti proti samoupravnemu socializmu v Jugoslaviji. Odpor proti takim poskusom dajejo oni sami in to še krepi njihov položaj in moč skupne domovine.«

Vida Tomšičeva se je med svojimi številnimi popotovanji po svetu, večinoma po uradnih dolžnostih, vedno živo zanimala za življenje in delo naših ljudi. Številni osebni stiki so ji še bolj utrdili prepričanje, da je jedro naših ljudi v tujini napredno, da so to ljudje, ki lahko vedno računamo nanje.

Ob koncu tega razgovora naj vam, Slovencem po svetu in bralcem Rodne grude, prenesemo tudi njene pozdrave in čestitke ob letošnjem dnevu republike. Tem čestitkam in pozdravam se pridružuje tudi naše uredništvo.

JOŽE PREŠEREN

Dan republike je praznik, ko v vsej Jugoslaviji obujemo spomine na drugo zasedanje AVNOJA v Jajcu, kjer so bili položeni temelji nove Jugoslavije. Ta praznik posebno svečano praznujejo tudi v številnih oddelkih jugoslovanskih dopolnilnih šol na tujem. Na sliki: slovenski pionirji, učenci slovenskega dopolnilnega pouka v zahodnem Berlinu, ki jih poučuje tovarišica Milena Skrt

Počitnice ob slovenski obali

Že četrto leto izkazuje SKUD TRIGLAV v Stuttgartu tudi za slovenske šolarje s tem, da organizira med poletnim počitnicami letovanje v obmorskih krajih naše domovine. Za to leto je bila sklenjena pogodba z Rdečim križem Slovenije in z ZPM Ljubljana Vič-Rudnik. V obeh mladinskih zdraviliščih je letovalo 47 mladih Slovencev, ki so začasno s svojimi starši v Zahodni Nemčiji.

Nestrpnost smo pričakovali 3. julij, dan odhoda proti domovini. Zbrali smo se na železniški postaji v Stuttgartu. Nešteto naročil si je bilo treba zapomniti, kajti vsaka mamica je pošiljala svoje najdražje za nekaj dni daleč od svojega skrbnega objema.

Sedli smo v rezervirane oddelke, skozi okna pa so do zadnjega trenutka morale kuštrave glavice in obljubljele staršem, da bo v času letovanja vse v redu.

Vlak je rahlo potegnil. Vse dokler nismo zavili v strogo desno z glavne postaje v Stuttgartu, smo mahali ostajajočim v tujini. Bili smo veseli, saj so tekli prvi metri poti proti domovini, veseli pa tudi zato, ker smo vedeli, da po vse otroke pridejo naknadno tudi

starši. To je najlepši čas — odmerjen našim delavcem v tujini.

Na poličkah ob oknu so se nagrmadile dobrote, ki so jih skrbni starši pripravili za popotnico. Petju, smehu in šalam ni bilo konca. Tudi harmonikar Bojan je doprinesel mnogo s svojimi polkami in valčki k dobremu počutju in razgibanosti. Čeprav bi v tem času doma že spali, se v vlaku ob pričakovanju prostih in veselih dni ob morju ni dalo. Vso noč je bilo slišati zdaj enega, zdaj drugega in le nekatere je premagal spanec za kratek čas.

Sončno jutro nas je sprejelo v domovini in z zanimanjem smo ogledovali naravne lepote zelene Slovenije. Končno smo bili njeni, njeni sicer le za kratek čas, vendar z zavestjo in ponosom, da vemo, da je naš dom le tu sredi zelenih slovenskih gričev, na rodni poljih in ob bistrih rekah. Še malo, pravijo, in za vedno bomo dihali zrak prepojen z neštetimi dišavami cvetoče slovenske zemlje. V Ljubljani nas je pričakal prijazen predstavnik Republiškega odbora RK in naš peljal na zajtrk. Po okrepčilu smo posedli v avtobus in dobre volje nadaljevali pot, ki nas je vodila proti morju. Krajšali smo si jo s prireditvijo: »Pokaži, kaj znaš!« V vrsti so stali pred mikrofonom slovenski šolarji iz pokrajine Baden-Wuerttemberg in z neštetimi pesmicami, recitacijami, ugankami in smešnicami pripomogli, da je bila pot nadvse kratka.

»Morje, joj, morje,« so vzklikali mladi Slovenci. »Koliko je še do Debelega Rtiča?«

S Črnega Kala smo se spuščali v koloni proti slovenskemu pristanišču, o katerem smo že marsikaj vedeli povedati. Radovedne očke so ujele ladje in ladjice, rahlo valovito morje pa nas ob naši poti ni več zapustilo. Šofer je zavozil z glavne ceste v drevored visokih cipres in kmalu nato ustavil med gredami pravkar razcevelih vrtnic. Sprejel nas je tovariš Šager, nam predstavil vzgojitelje in nas odpeljal v zadnji paviljon, kjer naj bi bil naš dom v času 15 dnevnih počitnic na morju. Bil je že čas kosila, zato smo pohiteli v jedilnico, od tam pa za prvi dan naravnost proti morju, našemu morju, da smo se ga nagledali, pa tudi osvežili v njem po dolgi poti iz Stuttgarta.

začasno na tujem

Dnevi so bili podobni drug drugemu. Zbudilo nas je toplo sonce in nas ogrevalo do večera. S prehrano smo bili zadovoljni, kolikor je kdo želel, je lahko pospravil v svoj trebušček. Prve tri dni se je bilo na novo hrano sicer treba navaditi, kajti v Sloveniji smo dobili jedi sveže pripravljene in ne konzerv, kot jih v časovni stiski večidel pripravljamo v tujini. Pohvalili smo dobre in okusne juhe, glavne jedi, se veselili sladice in sadja.

Naši športniki so odigrali več prijateljskih in prvenstvenih nogometnih tekem, dekleta pa so živahno spodbujale vedno h novim golom — svoje igralce. Nastopali smo prav vsi na treh kulturnih prireditvah in z orientacijskega pohoda prejeli diplomu za prvo mesto. Med novomeškimi in litijskimi pionirji, s katerimi smo delili naš skupen paviljon, smo spoznali mnogo dobrih prijateljev in ni čuda, da še zadnjo noč pred slovesom niso spali, ampak z roko v roki klepetali in si obljubljali, da se prihodnje leto zopet vidimo in tudi pisali si bomo.

Izrednemu tovarištvu, prijateljskim odnosom med vsemi nami sta mnogo doprinesla uprava doma in pedagoški vodja v zdravilišču na Debelem Rtiču. Bili smo majhna družina v veliki domovini, prav vsi smo se trudili, da bi z ničemer ne skalili modrine neba, sinjine morja, prešerne mladosti in zadovoljstva med bujnim rastlinstvom na Debelem Rtiču. Šolsko delo v tujini že namoteno teče od 18. avgusta. Naši spomini pa se ob vsakem srečanju pri pouku vračajo proti domovini, zdaj na morje, pa na travnike in zelene gozdove. Vse to bo prav kmalu v našem objemu, in nič več ne bomo tujci, temveč gospodarji na svoji domači zemlji. Učenci slovenskega dopolnilnega pouka se za lepe počitnice ob morju zahvaljujemo SKUD-u Triglav v Stuttgartu.

Dragica Nunčič

Konzul Mihelič: »Orali smo ledino«

DORTMUND, septembra — Konzula Vlado Miheliča so predsedniki »njegovih« klubov zadnje dni pred odhodom kar oblegali, da bi se mu lepo zahvalili za požrtvovalno pomoč pri (samo)organiziranju Jugoslovancev na območju vzhodnega Porurja in Vestfalije, kjer je jeseni 1971 na novo odprti konzulat SFRJ dobil svoje naloge. Med tistimi, ki Miheliču lahko še posebej rečejo hvala, so (bili) tudi predstavniki essenskega »Bleda«. Vsakdo, ki je 3. maja letos bil na velikem srečanju slovenskih društev v hali »Gruga« v Essnu, je lahko sam uvidel, kako nepogrešljivi »motor« pri organizaciji te zahtevne prireditve je bil Vlado Mihelič.

»Nepoznano, neizorano ledino in zapuščeno območje smo s svojim nastopom preobrazili, prav tako pa smo našo državo boljše pred-

stavili tudi v nemškem okolju. Med tukajšnjimi Jugoslovanci smo imeli polno podporo in naši državljani so vedno izkazovali veliko stopnjo privrženosti do domovine,« pravi ob slovesu konzul Mihelič, za ponazoritev svojih uspehov pa navaja nekaj podatkov. Med približno 40 tisoči jugoslovanskih državljanov je okoli 2000 šoloobveznih otrok. Ko je konzulat začel delovati, so imeli le en improvizirani šolski oddelek; zdaj poteka dopolnilni in prehodni pouk v materinščini že v 16 krajih ter zajema tako 80 odstotkov vseh šoloobveznih otrok, kar je sploh največja stopnja pokritosti v ZRN. 17 jugoslovanskih učiteljev dela v 54 oddelkih. 6 jugoslovanskih centrov, 16 nogometnih klubov, 9 pionirskih odredov — zdomci so dobro organizirani.

Konzul Mihelič je napel vse sile, da bi še pred vrnitvijo v Beograd pripravil vse potrebno tudi za slovenske oddelke, in to na širšem območju. Ob pomoči slovenskih društev »Bled« v Essnu in novo ustanovljenega

»Maribora« v Hildnu (pri Düsseldorfu) je zbral podatke za slovenske šole. Pogoji za slovenske oddelke bi bili poleg Essna (27 otrok) še v Solingenu (42 otrok), Güterslohu (13), Remscheidu (11), Moersu (17), Kölnu (12), Hildenu (17) in Mettmannu pri Düsseldorfu (10 otrok). Dva slovenska učitelja naj bi že to jesen pričela z delom.

A. R.

Kegljaški klub v Uhingenu

Že od februarja lani deluje v Uhingenu v ZR Nemčiji slovenski kegljaški klub Merkator, katerega člani so predvsem naši rojaki iz različnih krajev Slovenije. Trenutno je predsednik kluba rojak Ivan Turk, jaz sam pa skrbim za organizacijo tekmovanj. Naše prvo športno srečanje je bilo s člani kegljaškega kluba Triglav iz Tuttingena. Prvikrat smo se pomerili v Uhingenu, novembra lani pa v Tuttingenu. V obeh srečanjih so bili boljši člani Triglava. Pokazalo se je, da je bil naš klub za tovrstna srečanja še premalo pripravljen. Kljub vsemu pa nam je srečanje v Tuttingenu ostalo v prijetnem spominu, saj smo bili med tamkajšnjimi rojaki izredno lepo sprejeti. Upamo, da smo tudi mi njim pripravili lep sprejem.

Po začetnem neuspehu nismo vrgli puške v koruzo, ampak smo pričeli vaditi še z večjo vnemo. Pridružil se nam je tudi Mariborčan Miro Križan, ki je zdaj naš trener. Marljivo delo je pokazalo tudi lepe uspehe. Po srečanju s Triglavom nismo izgubili še nobene tekme. Kegljali smo že proti nekaterim močnim nemškim ekipam iz naše okolice, vendar smo bili mi vedno boljši. Kegljamo vsakih deset dni, včasih pa tudi pogostejše.

Prvo obletnico našega kluba smo proslavili s srečolovom, priredili pa smo tudi Merkatorjev pustni ples. Na obeh prireditvah je bilo zelo lepo. Veseli nas tudi, da se nam

Člani kegljaških klubov Merkator in Triglav po končanem prijateljskem srečanju v Tuttingenu

Predsednika kegljaških klubov Ivan Turk in Karl Vanjerl pri zdravici iz prejetih pokalov

Posnetek z zbora staršev slovenske šole v Baden-Württembergu

Del nastopajočih na proslavi ob koncu šolskega leta v Stuttgartu

pridružuje vedno več novih članov. Veseli bi bili, da bi se nam javilo še katero slovensko kegljaško moštvo v ZR Nemčiji. Javite se nam in dogovorili se bomo za tekmovanje in prijateljsko srečanje.

*Edi Šalamun
7336 Uhingen, U. Bahnhofstr. 7/II*

Kmalu spet obvezne »zelene karte«

Motornih vozil s tujimi registrskimi tablicami kmalu spet ne bo mogoče pripeljati čez jugoslovansko mejo brez ustrezne police o zavarovanju proti odgovornosti za škodo. Tako predvideva novi jugoslovanski zvezni zakon o obveznem zavarovanju v prometu, o katerega predlogu zdaj razpravljajo.

Vozniki, ki bodo po sprejetju novega zakona želeli priti s svojimi vozili iz tujine v Jugoslavijo, bodo morali imeti ali zeleno zavarovalno karto ali zavarovalno polico, ki oškodovancu zagotavlja povrnitev škode. Kdor ne bo imel nobene tovrstne zavarovalne listine, bo moral svoje vozilo ustrezno zavarovati ob vstopu v našo državo.

Takšna obveznost ne bo nič novega: določilo o tovrstnem zavarovanju tujih vozil je vseboval že zakon o obveznem zavarovanju v prometu, ki so ga sprejeli leta 1965. Toda čez čas je zvezna skupščina — na zahtevo turističnih organizacij — določilo o tej obveznosti odpravila. Pritisk turističnih organizacij na zakonodajalca je bil takrat močan predvsem zato, ker so se bale, da bo takšna obveznost zavarovanja motornih vozil utegnila zmanjšati dotok tujih turistov k nam ter jih preusmeriti v druge države. Nekatere od teh, za turiste prav tako zanimivih držav, namreč niso zahtevale obveznega zavarovanja motornih vozil proti odgovor-

nosti za škodo, na primer Italija, Romunija, Bolgarija in Grčija.

Nekajletna tovrstna praksa v Jugoslaviji pa je pokazala precejšnje slabosti. Teh je bilo opaziti toliko več zlasti zato, ker naša država ni samo turistična dežela, marveč tudi tranzitna. Naši vozniki pa so bili pred tujimi tako rekoč nezaščiteni in so imeli velike težave pri iskanju odškodnine za škodo v prometnih nesrečah, ki so jih povzročili tuji vozniki. Teh nesreč pa ni bilo malo. Za nameček pa je z leti postala domala povsem neutemeljena tudi bojazen, da bo obveznost zavarovanja tuje turiste odvrnila od obiska Jugoslavije in jih preusmerila v sosednje turistične dežele. Obvezno zavarovanje so namreč za lastnike tako domačih kot tujih motornih vozil med tem časom uvedli tudi v Italiji, Romuniji in Bolgariji, kmalu pa ga bodo tudi v Grčiji, kjer že pripravljajo takšne predpise. Tako bi ostala Jugoslavija edina država, v kateri tovrstno zavarovanje za tuja vozila ne bi bilo obvezno. Kaže torej, da bodo v kratkem zelene karte za tujce tudi pri nas spet obvezne.

J. O.

Društvo Barbara iz Eisdna na izletu

Kot je to že navada vsako leto, je tudi letos društvo Barbara iz Eisdna priredilo za svoje članstvo avtobusni izlet. Lansko leto so bili v Luksemburgu, letos pa jih je vodila pot v Holandijo. Izlet je potekal v zelo prijetnem razpoloženju, ni manjkalo dobre volje, nalezljivega smeha, glasno je odmevala tudi slovenska pesem. Zanimanje za take izlete je vedno veliko, saj imajo naši rojaki, ki se bolj redko srečujejo, priliko za prijetno kramljanje in izmenjavo novic.

»Midsommar« po slovensko

»Midsommar« ali sredina poletja je vsem na Švedskem dobro znan praznik. Takrat je dan najdaljši, prave noči sploh ni in tega se Švedi veselijo, mi pa z njimi. Praznujemo ga vsako leto v juniju.

Tudi Slovenci v Köpingu smo med dopustom priredili skupno zabavo. Kakor smo že vajeni, smo se zbrali pri prijatelju Jožetu Megliču. Že zgodaj popoldne smo imeli polne roke dela. Otroci so krasili »Midsommar« drevo, gospodinje so pripravljale domače kruh, pecivo, solato ter pogrinjale mize na prostem v senci dreves, moški pa so bili zaposleni z najbolj važnim pravilom — vrteli so se okoli ražnjev, skrbeli za suha grla in vroče pete. Tudi nekaj Švedov se nam je pridružilo. Vsi smo se veselo zabavali. Dolgo v noč je odmevala slovenska pesem in srca nam je napolnjevala domača beseda.

Rezka Hlep, Köping

Omizje na slovenskem »midsommarju« v Köpingu

Zahodna druga stran

Peljal sem se po s snegom pokriti cesti proti Gorenjski. Starejšemu moškemu je na pločniku spodletelo. Kaj hitro sta mu dva mimoidoča priskočila na pomoč. Ni dolgo od tega, ko sem se peljal v prvem razredu negovanega, do minute točnega brzovlaka neke zahodne države. Imel sem okrog 40 stopinj vročine in se bolan zvijal na svojem sedežu. V istem oddelku je sedela lepo obarvana dama in na sedežu za mano mlad oficir. Še z očmi me nihče ni vprašal, če morda potrebujem kako pomoč.

Popotnik, ki zapušča preko enega od prelazov gorenjsko stran, ne misli, da se podaja v drug svet. Na Koroškem dandanes res vlada drug jezik, a imena krajev, priimki, fizionomija in mentaliteta ljudi so še vedno slovenski. Vendar pa, kje je danes prava meja med Slovani in Germani?

Za razliko od Slovanov, ki so bili pred dobrim tisočletjem še en narod, z enim jezikom, so bili tisti Germani, ki so danes poslužujejo nemškega jezika, takrat še različni narodi. Še več, kot nas uči danes zgodovina, je potekala pred dobrim tisočletjem meja med Slovani in Germani nekako med Hamburgom in Lübeckom po Labi, Zali, Češki šumi, na Ture in Pusto dolino (Pustertal). Precej je bilo migracije, precej prostovoljnih in še več prisilnih preselitev skozi stoletja. Tako sedanji nemško govoreči narod ni nastal samo iz različnih germanskih narodov, ampak je dobršen del Nemcev slovanskega porekla. In ravno s temi slednjimi smo mi Slovenci pretežno prihajali v stik. Mi smo do nedavnega poznali le nemško govoreče Slované in jih istovetili z vsemi Nemci. Šele v zadnjih desetletjih začnemo spoznavati resnične Germane, njih mentaliteto in navade. Spoznati jih ni moč z občasnim izoliranim bivanjem v teh predelih. Živeti je treba med njimi in z njimi.

Pri prestopu naslednje meje prideš preko Rena v deželo švicarskih Nemcev. Kako ta dežela »gora in jezer« izgleda, je pač skoraj vsem znano. Manj znano je, da je klima zaradi atlantskih vplivov milejša kot naša. Vegetacija je kakih 500 do 1000 m višje kot pri nas in takrat, ko se pri nas na 2000 m še izvrstno smuča, se je tukaj treba povzpeti vsaj na 3000 m. Temu pripomore tudi samo na severnem pobočju Alp poznan veter »föhn«. To je suh, topel veter, ki povzroča lepo vreme, izredno vidljivost, depresije, prometne nesreče, srčne infarkte in samomore. Zgodi se, da se v nekaj urah temperatura dvigne za 30° C in sneg izgine takorekoč pred očmi. Ne samo po industriji, tudi po številu samomorov je dežela skoraj na svetovnem vrhu.

Vojn in revolucij ne pomni. Za časa Napoleona I. so se tuje vojske zadnjič pomikale po deželi. Temu odgovarjajoč je tudi ves sistem prešel iz srednjeveškega cehovskega v moderno kapitalističnega. Tukajšnji sistem bazira na pomočniško-mojsterskem in tudi do najvišjih položajev pridejo ljudje preko uka (Lehre) in ne preko visokošolske izobrazbe. To se seveda pozna tudi v deželi. Je razdrobljena upravno ter komunalno. Vidi se dobri obrtniški sistem, manjka pa širokopotezno načrtovanje, kakršno je lastno ljudem s široko izobrazbo. Seveda ima pa obrtniški sistem tudi svojo prednost. S svojo veliko in hitro prilagodljivostjo so dohodki obrtnikov pač večji kot ljudi s široko izobrazbo. Ta obrtniško-pragmatična miselnost rodi tudi v bančništvu — najvažnejši industriji te dežele — izvrstne uspehe; zato ni zgolj slučaj, da se po bankah te dežele gibljejo ogromne denarne in zlate vsote. Dohodek te gospodarske veje je tako velik, da pri visokem letnem izvoznem deficitu domača valuta tega sploh ni čutila in so lahko njeno pariteto dvignili kot eno najtrdnjih valut sveta. (Pri manjšem plačilnem deficitu je šel dinar dvakrat na kolena.) To so zunanji vtisi, katere lahko zazna vsakdo, ki ima oči odprte. Kaj pa notranji, medčloveški?

Švicar je individualist, celo individualist v družini. Ne samo vsaka družina, vsak človek živi več ali manj svoje življenje. Trdnih družinskih zvez kot pri nas ni. Ko otrok doraste, si najame v istem mestu, kot žive starši, svoje stanovanje, in ko starši ostare, ni njihovo mesto ob otrocih in vnukih, ampak v domu starcev. Morda jih otroci enkrat na mesec obiščejo in prinesejo lep šopek mrzlih rož. Tudi pogreb je lep, eleganten obred z govorom in brez solz. Pokojni gre hitro v pozabo. Slično je poroka bolj pravn akt in trgovinski posel. Mož je dolžan skrbeti za ženo in otroke, žena naj neguje otroke. Zakonska zvestoba ni pisana visoko in dober mož si vzame še eno ali več prijateljic — za to služijo zelo pogosto tujke, saj do njih je obveznost najmanjša. Če se kaj zgodi, je kriva ona, ker je »zapeljevala« poročene ga moža. Tudi v službi se pozna ta individualnost. Vsakdo živi zase in sosed komaj pozna sosedu. Švicar zelo rad deluje anonimno — dokaz politično zrelega naroda, vedno nevtralnega, na strani močnejšega. Posluži se rad tujih idej in jih proda kot svoje. Posebno poglavje so obiski. Požrtij v slovenskem smislu ni. Obisk je planiran že davno prej. Prinesti je treba obvezen šopek rož (plačilo za pogostitev), ne kot pri naših starih slovenskih navadah, ko je bil obiskovalec počaščen, če si ga obiskal in ti je dal na pot

še popotnico. Skupnosti je precej bolj naklonjen kot naš človek. Policist je lahko prepričan, da ima v vsakem državljanu prijatelja in pomočnika, ki mu bo delo skušal olajšati in ne otežkočiti kot pri nas.

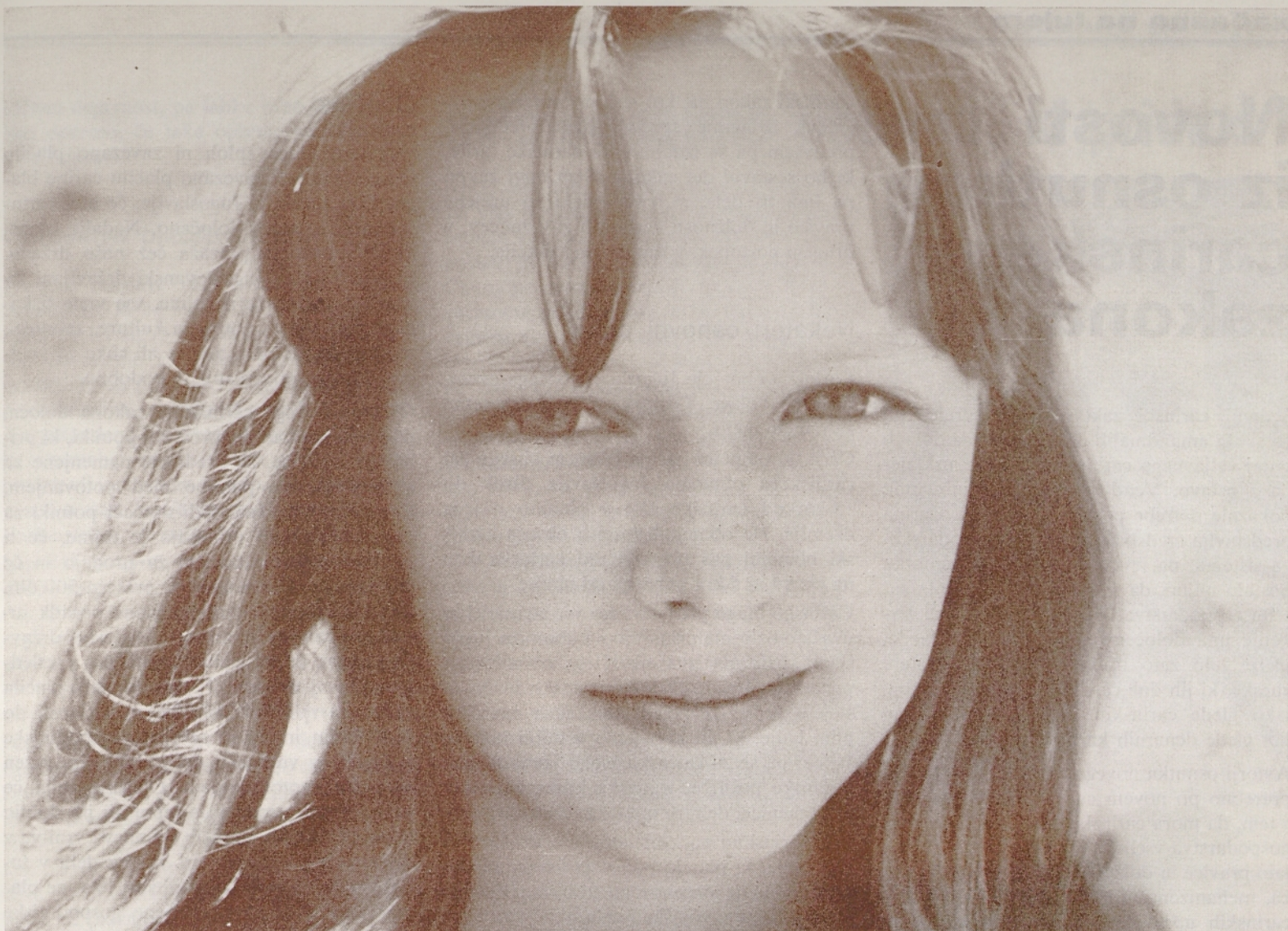
Prebivalci so varčni in delavni. Delovni teden je še vedno 44 ur, brez odmorov za malico. Dela se praktično od osmih do šestih zvečer. Tudi pri hrani se varčuje. Malo se poje mesa najboljše kvalitete, več različnih hrenovkam podobnih klobasic. V varčnost je to ljudstvo prisilila narava. Precej je bilo treba truda, da je hribovita pokrajina dala dovolj živeža za gosto naseljeno prebivalstvo. Hribovitost je kasneje prinesla tudi blagostanje.

S pritokom kapitala se je začel tudi znaten uvoz tuje delovne sile. Danes je vsak šesti prebivalec tujec in vsak tretji delojemalec. (V primeru gospodarske krize bo to izvrsten blažilec.) Seveda to rodi tudi hudo kri, le kje je ne bi! Pred nedavnim je bil referendum, da bi se število tuje delovne sile drastično zmanjšalo. Razumljivo je, da se je velekapital postavil na stran tujega delavca, ki mu prinaša znatne koristi. Proti tujcem naperjena iniciativa je bila zavrnjena. V političnem življenju je zanimivo, da je precej drugačno, kakor si ga predstavlja tujec. Parlament nima takega pomena kot v mnogih drugih deželah. Predvolilnih bitk ne poznajo, ravno tako ne ostrih debat v parlamentu in zakoni so sprejeti navadno 90 ali celo 100 odstotno večino. Značilno so pogosti referendumi. Zaradi stoletne kontinuitete so vsi predpisi zelo dognani. Vsako večinsko gibanje, ki je oblasti škodljivo, zvedeni predno bi moglo napraviti nepopravljivo škodo državi. Stabilnost helvecijske konfederacije ji daje zaupanje kot svetovnemu bankirju, nosilcu rdečega križa in diplomatskemu zastopniku za mnoge države.

Pravzaprav sta primerjani v glavnih potezah dve ne tako daleč si ležeči državi. Ena je značilna za vzhodni, slovanski svet, druga za zahodni, germanski. To veliko razliko je cenjeni bralec lahko opazil tudi, če je prečital germanski roman »V vrtincu« in slovanski »Ana Karenina«. Precej bolj muzikalen je vzhodni svet. Slovenski kmet je bolj podoben tirolskemu kot srbskemu le za tistega, ki tirolskega ne pozna.

Prekratek je zgornji sestavek, da bi opisal vse razlike v življenju in zlasti mentaliteti med nami in deželami na drugi strani Tirolske. Skuša pa vsaj v malem omajati pri nas zakoreninjena napačna mnenja o »zahodni strani«.

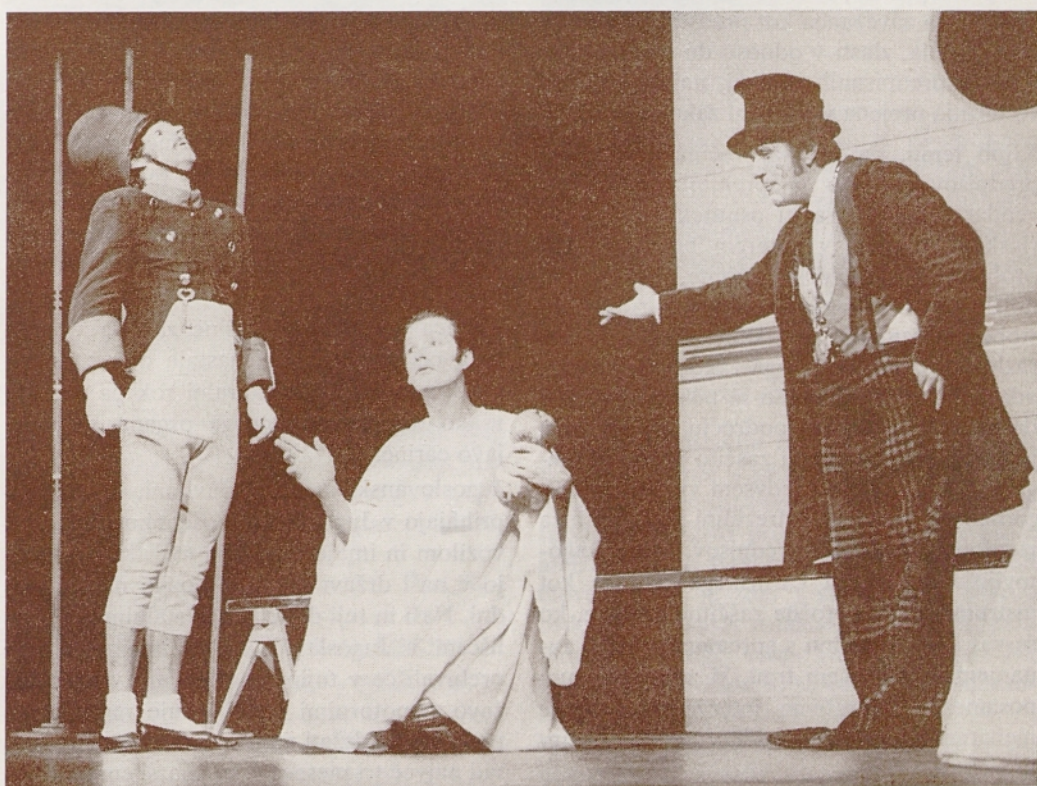
A. P., Švica

Med Švico in Slovenijo — naša mlada rojakinja Lidija Škof

Dva prizora iz igre »Vilincem z Lune«, s katero je ljubljansko mladinsko gledališče gostovalo na mednarodnem festivalu mladinskih gledališč v Hamburgu in tudi med našimi mladimi rojaki v Stuttgartu in Frankfurtu

Novosti iz osnutka carinskega zakona

Sedanji carinski zakon je bil sprejet po ustavnih amandmajih. Zato je večina določb sedaj veljavnega carinskega zakona usklajena z ustavo. Vendar pa so se kljub temu pokazale potrebe po novem zakonu. Carina predstavlja sredstva za zaščito gospodarskega sistema, pa je zato v sedanjem trenutku postalo nujno, da se nekatera vprašanja zaščite gospodarstva na novo uredi. Tudi življenje ima določene vplive, zlasti inflacija, pa je bilo zato treba spremeniti nekatere zneske, ki jih določa sedanji carinski zakon, tako glede carinskih oprostitev in olajšav kot glede denarnih kazni.

Avtorji osnutka novega zakona utemeljujejo potrebno po novem carinskem zakonu tudi s tem, da mora carinski zakon zaradi zaščite gospodarstva vsebovati vse elemente, ki urejajo pravice in dolžnosti carinskega zavezanca, mehanizem carinske zaščite, pooblastila carinskih upravnih organov v postopku in sankcije za carinska kazniva dejanja, carinske prestopke in prekrške. Ker gre za zaščito carinskega zavezanca kot predstavnika združenega dela, zlasti v odnosu do carinske zaščite in predpisanih sankcij, naj bi bila vsa vprašanja urejena v enakem zakonu.

Kljub temu, da se vsaj večina dosedanjih predpisov bistveno ne spreminja, pa je bilo vendar treba pripraviti osnutek novega carinskega zakona, v katerem bo zajeta vsa problematika carinske zaščite, pravice in dolžnosti carinskega zavezanca, carinski postopek in sankcije za kršitev. Zato je v obrazložitvi osnutka novega zakona navedeno, »da je osnutek zasnovan in postavljen tako, da se z zakonom na področju, na katerem je carina instrument za zaščito gospodarskega sistema, urejajo predvsem vprašanja dolgoročne značaja z ustreznimi pooblastili za izdajo spremljajočih predpisov, ki naj zagotovijo učinkovitost carinskega sistema kot instrumenta dolgoročne zaščitne politike, ko se ves čas srečujemo s spremembami na zunanem in domačem trgu, ki zahtevajo tudi posamezne operativne intervencije, da se mehanizmu carinske zaščite zagotovi učinkovitost«.

Carinski zakon pa, kot rečemo, vseeno predvideva izdajanje spremljajočih predpisov, predvsem pa še izdajo nove carinske tarife, ki bo sestavni del zakona. Sam novi zakon pa ima tri dele: v prvem delu so urejene pravice in dolžnosti carinskih zavezancev, v drugem postopek, v tretjem pa sankcije.

Nekateri osnovni pojmi

Carinsko območje Jugoslavije obsega ozemlje naše države. Carinska črta je istovetna z državno mejo.

Carinski obmejni pas na kopnem obsega del carinskega območja Jugoslavije, širok do 15 km od carinske črte v globino našega ozemlja. Na obmejnih jezerih obsega carinski obmejni pas območje od carinske črte na jezeru in 5 km kopnega od obale.

Carinsko blago predstavljajo vse stvari, ki se uvažajo oziroma prinašajo na območje Jugoslavije oziroma izvažajo s tega območja ali prevažajo prek njega. Za carinsko blago se štejejo tudi žive živali, električna energija, plin, ladje, ki jih kupujemo v tujini itd. Ne štejejo pa se za carinsko blago javne listine, pisemske pošiljke, trgovska korespondenca, čeki, menice, delnice in efektivni denar.

Pod carinskim nadzorstvom niso domače in tuje ladje, ki plujejo pod vojaško pomorsko zastavo, ladje organov za notranje zadeve, domača in tuja vojaška letala.

Ko določa pojem carinskega prehoda, določa novi zakon tudi to, da smejo dvolastniki nositi čez mejne prehode za obmejni promet stvari, ki so jim potrebne za obdelovanje posestva. Zdravniki in veterinarji, ki prebivajo v carinskem obmejnem pasu, smejo v nujni potrebi nositi čez mejne prehode instrumente in zdravila, ki jih potrebujejo za opravljanje njihovega dela. Prav tako smejo gasilci, ki sodelujejo pri reševanju, nositi čez mejne prehode potrebno opremo in tehnična sredstva.

Pravica do izterjave carine zastara v petih letih od dneva, ko je nastala obveznost za plačilo carine. Ta zastaralni rok pa prekine vsako dejanje pristojnega organa za izterjavo carine.

Jugoslovanski in tuji državljani, ki začasno prihajajo v Jugoslavijo z osebnim motornim vozilom in imajo zanj tujo registracijo, smejo v naši državi obdržati vozilo največ leto dni. Naši in tuji državljani s stalnim prebivališčem v Jugoslaviji, ki pa imajo začasno prebivališče v tujini in prihajajo v našo državo z motornimi vozili s tujo registracijo, pa smejo obdržati motorno vozilo v Jugoslaviji največ tri mesece v koledarskem letu.

Olajšave

Nekatero blago sploh ni zavezano plačilu carine. Tako ni zavezano plačilu carine blago, ki se izvažajo iz Jugoslavije, če ni v carinski tarifi drugače določeno. Nadalje blago, ki se v tranzitu prevaža čez našo državo, blago, ki so ga jugoslovanski državljani izvozili, če se vrača iz tujine, vse vrste tiskane materiala s področja kulture, znanosti, televizijske, filmske novice ali slike za sredstva javnega obveščanja in podobno.

Osnutek novega carinskega zakona določa, da so plačila carine oproščeni potniki, ki prihajajo iz tujine, za predmete namenjene za njihove osebne potrebe med potovanjem. Enako so oproščeni tudi domači potniki za predmete, ki jih prinašajo iz tujine, če ti predmeti niso namenjeni za prodajo in če njihova skupna vrednost ne presega 500 din. Oprostitev veljajo tudi za člane posadk jugoslovanskih ladij in jugoslovanske državljanke, ki so bili na delu v tujini brez presledka najmanj dve leti. Ti so oproščeni plačila carine za rabljeno pohištvo v vrednosti do 10.000 din in druge rabljene gospodinjske predmete v vrednosti do 15.000 din, razen za osebna motorna vozila. Olajšava velja, če te predmete pripeljejo s seboj ali jih dobijo iz tujine v šestih mesecih od dneva vrnitve v domovino. Občani, ki so bili na delu v tujini brez presledka najmanj štiri leta, ne plačajo carine za svoje rabljene gospodinjske predmete, izvzemši osebna motorna vozila, do skupne vrednosti 50.000 din. Tisti, ki prihajajo iz tujine na letni dopust na obisk k družini, pa smejo enkrat na leto brez carine prinesiti s seboj predmete, ki niso namenjeni za nadaljnjo prodajo, če njihova skupna vrednost ne presega 2.000 din. Predmete, ki so oproščeni carine, v petih letih od uvoza ni dovoljeno odtujiti.

Nadaljnje carinske olajšave veljajo za predmete, ki jih jugoslovanski državljani prejema-jo za osebno rabo iz tujine v pošiljkah, če njihova skupna vrednost ne presega 100 din. Tudi predmeti, ki jih naši državljani podedujejo v tujini niso podvrženi plačilu carine. To velja tudi za dela umetnikov, ki jih prinesejo iz tujine, za odlikovanja, trofeje, spomenice, ki jih naši ljudje dobe na tekmovanjih, razstavah in podobnih prireditvah po svetu. Bolj ali manj je jasno, da veljajo oprostitev tudi za predmete, ki jih tuji razstavljalci uvažajo iz tujine in so namenjeni za razstavne sejme. Oprostitev veljajo tudi za invalide in sicer za njihove ortopedske in druge pripomočke, razen za osebne avtomobile. Invalidi I. in II. kategorije, ki so se po poklicni rehabilitaciji usposobili za do-

ločeno dejavnost, pa lahko brez carine uvozijo opremo, če take opreme ne izdelujejo v naši državi.

Oprostitve plačila carine

Posebne olajšave veljajo za jugoslovanske državljane, ki so stalno živeli v tujini najmanj 10 let ali za tuje državljane, ki so dobili dovoljenje za stalno naselitev v naši državi. Ti ob prihodu v Jugoslavijo ne plačajo carine za gospodinjske predmete in nujen gospodarski inventar, to je tisti inventar, ki je potreben za opravljanje poklica. Izjema predstavlja motorno vozilo. Še posebej pa imajo ti naši ljudje pravico do znižane carinske stopnje za nekatero drugo blago.

Lastniki motornih vozil so oproščeni plačila carine za predmete do skupne vrednosti 500 din, ki so jih namesto izrabljenega ali uničenega dela vgradili v osebno motorno vozilo, medtem ko je bilo to v tujini. Če gre za motorno vozilo javnega cestnega prometa, velja olajšava do vrednosti 1500 dinarjev.

Naši državljani, ki so bili na delu v tujini brez presledka najmanj dve leti ali 24 mesecev v treh letih, ne plačajo carine za gospodarski inventar, katerega pripeljejo v domovino za opravljanje storitvenih obrtnih ali kmetijskih dejavnosti, če znaša carinska osnova do 25.000 din. Za predmete večje vrednosti pa plačajo le 10 odstotkov carine. Če so bili na delu v tujini najmanj 4 leta, ne plačajo carine za gospodarski inventar, izvzemši motorna vozila, ki ga pripeljejo ali dobijo v tujini za opravljanje obrtne in kmetijske dejavnosti, če znaša carinska osnova do 50.000 dinarjev.

Če je carinska osnova višja od 50.000 dinarjev, pa plačajo od zneska do 50.000 dinarjev 10 odstotkov carine.

Omenjene ugodnosti, ki veljajo za naše državljane, se ne smejo znova izkoristiti v naslednjih petih letih.

Enotna carinska stopnja

Kot že omenjeno, jugoslovanski državljani ne bodo plačali carine za uvoženo blago v vrednosti 500 dinarjev, če to blago ne bo namenjeno za prodajo. Če pa bo šlo za blago, ki ga bodo naši ljudje pripeljali iz tujine ali dobili od tam in vrednost tega blaga ne bo presegala 5.000 dinarjev, pa bodo plačali carino po enotni carinski stopnji 15 odstotkov. Ta olajšava pa ne velja za blago, ki ga občani kupujejo v konsignacijskih skladiščih.

Slavko Rupel, Dnevnik

»Pomagajmo tistemu, ki pride«

Nekje leta 1967 je bilo, ko je neznani ženski glas povprašal na jugoslovanskem generalnem konzulatu v Zürichu, ali ne bi mogli poslati in pošiljati v kantonalne zapore v Churu po nekaj časopisja in knjig. »To so večinoma mladi ljudje, tu sedijo v preiskovalnem zaporu, ne smejo nič delati in se blazno dolgočasijo...« Kdo pa ste vi, gospa? In čisto skromno je pol po slovensko pol po »jugoslovansko« povedala, da se piše Julija Jecklin, da je v graubündenskem kantonalnem glavnem mestu Churu že od leta 1949, da je tu poročena s švicarskim trgovcem ter da je sicer po rodu Mariborčanka, rojena Bedenik.

»Od konzulata nismo dobili skoraj nič, kvečjemu nekaj starih časopisov od kluba. Zadnja leta pa še tega ni več mogoče dobiti. Naši Jugoslovani tod so revčki; nihče se zanje ne zanima. Najhuje je še Makedoncem in Albancem, ki delajo na kmetih ali gradbiščih in se najteže znajdejo v tukajšnji švicarski nemščini...«

Julija Jecklinova je tu ob vznožju vzhodnih švicarskih Alp nekakšni neuradni jugoslovanski konzul. Če ima prometna policija težave s kakšnim Jugoslovanom, pokliče »Frau Jecklin«, če je treba na sodišču tolmačiti, pokličejo »Frau Jecklin«, če je treba prevesti kakšen papir, dokument, je ona pri roki, če je treba te Jugoslovane organizirati, je tudi ona prva, ki pomaga. »Pomagamo tistemu, ki pride«, pravi skromno in na obrazu ji beremo zadovoljstvo, da lahko pomaga svojim (nekdanjim) rojakom.

Našli smo jo v častitljivi starinski mestni hiši. Tu dela v bolniški blagajni; poprej pa je več let bila v kantonalnem »ministrstvu« za zdravstvo. S sodelavci govori čisti »Schwyzerdütsch«, z nami zavidljivo čisto slovenščino. In tudi srbohrvaško ji teče kar gladko.

Tu v Churu ji niti ni ravno dolgčas, če jo pobaramo, ali ima domače, slovenske družbe. V mestu in bližini je nekaj slovenskih in jugoslovanskih zdravnikov. Po prvem poskusu leta 1969 so Jugoslovani zdaj spet začeli z nekakšnim klubom. Slovenski planinci iz Züricha, iz društva »Triglav«, jih sicer vabijo na sodelovanje, ampak predaleč, preko sto kilometrov je to.

A. R.

Naši rojaki iz Belgije v Essnu

Letošnje srečanje Slovencev v Essnu so se naši rojaki iz Belgije udeležili kar v lepem številu. Prišli so z dvema avtobusoma in sicer eden iz Charleroijskega, drugi pa iz Lim-

Julija Jecklin

burga. Pri programu je sodeloval ansambel Veseli bratci iz Charleroijskega, ki ga že dolga leta uspešno vodi naš rojak Jože Bizjak. Ansambel nastopa na vseh slovenskih prireditvah in je stalen gost tudi na številnih belgijskih prireditvah. Prireditve v Essnu je naše rojake zelo navdušila, saj si takih srečanj vedno želijo.

Ambasador dr. Štajner odhaja

Te dni se poslavlja od nas naš ambasador dr. Riko Štajner s svojo soprogo Vero. Odhaja na novo službeno mesto. Med našimi rojaki je bil zelo priljubljen, kajti ni bil le ambasador po svojem položaju, ampak tudi človek, ki si je znal s svojo toplo besedo osvojiti srca naših rojakov. Zato se ga bodo Slovenci v Belgiji vedno radi spominjali. Na poslovilnem večeru so se od našega ambasadorja poslovili številni Slovenci. Na novem službenem mestu želimo tovarišu ambasadorju še veliko uspeha!

Nevarno nočno delo

Biološka ura, vstavljena v človeško telo, delovni ritem podjetja, razdeljen na 24 ur, in proizvodne razmere, ki predvidevajo globalne dnevne in nočne cikle — to so trije dejavniki, ki so neredko protislovni. Žrtev teh protislovij je ponavadi človek.

Na Švedskem dela okrog 20 % aktivnih prebivalcev po urnikih, iztrganih iz »družbenega ritma«.

Katere nevarnosti, fizične in psihične, po temtakem ogrožajo to petino zaposlenih?

Neka skupina raziskovalcev iz laboratorija Karolinska Institutet, ki se je specializiral za »strese«, ravno kar proučuje te pojave pri čemer izvaja natančen nadzor nad 2000 osebami v obsežni analizi, katero financirata združenje za delovni trg (AMS) in zveza za zaščito ponesrečencev (Arbetskyddsstyrelsen).

Dr. Torbjörn Aakersted, znanstvenik, ki proučuje vedenje ljudi, razlaga: »Med temi ljudmi bomo kasneje izbrali kakih sto primerov, ki jih bomo spremljali s pogostimi kliničnimi preskusi. To bomo delali dan za dnem, da bi se dokopali do čimbolj objektivnih in značilnih podatkov in spoznanj. Doslej smo z zanesljivostjo dognali, da tisti, ki delajo v nočnih izmenah, prestajajo spremembe biološkega urnika, ki utegnejo nastopiti nekako ob tretji uri zjutraj. Tisti, ki delajo samo ponoči, svoj organizem vrh vsega izpostavljajo pospešenemu razvoju. Ta se kaže v zniževanju telesne temperature podnevi z naslednjimi maksimalnimi točkami v nočnih urah, in to tudi v času krajšega ali daljšega počitka, kot je na primer letni dopust.

Dr. Olov Oestberg iz inštituta za psihologijo v Coegenburgu pojasnjuje: »Dejansko je le malo ljudi, ki se brez posledic prilagodijo nočnemu ritmu. Nekaj mesecev sem spremljal 26 ladjedelnških delavcev, pri čemer sem jim skoraj vsako uro meril temperaturo in te meritve primerjal z meritvami, ki sem jih opravil pri enaki skupini študentov, ki pa so sledili ritmu po lastni izbiri. Razlike res niso bile čezmerne, lahko pa sem ugotovil jasno težnjo k izmerljivemu zaporednemu prilagajanju, upošteva je pri tem parameter temperature, ki se je nanašal na prvi in zadnji dan nočnega turnusa v presledku, na primer treh mesecev.«

Raziskava dr. Oestberga je privedla še do enega zanimivega podatka. »Zgodnje« osebe, to je tiste, katerih »biološka ura« je definirana kot »kratka«, se zelo težko prilagodijo nočnim izmenam, medtem ko osebe z »dolгим biološkim urnikom« delajo celo bolj ponoči, njihova rezerva energije pa se tedaj,

ko so prisiljeni delati podnevi, z vsako izmeno bolj zmanjšuje.

Pri razporejanju delavcev v posamezne izmene torej je treba upoštevati fiziološke navade slehernega posameznika, da bi zagotovili trem zahtevam oziroma namenom, to je, da bi dosegli čimvečjo učinkovitost proizvodnega aparata, da bi čimbolj racionalno uporabili ter prihranili delovno silo ter da bi znižali število nezgod pri delu. Statistika, ki ji ni moč oporekati, kaže, da so tisti, ki ne gredo radi zgodaj v posteljo, najbolj izpostavljeni nezgodam pri delu, in to najčestše ob ponedeljskih zjutraj.

Študije in raziskave, ki so jih začeli v Stockholmu, so nedvomno edinstvene. Zanje se zanimajo raziskovalci človeškega vedenja z vsega sveta. Toda za Švede takšne študije in raziskave niso nič posebnega. Navajeni presojati vsako delo in vsakega delavca z istim metrom, z enakim odnosom in spoštovanjem, nadaljujejo že uhojeno pot socialne pravičnosti, pri tem pa prodirajo na nova področja, kjer dobiček in medicina segata v roke človeškim vrednotam največjega pomena.

Obisk sindikalne delegacije DGB iz Baden-Württemberga v Sloveniji

V septembru se je mudila na petdnevem obisku v Sloveniji kot gost RS ZSS delegacija nemške sindikalne zveze DGB iz Baden-Württemberga. Poleg obiskov v nekaterih delovnih organizacijah so nemški predstavniki imeli izčrpne razgovore s predstavniki RS ZSS. Razgovori so posegli tako v aktualna vprašanja dela naših sindikatov kot tudi v sodobne ekonomske in socialne probleme. Glede na dejstvo, da je v Baden-Württembergu zaposlenih blizu 230.000 jugoslovanskih delavcev (od tega kakih 19.000 iz SR Slovenije, pri čemer ne štejemo družinskih članov), povzemamo nekaj najbolj zanimivih ugotovitev iz teh razgovorov.

Kar zadeva današnji položaj in še posebej število začasno zaposlenih v Baden-Württembergu, je značilnost v tem, da gre v največjem delu za nekvalificirane ali priučene delavce. Jugoslovani na splošno in Slovenci še posebej so sorazmerno manj prizadeti, ker je njihova splošna kvalifikacijska raven občutno višja kot pri delavcih iz drugih držav. Število delavcev se je občutno znižalo predvsem v tekstilni industriji, v gradbeništvu in deloma v avtomobilski industriji. Obseg proizvodnje v gradbeništvu se je, denimo, znižal za 30—35 % in izločenih je bilo blizu 30.000 kvalificiranih delavcev, ki

so prešli v druge industrijske dejavnosti ali pa se še prekvalificirajo. Po ugotovitvah nemških sindikatov je bilo odpuščenih med tujimi delavci in Nemci sorazmerno, razen za kategorijo nekvalificiranih delavcev, kjer so tujci v večini. Precej nemira je povzročila tudi ponudba premije (odpravnine) za vrnitev v domovino (od 10.000 do 15.000 DM), tako da je prišlo tudi do nepremišljenega navdušenja za vrnitev, zlasti med Turki, medtem ko se pri Jugoslovanih ni okrepil tok vračanja v domovino.

V celotni ZRN je bilo po podatkih s konca meseca avgusta letos 4,5 % brezposelnih ali 1.031.122 delavcev, v deželi Baden-Württemberg pa je brezposelnost znašala 3,4 % (najnižja stopnja v ZRN) ali 131.455 brezposelnih, od teh 29.745 tujih delavcev (6.457 Jugoslovancev). V primerjavi s stanjem v začetku leta se je število brezposelnih tujih delavcev zmanjšalo za nekaj več kot 1000 oseb. Zvezna vlada ZRN je letos namenila 5,7 milijarde DM sredstev za oživljanje konjunkturo, od tega zneska pa je 487 milijonov DM pripadlo deželi Baden-Württemberg. Blizu 80 % teh sredstev bodo usmerili v gradbeništvo in zato je prav na tem sektorju pričakovati v bližnji prihodnosti povpraševanje po delavcih. Manj obetavne so razmere v elektrotehniški in kemični industriji, kjer se je obseg proizvodnje zmanjšal. Ne glede na umirjanje krize in na napovedi, da se bo število zaposlenih postopoma zvišalo, pa je seveda več nevarnosti za tuje delavce. Ena teh je, nanjo so posebej opozorili predstavniki nemških sindikatov, da prav deželna vlada Baden-Württemberga (z večino vlada CDU) predlaga zvezni vladi poseben zakon o odpravnini tujim delavcem. Bistvo predloga je v tem, da bi doseženo premostitveno podporo za primer brezposelnosti, torej dokler ne dobi delavec nove zaposlitve, spremenil v dokončno odpravnino, s čimer bi bil delavec ob dovoljenju za bivanje in bi se moral vrniti domov. S tem bi bilo zadovoljeno zahtevam kapitala, da si nabavlja tujo delovno silo samo občasno v obdobju konjunkturo in s tem ne prevzema več nobene obveznosti za vse druge življenjske potrebe tujih delavcev.

Razgovori, ki so potekali v ustvarjalnem vzdušju, so obsegali tudi vprašanja nadaljnjih možnosti sodelovanja (povezave mestnih sindikalnih organizacij) na več področjih. Posebne pozornosti so bili deležni problemi v zvezi z obveščanjem naših delavcev, delovanjem klubov in društev v deželi Baden-Württemberg ter problemom s šolanjem otrok v ZRN, posebej še v tako imenovanem dopolnilnem pouku v materinščini.

IZ DELAVSKE ENOTNOSTI

naši po svetu

Švedska

»Lastovke« po radiu

Slovenski ansambel »Lastovke« iz Landskrone je 20. avgusta nastopil na festivalu v Olofströmu. Igrali in zapeli smo šest pesmi, od teh sta bili dve lastni. Zapeli smo tudi eno hrvaško narodno, dve srbski narodni in tri slovenske pesmi. Posneli so nas tudi za tretji program švedskega radia, ki je zelo popularen in ima okrog 400.000 poslušalcev. Naš nastop z intervjuji vred je trajal celo uro. Oddaja je lepo uspela. Rojaki so bili z nami zadovoljni, enako pa tudi švedska publika.

Gustika Budja

Otroški zborček »Valovi« iz Landskrone: v prvi vrsti od leve: Jolanda Avguštin, Anne-Marie Budja, Cvetko Uljanič, Simon Karlin in Leonida Kostonjevec. V drugi vrsti: Teodora Budja, Poldi Karlin, Ingrid Hereko, Bernardika Budja, Helena Budja in Irena Uljanič

Kanada

Tudi nova domovina je lepa

Vsem rojakom po širnem svetu pošiljam pozdrave iz Vancouvra v Kanadi. Naročnica Rodne grude sem že šestnajst let. Ob prebiranju člankov, ki jih pišejo naši rojaki z vsega sveta, pogrešam kakšen glas iz vzhodnih

držav, na primer iz Češke, Poljske, Madžarske itd., saj vem, da tudi tam živijo naši rojaki. Prav rada berem dopise, v katerih rojaki izpovedujejo svoje občutke, čeprav se ne strinjam z »domotožci« in »brezdomci«, za kakršne se nekateri imajo.

Jaz se ne počutim ne eno ne drugo. Zdi se mi, da imam pač dve domovini: prva me je usposobila za življenje, druga mi daje zaslužek in udobno življenje. Obe sta vredni enakega spoštovanja — »mati« in »mačeha«. Kaj bi tarnali in kritizirali, saj nismo bili izgnani iz rojstnega kraja, niti nismo prisiljeni živeti v tujini. Z marljivimi rokami smo si ustvarili lepe domove, delati je pa treba povsod, pa naj bo to v stari ali novi domovini. Brez truda ni kruha, pravi star slovenski pregovor. Taka je pač usoda malih narodov, da se moramo izseljevati ter iskati kruha po svetu. Torej, dragi rojaki, pokonci glave, tudi nova domovina je lepa, če si znamo življenje prav urediti.

Tukaj v Vancouvru nas je majhna skupina Slovencev, vendar smo precej aktivni. Imamo svoje društvo, svojo dvorano, kjer se prav po domače zabavamo, včasih pa tudi skregamo, ter se tako počutimo zares kot doma, skratka ustvarili smo si svojo malo Slovenijo na Pacifiku. Moja želja je, dragi rojaki, da se čim več oglašate prek Rodne grude. Tako se bomo še boljše seznanili drug z drugim in si krajšali čas.

Karla Gril

Vsaj dvajset let bi bila rada mlajša

Naši Slovenci tukaj v Vancouvru žive prav lepo in veselo. Jaz se žal ne morem tako veseliti z njimi, saj imam že 82 let. Sem že dve leti vdova. Prvega avgusta 1973 se je za vselej ustavilo dobro srce mojega moža, s katerim sva v slogi in ljubezni prehodila dolgo skupno življenjsko pot, saj je manjkalo samo pol leta do šestdesetih najinih zakonskih let. Kot 19-letno dekle sem zapustila našo mило Slovenijo leta 1912. Dve leti za tem sem se v Grand Forksu v Britanski Kolumbiji omožila z mojim, zdaj pokojnim možem Janezom Žitkom. Bil je med prvimi pionirji v Britanski Kolumbiji, kjer so bili takrat Slovenci zelo redki. Jaz sem prišla iz starega kraja s svojim stricem Grdino v Cleveland. O naših prvih naseljencih v Britanski Kolumbiji ali v Kanadi bi lahko napisala debelo knjigo. Kanada je velika. Samo malo manj je od Ljubljane do Toronta, kakor je od Toronta do Britanske Kolumbije.

Zdaj se je pa tukaj nabralo že kar dosti naših mladih Slovencev. Tu imajo lep slovenski dom, kjer se zbirajo na veselicah, plesih in drugih veselih prireditvah. Oh, kako se človek prijetno počuti, če posluša okrog sebe slovensko govorico, slovenske pesmi in se lahko zavrti v prijetnem valčku ali po-

skočni polki. Zares mi je žal, da sem že tako ostarela. Vsaj dvajset let bi želela biti mlajša, da bi se veselila z njimi. Tako sem pa le še opazovalka. Prav rada gledam mlade, zdrave, vesele Slovence in Slovenke. Da bi le še dolga leta tako uživali in se veselili. Kar zapela bi tisto našo domačo pesem, ki seže tako do srca: »O, mladost ti moja, kam si šla in kje si...«

Anna Žitko

Argentina

Ustanovitev društva Triglav, eden najpomembnejših dogodkov naše naselbine

Prvi poskusi združitve naših društev v Buenos Airesu segajo skoraj štirideset let nazaj. Takrat so bila od članstva že potrjena skupna društvena pravila, vendar do združitve ni prišlo. Sledili so še razni poskusi, nekateri od teh so začasno celo uspeli, zatem pa so se društva spet razšla. Tako so tekla leta in vsi so se zavedali, da se bomo morali prej ali slej lotiti dela za združitve naših društev. V ta namen je bila izbrana komisija, sestavljena iz predstavnikov vseh treh društev. Polnih šest mesecev so se vrstile seje, posvetovanja, sestanki. Vse je bilo treba ponovno razmisliti in presoditi. Končno so se v vsem zedinili in na skupnem sestanku, katerega se je udeležila večina članov vseh treh društev, je bila lani 26. avgusta potrjena ustanovitev slovensko-jugoslovanskega podpornega društva Triglav.

V tem društvu so se združili: Delavsko kulturno društvo Ljudski oder, ustanovljeno leta 1925, Slovensko podporno društvo Naš dom, ustanovljeno leta 1935, in Argentinsko slovensko društvo Zarja, ustanovljeno leta 1958. Ustanovitev tega skupnega društva je bila nedvomno eden najpomembnejših dogodkov slovensko-jugoslovanskega kulturno-gospodarskega gibanja v Argentini. Članstvo in vsa naselbina je z velikim zadovoljstvom sprejela to združitve, ki je terjala od vseh, ki so pri tem sodelovali, res veliko požrtvovalnosti in dela.

V odbor novega društva so izvolili naslednje člane: za predsednika Rudolfa Štekarja, za podpredsednika Silvestra Paulina, za tajnika Borisa Košuto, za drugega tajnika Antona B. Tulića, za blagajnika Branka Lična, za drugega blagajnika Riharda A. Mrmoljo. V odboru so še: Karel Pernarčič, Rudolf Živec, Edvard Mozetič, Rudolf Subiotto, Albert Mislej, Aleksander Tavčar, Zvonko Maglič, Josip Kogoj, Karel Lojk. V nadzorni komisiji so: Franc Kralj, Bogomir Mozetič, Daniel Lukač. V častnem razsodišču pa: Metod Kralj, Stanislav Mavrič in Jože Drašček. Novi odbor ni izgubljal časa. Takoj se je lotil dela. Najprej imajo v načrtu postavitev

Jugoslovanski ambasador v Argentini Dragan Bernardič prihaja v dvorano Triglava na proslavo 167-letnice ustanovitve Argentine

novega društvenega doma. Z moralno in materialno podporo članstva in s sredstvi, ki so jih dobili s prodajo lastnine društva »Zarja«, so v okraju Villa Devoto, nekako kilometer proč od prejšnjih društvenih domov, kupili primerno zemljišče, ki obsega blizu 3000 m². Načrte za novi dom je izdelal mlad slovenski arhitekt in član društva Marjan Turel in so jih člani soglasno sprejeli. Dosedanji društveni domovi niso imeli primernih prostorov za uspešen razvoj društvenih družabnih in športnih aktivnosti. Na vse to so mislili pri načrtovanju novega doma. Ta bo imel dvorano s 400 sedeži, gostinski prostor z bifejem, ki bo opremljen v domačem stilu, dalje bodo v domu prostori za knjižnico in čitalnico. Za rekreacijo bo na razpolago dvostezno kegljišče, dve balinišči, dva kopalna bazena (za otroke in odrasle) in otroško igrišče. Gradnja novega društvenega doma bo potekala v dveh fazah. V prvi fazi bodo zgradili predvsem prostore, kamor bodo lahko prenesli vse premočnine nekdanjih treh društev, da bodo omogočili začetek društvenega delovanja. Gradbeni dela so letos lepo napredovala in računali so že, da se bodo do konca leta lahko selili v nove prostore. Zdaj o tem niso več tako prepričani, ker so bile zaradi obilice dežja neredne dobave gradbenega materiala. Vsekakor jim pa poguma in dobre volje ne manjka, saj se zavedajo, da bo novi društveni dom v korist in ponos vsej tamkajšnji napredni slovensko-jugoslovanski naselbini, od katere upravičeno pričakujejo, da jih bo pri njihovem delu moralno in tudi gmotno podprla.

ZDA

Nova »obleka« časopisa Prosveta

V četrtek 24. julija, je izšla zadnja številka dnevnika Prosveta, glasila Slovenske narod-

ne podporne jednote, v stari jednotni tiskarni na 2657 S. Lawndale ave. v Chicagu. Tiskarno s starimi obrabljenimi stroji so prodali. Odslej se ta časopis, ki ima med našimi ameriški rojaki veliko res iskrenih prijateljev, kar se je še posebej pokazalo v zadnjem času, tiska drugje. Prva številka, s katero se je Prosveta svojim naročnikom in bralcem predstavila v novi obleki, nosi datum: ponedeljek, 28. julija 1975. Ta in nekaj naslednjih so menda prispele do naročnikov z zamudo, mi v starem kraju smo jih prejeli z letalom šele v prvi polovici septembra. No, kar se teh zamud tiče, imamo tudi v uredništvu Rodne grude bridke izkušnje s tiskarnami. A nova »obleka« Prosvete je tudi sicer oblikovno in vsebinsko svoje bralce precej razočarala, saj so v slovenskem delu izpadle nekatere priljubljene in zelo brane rubrike, gradivo je nametano, tiskovnih napak pa kar mrgoli. V »Odpriem pismu ljubiteljem«, objavljenem v Prosveti v torek, 19. avgusta, pojasnjuje v opravičilo pomočnica urednika Zdenka Mihelich hude težave, s katerimi se je moralo uredništvo spoprijeti pri tiskanju lista v novi tiskarni in na nov offsetni način. To zadnje je največji vzrok za težave, v katerih se je trenutno znašla Prosveta.

Iz »odprtega pisma« urednice povzemamo nekaj odlomkov. Ko omenja, kako so morali tiskarji v prejšnji tiskarni stroje neprestano popravljati, ker so ti po svoji dotrajnosti bolj sodili med muzejske eksponate, nadaljuje: »Ko smo si ogledali nove stavne prostore in nam je prijazen predsednik kompanije razložil potek dela, je bilo videti vse jasno in preprosto na prvi pogled. Takoj pa je pripomnil, da bodo težave pri stavljenju slovenskega dela, ker nihče od uslužbencev (tiskarne) ne obvlada slovenskega jezika. V lokalni časopis so dali oglas, da iščejo dve strojepiski z znanjem slovenskega jezika, ki bi bili voljni delati na računalniških strojih, a nihče se ni javil.

In tako sem ugriznila v kislo jabolko in se uvrstila med prostovoljce in to s popolnim nepoznavanjem računalnika, toda z veliko mero dobre volje in ljubezni do dela. Reakcija seveda ni izostala, kajti navadni možgani niso mogli kar čez noč dojeti vseh prijemov in postopkov. Res je, da človek na zaslonu vidi besedo, toda to je varljivo, zapomniti si je namreč treba tudi razne šifre. Ko so vstavljali v stroj slovenske črke, niso uspeli uskladiti vseh prijemov, ker ni bilo na razpolago vseh potrebnih delov in tako je bila slika mnogokrat varljiva. En sam napačen udarec, in zlo je tu, prav tako lahko malo hitrejši udarec besedo skrajša za en ali dva zloga.«

Res so to velike težave in urednica Mihelicheva zasluži vse priznanje za svoja požrtvovalna priznanja pri tiskanju Prosvete na nov način.

Kjer je toliko poguma in dobre volje, ne moremo dvomiti, da se bo stvar kmalu utekla in bo Prosveta tiskana na nov način v novi tiskarni po vsebini in obliki spet takšna, karkšno si žele njeni zvesti naročniki in bralci in kakršna mora biti.

Ne dvomimo, da se bo tiskarniškem podjetju, ki je prevzelo tiskanje Prosvete in s tem v zvezi tudi obveznosti, le posrečilo najti strojepiski z znanjem slovenščine, ki znata delati na računalniških strojih. Morda jim bodo, če drugače ne bo šlo, pri tem pomagali tudi naši rojaki, naročniki lista, ki so svojo privrženost listu že tolikokrat tako iskreno izkazali. In tako se bo urednica Mihelicheva v bodoče spet lahko posvetila samo svojemu uredniškemu delu, ki ga je zdaj, po smrti urednika Boštjančiča, prav gotovo še veliko več kot prej.

I. S.

Kvartet pevskega zbora France Prešeren iz Chicaga. Od leve proti desni: tenorist Edy Hribar, Andy Bavetz, Rudy Korošec in podpredsednik zbora Konrad Novak

Kvartet iz Chicaga

Predstavljamo vam (na sliki) štiri fante, ki so hrbtenica chikaškega Prešernovega pevskega zbora. Tisti, ki so jih že slišali, pravijo,

da jih je veselje poslušati in tudi gledati, to zadnje jim pa lahko pritrdimo tudi tisti, ki jih poznamo le po sliki.

Že v prejšnji številki smo vam predstavili enega izmed njih. Rudyja Korošca, ki poje bas bariton. Takrat smo pomotoma navedli, da poje Rudy v Prešernovem oktetu namesto v kvartetu. Za neljubo pomoto se vljudno opravičujemo!

Vsi štirje imajo lepe glasove in se dobro ujemajo. Edy Hribar ima mehak in zvočen tenor, ki je še posebej učinkovit v pianisimih. Po poklicu je pomožni tajnik pri Slovenski podporni jednoti v Chicagu. Andy Bavetz je zelo priljubljen dolgoletni predsednik zbora, dober pevec in zelo muzikalen. Odličen bi bil tudi kot solist. Rudy Korošec, ki poje bas bariton, je odličen pevec. Posebej se odlikuje v glasbenih delih, kot sta »Fiddler on the Roof« ali v »South Pacific« in seveda v slovenskih umetnih pesmih, kot je Mornar ali v narodnih, npr. v pesmi Moja kosa je križavna. Zadnji na sliki (od leve proti desni) je podpredsednik zbora Konrad Novak, ki se uspešno uveljavlja pri zboru tudi kot organizator. Nastopa tudi kot solist in v duetih s sopranistko Slavico Fisher, ki je uslužbena v uredništvu Prosvete. Prešernovemu kvartetu želimo še obilo uspešnih nastopov!

Za voščilo ni nikoli prepozno

Iz Prosvete z dne 23. julija, katero smo prejeli v septembru, smo izvedeli, da je naš znani kulturni delavec in publicist Louis Kaferle v letošnjem maju praznoval svoj 75. rojstni dan. Ker za voščilo ni nikoli prepozno, ga pač zdaj pošiljamo jubilaru z iskrenimi željami, da bi še veliko let tako uspešno nadaljeval svoje kulturno in publicistično delo med ameriškimi Slovenci. Iz njegovega obširnega življenjepisa povzamamo le nekaj najpomembnejših drobcov: jubilant se je rodil 14. maja 1900 v Selu pri Mirni na Dolenjskem. V ZDA je prišel, ko mu je bilo 21 let. Bil je rudar v West Virginiji, kjer se je skupaj z drugimi rudarji boril za pravice delavcev. Leta 1924 se je preselil v slovensko kulturno središče Cleveland in se zaposlil pri tvrdki Fisher Body, kjer je delal nad štiri desetletja. Po težkem delu si je znanje izpopolnjeval v večernih šolah. Tudi ko je bil zaposlen v tovarni, se je boril za izboljšanje delavskih razmer in kot sodelavec slovenskega lista »Enakopravnost« je o tem redno poročal v rubriki »Na stavkovni straži«. Obenem je postal eden najbolj vnetih sodelavcev v slovenskih kulturnih društvih — pri dramskem društvu »Anton Verovšek«, kjer se je uveljavil kot igralec in režiser, pri dramskem društvu »Ivan Cankar« in pri pevskem zboru »Jadran«, kjer sodeluje še sedaj. Med drugimi

pomembnimi društvenimi funkcijami, ki jih je imel, je bil Kaferle izvoljen tudi za predsednika Cankarjeve ustanove, ki je med leti 1937—1943 izdajala v ZDA vodilni slovenski mesečnik za leposlovje in pouk »Cankarjev glasnik«. V publicistiki se je jubilant zelo aktivno udeleževal. Pisal je v Enakopravnost, Cankarjev glasnik, katerega smo že navedli, v Ameriški družinski koledar, v Mladinski list in še vedno pridno sodeluje pri Prosveti, občasno pa tudi pri Rodni grudi in Slovenskem koledarju. Že leta 1931 je bil med organizatorji slovenske šole v Clevelandu in nekaj let zatem med pobudniki za ustanovitev mladinskega pevskega zbora pri SDD, ki zdaj kot krožek št. 3 SNPJ še vedno prepeva vsem zavednim Slovincem v ponos. Skupaj s prijateljem Frankom Česnom je jubilant eden od najbolj prizadevnih kronistov o življenju in delu Slovencev v Ameriki.

Športne novice iz Toronta

V Torontu je bilo sredi avgusta 1. svetovno prvenstvo atletskih veteranov. Značilnost tega prvenstva je bila to, da športniki-atleti niso bili stari 17, 18 ali 25 let, pač pa da so bili to nekdanji atleti v starosti 30 do 91 let, porazdeljeni v starostne skupine. Najstarejši nastopajoči je bil dolgooprogaš s Škotske Duncan McLean. Izredno zanimivo je bilo gledati zdrave navdušene ženske in moške atlete iz 30 držav, ki so tekmovali v tekih, metih in skokih, in s tem dokazali mladim, da je moč nekaj doseči tudi samo s trdno voljo. Naj omenim, da rezultati teh atletov niso veliko zaostajali za nekaterimi zdajšnjimi svetovnimi rekordi. Med udeleženci tega prvenstva je bila tudi Jugoslavija, ki pa je žal zaradi nekaterih nasprotij z drugimi državami odstopila.

Od ostalih športnih novic naj omenim, da je bila letošnja sezona zelo pestra s predolimpijskimi kvalifikacijami v različnih športnih panogah, nadvse pa nas je razveselil uspeh jugoslovanskih kajakašev na kvalifikacijah v Kingstonu, Ontario. Upam, da bo ta sestavek spodbudil še kakega nekdanjega atleta, da bi spet snel svoje sprinterice s klina, in da se srečamo na drugem svetovnem prvenstvu atletov-veteranov, ki bo leta 1977 na Švedskem.

ZA ATLETSKI KLUB SLOVENIJA
S. PAULIĆ, KANADA

Prinesli so nam naše pesmi

Skupina jugoslovanskih estradnih umetnikov, je letos obiskala jugoslovanske naselbine v Avstraliji, kjer je na svoji enomesečni turneji priredila vrsto koncertov.

Gostovanje Slovenskega okteta med našimi rojaki v Avstraliji še dolgo ne bo pozabljeno. (Zgoraj fotografijo so nam poslali rojaki iz Melbourn, prikazuje pa nestrpne trenutke pred sprejemom Okteta.

Jenny in Buc Durk iz Clevelanda sta bila dva tedna na obisku v Sloveniji. Najbolj všeč jima je bilo na Pivki, kjer je bila doma Jennyjina mama.

V skupini so bili naši znani pevci: Majda Sepe, Radojka Šverko, Predrag Gojković-Cune, Meho Pužić, Aleksander Sarijevski in Zvonko Bogdan, komik Milan Srdoč in orkester Đorđa Neganovića. Vodja skupine je bil znani napovedovalec Miča Orlović. Prvi koncertni nastop so imeli konec junija v Perthu, glavnem mestu Zahodne Avstralije. V prepolni koncertni dvorani, v največji in najmodernejši tovrstni zgradbi v Perthu, se je odvijal triurni program pod naslovom »Leti, leti pesem moja mila«. Dan po koncertu je priredil konzul SFRJ Radmilo Šarenac za jugoslovanske umetnike svečano kosilo, na katerega so bili povabljeni tudi predstavniki vseh jugoslovanskih društev in klubov iz Perth. Zvečer pa je skupina jugoslovanskih umetnikov obiskala sedež W. A. Yugoslav Cub.

Ameriško srečanje v našem uredništvu: od leve: pesnica Ana Krasna, ki zdaj živi v Ajdovščini, Vatro Grill, publicist, ki zdaj živi v Ljubljani, John in Ana Judnič iz Kalifornije, in Helen Kapla iz New Yorka

V Cankarjevi rojstni hiši

Prisemejala se je med nas nekega sončnega dopoldneva v maju, iznenada, podobno, kakor ob svojem zadnjem obisku pred šestimi leti. Rada ima presenečenja in zares nas je presenetila. Pa o kom vendar pripovedujem? O Tončki Simčič iz Chicaga, znani ameriški kulturni delavki.

Razgibana, mladostna kakor Minka v »Gorenjskem slavčku« nam je povedala, da je prišla spet pogledat domače kraje, obiskat sorodnike, pa znance in prijatelje; rada bi si ogledala kakšen nov slovenski film, obiskala kakšno operno predstavo, se udeležila izseljenskih prireditev in seveda ljubljanske kmečke ohceti, ki je bila prav takrat takorekoč na pragu.

Ko se je spet oglasila v našem uredništvu, je povedala, da je svoje načrte v veliki meri izpolnila. O tem je tudi poročala v zanimivem obširnem članku, ki je julija v več nadaljevanjih izšel v čikaški Prosveti. Bila je malo v Ljubljani, malo pri svojih na Primorskem, vmes si je privoščila krajši oddih v toplicah, šla na obiske v Trst, ogledala si je slovenski film po Kranjčevi povesti »Povest o dobrih ljudeh«, pa opero »Prodana nevesta« ter se znova navduševala nad petjem našega opernega prvaka Ladka Korošca, v Begunjah na Gorenjskem je obiskala upokojenega opernega pevca Svetozarja Banovca, ki se je v letih, ko je bilo kulturno življenje ameriških Slovencev najbolj razgibano, na svoji koncertni turneji ustavil med njimi in jim pomagal s strokovnimi nasveti česar ne morejo pozabiti. Seveda se je udeležila tudi večjih izseljenskih prireditev. Ljubljanskemu novinarju Jušu Turku, je pa kar težko uspelo, da jo je našel in ujel za krajši razgovor v katerem sta se pomenila za članek v Nedejskem dnevniku o njenem nekdanjem kul-

turnem delu med ameriškimi Slovenci, ko je poučevala v slovenski šoli, se uveljavljala kot režiserka v dramskem zboru »Ivan Cankar« in kot pevka naslovnih vlog v operah »Gorenjski slavček«, »Urh, grof celjski«, »Marta«, »Seviljski brivec« in drugih. Tončka Simčičeva je v tem razgovoru raje pripovedovala o drugih kakor o sebi. Govorila je med drugim tudi o Prešernovem pevskem zboru iz Chicaga, kjer zdaj sodeluje.

V Ljubljani je srečala svoje ameriške prijatelje in nekdane sodelavce pri slovenskih kulturnih društvih, publicista Vatra Grilla in njegovo soprogo Anno. Z Grillovim audijem so se skupaj popeljali na nekaj izletov, med drugim je Tončka želela obiskati Cankarjevo rojstno hišo na Vrhniki in tako smo v petek 12. septembra obiskali Vrhniko.

Ko smo prispeli na Vrhniko, nas je ob križišču pozdravil bronasti kip sedečega Ivana Cankarja, ki že celih petinštirideset let zamišljeno gleda na cesto, po kateri se nenehno pretaka življenje. Letos je namreč minilo že petinštirideset let od odkritja tega spomenika, ki je bil zadnja stvaritev nadarjenega dalmatinskega kiparja Jurkoviča. Kipar ga je klesal že močno bolan in je kmalu zatem podlegel tuberkulozi. Odkritje samo je bilo takrat zelo slovesno in med drugimi delegacijami se ga je udeležila tudi skupina ameriških rojakov, ki so tudi prispevali k postavitvi spomenika. Prav takrat, poleti 1930, je namreč Slovenska narodna podpora jednota organizirala prvi veliki izlet ameriških Slovencev v domovino. Ti so prispeli v treh skupinah. Skupno jih je bilo blizu dvesto.

Najprej smo obiskali Močilnik, kjer izvira Ljubljana. Ker je prej vso noč deževalo,

je bilo tam precej hladno, zato se nismo dolgo zadrževali. Po dobrem kosilu v domači gostilni »Pod lipo« pri Krušiču, smo se odpeljali v središče stare Vrhnike. Grillova sta nedolgo tega že bila v Cankarjevi hiši, zato sva se midve s Tončko Simčičevo sami za cerkvijo sv. Lenarta povzpeli v klanec proti Cankarjevi hiši, odnosno k hiši, ki je po vzorcu Cankarjeve rojstne hiše zgrajena na njenih temeljih.

Mi pa smo tisti dan imeli na Vrhniki še eno pot. Odpeljali smo se v novi dom počitka, ki je bil zgrajen lani. Tam zdaj že nekaj mesecev domujeta naša ameriška povratnika Tone Epih in njegova žena Francka. O Tonetu Epihu smo tudi že pisali v Rodni grudi, ko je letos v januarju praznoval svoj 85. rojstni dan. Tudi on je bil dolgo vrsto let vnet društveni in kulturni delavec v Clevelandu. Deloval je pri slovenski čitalnici, igral pri godbi, nastopal v igrah, pisal kuplete, ki jih je sam tudi uglasbil itd.

Nadvse vesela sta bila obiska. Stekel je pomene o nekoč in o danes. Utrnili so se spomini na dogodke izpred desetletij, o nastopih, o igrah, o vajah, o prijateljih in sodelavcih, ki jih ni več. A zdaj? Tonetu so opešale oči. Ne more več brati. To je hudo. Francka se pa ne more privaditi. Dom je lep, sodobno urejen, odmaknjen od hrupa, sredi zelenja. Soba je prostorna, svetla, hrana in postrežba dobri. A vendar se Francki toži po njunem prejšnjem domu v Šiški, čeprav sama prizna, da bi zdaj težko gospodinjala, ker ji je v zadnjem času desnica otrdela, da težko giblje s prsti. Treba se bo pač privaditi. Saj je Vrhnika na pragu Ljubljane in znanci bodo prihajali na obisk. Pa tudi kaj pošte bo. Tončka si je zapisala njun naslov. Pisala bo in še drugim njunim znancem bo sporočila. Pa ne bo narobe, če ga napišem še jaz. Morda ga bo prebral kdo, ki ju pozna in se

Srečanje na Vrhniki: od leve: Vatro Grill, Tončka Simčič, Ana Grill ter Francka in Tone Epih

ju spomnil s pisemcem ali karto. Tone in Francka Epih, dom počitka, 61360 Vrhni-ka.

Poslovili smo se. Na avtobusni postaji je Tončka Simčičeva sedla na avtobus in se odpeljala v Postojno. Povedala nam je, da je za prihodnji dan od domačih povabljen v Vipavo na družabno srečanje ob otvoritvi novih obratov vinske kleti. Tako si je nenehno nabirala vtise in spomine do 1. oktobra, ko jo je letalo odpeljalo nazaj v Ameriko.

I.S.

Jennie Strumbel in njena hčerka Dunne James

Srečanja po poteh spominov Naš novi zastopnik

Jennie Štrumbljeva iz Euclida je letošnje poletje obiskala Slovenijo s hčerko Dunne James. Kakor sta imela navado s soprogom Feliksom, ki je lani spomladi umrl, se je Jennie s hčerko tudi letos oglasila pri nas na matici. Prišli sta k nam ob prihodu in zatem še po slovo pred odhodom. To je bil za Jennie četrti obisk naše dežele in prvi brez njenega dragega Feliksa, s katerim sta tako rada obiskovala lepe kraje naše dežele in se srečevala z našimi ljudmi, med katerimi sta, pristrčna kakršna sta bila, našla toliko znancev in prijateljev. Feliks je rad fotografiral. Koliko srečanj in krajevnih lepot je ujel v svojo kamero, pa sta jih odnesla s seboj v Ameriko.

Takšno je pač to naše življenje, da na eni strani jemlje, na drugi pa tudi daje. Veseli smo bili, da smo spoznali njeno hčerko Dunne James, ki ima svojo mamo srčno rada. Mama pa je nanjo ponosna, ker lepo slovensko govori. Kazali sta nam slike iz svojega družinskega albuma, ki sta jih prinesli s seboj. Gledali smo in gledali, vpraševali in se čudili — saj kar nismo mogli verjeti, da je Jenniejina mladostna hčerka Dunne že babica in naša Jennie prababica!

Kmalu spet na svidenje draga Jennie in Dunne!

Vaše zgodbe

MOJ LJUBI STARI ROJSTNI DOM

Radi prihajamo na obisk v rojstni kraj, kjer smo preživeli otroška leta. Pa obujamo spomine, kjer smo včasih trgali prve zvončke, trobentice in dišeče vijolice, ki so oznanjale pomlad. Kako daleč za nami so zdaj tiste lepe pomladi. Kako drugače je vse. Čeprav je vse lepše, vse moderno — tistih davnih lepot, ki so bile tako blizu našemu srcu, ni več. In nič več te ne čakata na pragu domače hiše ljubeča mati in oče. Na vse to je ostal le spomin.

Moj rojstni dom stoji ob cesti nad vasjo Senadole pri Senožecah. Tej cesti smo včasih rekli tudi Tržaška ali Dunajska cesta, ker je vezala Trst z Dunajem. Po njej so takrat vozili samo vozovi. Moj rojstni dom je star že nekaj stoletij. V začetku je bil tako skromen, da so mu rekli baraka.

Z leti so hišo na novo dozidali in postala je še daljša. Dali so ji tudi novo ime — bajta. Tako ji pravimo še zdaj. Ta naša ljuba rodna bajta je dala tujini že veliko svojih prebivalcev. Prvi je odšel čez morje stric Rudolf Franetič leta 1904. Naslednje leto je šla za njim teta Marija Franetič. Leta 1907 je odšla v Ameriko teta Antonija Legan, potem pa je 1. 1912 odšel še stric Jerni Franetič. Najstarejši od družine, moj oče Ivan Franetič pa je ostal doma na kmetiji in vodil gostilno vse do leta 1944, ko jo je zaradi vojne in pomanjkanja ukinil.

Moj rojstni dom — naša stara bajta, je danes obnovljena. Po cesti, ob kateri stoji, je danes velik promet. Nekoč so mimo ropotali težko naloženi vozovi, zdaj pa so jih zamenjali avtomobili. V tej hiši so živeli in umrli moji starši. Oče je umrl leta 1960 star 85 let, mama pa deset let pozneje, stara 92 let. Od stricev in tet, ki so se odselili čez morje, zdaj živi samo še teta Antonija Legan v Maple Hts. Stara je že 88 let. Kljub visokim letom je pa že večkrat obiskala svojo rojstno Slovenijo. Tudi pokojni stric Jernej je bil dvakrat na obisku v domačem kraju. Po stari tradiciji smo se tudi tri hčere izselile čez širno morje. Prva je odšla Meri, zdaj vdova Shemrow, ki živi v Maple Hts. Svoj rojstni kraj je obiskala že osemkrat.

Jaz sem zapustila domovino leta 1929. Šla sem v Latinsko Ameriko z namenom, da od tam pridem v Severno Ameriko k sestri Mary. Pa ni bilo tako. Življenjska pot me je povedala v Havano na Kubi, zatem pa v Costariko. Po dolgih devetindvajsetih letih sem končno le prišla v Severno Ameriko, kjer živim v Euclidu, Ohio, s svojim soprogom Ivanom, s katerim prav rada obiskujeva svojo lepo rojstno domovino. Oba sva vselega značaja. On je doma z Gorenjske in

Naša rojstna hiša v Senadolah. Na sliki je tudi naša pokojna mama, ki je leta 1970 umrla v starosti 92 let

Spomin na letošnje srečanje s sestrami v Sloveniji. Od leve: Malči Gregoretti iz New Yorka, Ludovika Kamalič iz Euclida, O., Jožefina Eržel iz Senadol in Mary Shemrov iz Maple Hts.

je posebej navezan na ta košček lepe domače dežele, ki ima veliko privlačnih turističnih krajev in je tudi meni všeč. Prav rada sem tam, rada pa imam tudi naše kraške planote, posajene z lepimi bori, s katerimi je obdana tudi moja rojstna vasica Senadole. Moja najmlajša sestra Malči Gregoretti pa že od leta 1954 živi v New Yorku. Letos smo vse tri obiskale domovino, kjer poleg drugih sorodnikov živi naša sestra Josipina, ki je bila že dvakrat pri nas na obisku v Ameriki. V naši rojstni hiši v Senadolah živi zdaj nečak Stanko Franetič z družino. Prav pristrčno je bilo naše letošnje srečanje v ljubem domačem kraju, ki nam bo ostalo v res prijetnem spominu. Obiskali smo izseljenski piknik 4. julija v Škofji Loki, ki je imel letos menda nad 24 tisoč obiskovalcev. Povabljeni smo bili tudi na izseljensko družabno srečanje v Kamniško Bistrico 19. julija in tam preživeli zelo prijetno popoldne. Slovenci, ki živite po svetu, pridite obiskat svojo lepo slovensko deželo. Ne bo vam žal. Midva z možem Ivanom že zdaj misli na to, da se kmalu spet srečamo v rojstnem kraju.

Ludvika Kamalič

Med in pelin neke ljubezni

Življenje nas nenehno preseneča z različnimi dogodki, zakonitostmi, ki izvirajo iz medosebnih odnosov. Dokler so to dogodki, ki zadevajo življenje drugih, so to za nas navadno le zanimivosti. Navadno — odvisno pač od vsebine — nam izvabijo nasmeh, spodbudijo k razmišljanju, izzovejo čustva presenečenja, radosti ali žalosti. Globina čustvenih doživetij je odvisna od boljšega ali slabšega poznavanja tistih, o katerih poslušamo bolj ali manj zanimivo zgodbo. Če je zgodba žalostna, smo navadno zadovoljni, da se vse to ni zgodilo nam, ampak komu drugemu. Včasih poslušamo dogajanja o drugih površno, nezainteresirano, s tisto tako pogosto mislijo: »Saj se meni kaj takšnega ne more pripetiti! Drugim že, toda meni? Ne, meni ne!«

Toda, življenje je polno presenečenj, ne navadnih dogodkov, ki pa imajo svojo zakonitost dogajanja in nam kažejo nenehno povezanost vzrokov in posledic. Toda prav

Med zelenjem

Foto: Milenko Pegan

to povezanost vzrokov in posledic težko dojemamo pri sebi, v svojem življenju in v svojih odnosih z drugimi. Pretirana čustvena angažiranost nam pogosto »pomaga«, da pojave, dogodke ali ljudi povsem napačno presojamo, dojemamo ali razumemo. Čustvena slepota pa je pogosta prav pri izbiri partnerja. V prvem trenutku zanosa, ki navadno sloni le na eni kvaliteti drugega, smo prepričani, da je naš izbrani ali izbrana tisti »pravi«, s katerim bi radi delili majhne ali velike, nepomembne ali pomebne dogodke v življenju. Kasnejše življenje pa nam pokaže, da so osnove, na katerih smo gradili skupnost z njim ali z njo, bile trhle in nikakor niso zadoščale, da bi se razvile vse obsežnosti medosebnega odnosa, ki je značilen za odnos moškega in ženske — moža in žene.

Možnosti za izhod iz takšne neustrezne ali nezadovoljive skupnosti je več.

Odvisno od naše pripravljenosti, da spoznamo sebe, partnerja in skušamo spraviti v sklad svoja pričakovanja z resničnimi možnostmi. Nekaj pa je jasno: če nismo sposobni spoznati nujnosti osebne odgovornosti za nezadovoljivo skupnost, se do skupnosti vedemo kot do obleke, ki jo je pač treba preobleči, ker smo jo že dolgo nosili. To pa navadno pomeni, da poiščemo tisto, kar občutimo kot primanjkljaj — drugje iščemo drugega ali drugo.

Nekaj podobnega se je dogajalo z Janezom in Jožico. Vsak po svoje sta bila vezana in vsak po svoje sta si že pred mnogimi leti ustvarila družini. V trenutku srečanja sta bila v krizi oba, nezadovoljna s svojim partnerjem oz. partnerico. Začelo se je na delovnem mestu. Iz dneva v dan sta se videvala, večkrat govorila, dokler nista spoznala, da ju druži razen dela še globoko čustvo naklonjenosti. Nezadovoljna s svojim družinskim življenjem sta drug drugega idealizirala, koprnala drug po drugem in si nenehno ponavljala, da bo še lepše in da bosta resnično srečna, ko bosta lahko živela skupaj. Res je, da sta pri drugi odločitvi, da ustvarita zakonsko skupnost, več premišljevala kot prvič, ko sta se vsak po svoje poročila. Posebno Jožica je bila razdvojena, saj je imela dva otroka iz svojega prvega zakona. Skrbelo jo je, kaj bo z otroki. Seveda sta se odločila, saj ji je izvoljenec nenehno zagotavljal, da so njene skrbi odveč — oba otroka bosta vzela k sebi in zaživela srečno življenje. Nekaj let sta na skrivaj pila iz čaše ljubezni. Naposled sta se odločila, da bosta najlaže uresničila svoje želje po skupnem življenju, če se odpravita v tujino. In res sta odšla, toda žal v deželi, kamor sta se napotila, ni bilo slovenske šole. Torej otroka nista mogla kar tako zapustiti šole v domačem kraju. Toda, lju-

bezen ne pozna ovir! Otroka sta pustila pri Jožičini mami, ki je obljubila, da bo teh nekaj let skrbela zanju. Z bolečino v srcu zaradi otrok in z mislijo, da bo z ljubljenim človekom, se je Jožica podala v tujino. Saj ji je ostalo upanje, da bo prav kmalu, čez nekaj let, ponovno prišla in zaživeli bodo vsi skupaj kot ena družina.

Med tem se je Janezu in Jožici rodil otrok. Otrokovo rojstvo je ublažilo koprnjenje po otrocih, ki so ostali doma, pri stari mami. Spoznavala pa sta se v povsem drugačnih okoliščinah. Skupaj sta bila in skozi vsakdanje življenje ugotavljala drug pri drugem marsikatero značilnosti, ki niso bile v skladu s pričakovanji, ki sta jih imela, preden sta se poročila. Upanje, da bo boljše, ko se bosta vrnila v domovino; bivanje v tujem svetu, ju je navezovalo in omogočalo, da je njuno skupno življenje potekalo brez večjih težav ali kriz.

Vrnili sta se! V enem letu po vrnitvi iz tujine je »kozarec ljubezni« počil. Z različnimi izgovori je mož uspel prepričati svojo ženo, naj bi otroka le pustila živeti pri babici, kjer sta se pač že navadila. Počasi je Jožica spoznavala svojega Janeza in njegov odnos do njenih otrok iz prvega zakona. Občutkom krivde, ker ni opravljala svoje materinske vloge v celoti, so se pridružila razočaranja nad možem. Čedalje bolj je začela dvomiti o njegovi iskrenosti, ljubezni, naklonjenosti. Odnosi so bili povsem porušeni, skupnost je obstajala le zaradi skupnega otroka. Toda, do nekaterih pomembnih spoznanj sta le prišla: »ljubezen« je bila le dokler sta jo »kradla«. Tudi beg v tujino ju ni rešil, saj od sebe le nista mogla zbežati, tako kot nista mogla zbežati od svoje preteklosti in preteklih življenjskih izkušenj, ki so sestavni del sleherne osebnosti. Druge napake nista storila. Ostala sta skupaj s svojim otrokom, Jožičini otroci pa o ostali pri babici. Začela sta iskati drug v drugem pozitivne značilnosti, na katerih bi lahko gradila še naprej svoje skupno življenje. Jožica se je odločila, da ne more še tretjemu otroku odtegniti svoje materinske vloge.

Posledice svojih napačnih ravnanj sta oba čutila, toda potrebovala sta veliko časa, da sta spoznala tudi vzroke.

*Azra Kristančič
dipl. psihologinja*

Čaka in upa

Kaj bi ljudje brez upanja in pričakovanj. Upanje je sol življenja, to je droben rožnat trak, ki se pretika skozi to našo morda včasih hudo črno vsakdanjost. Najtrdneje in najdelj upajo matere. Tako je bilo že od nekdaj in bo v bodoče.

Tudi ona ima svoje upanje. Ko je imela še vse štiri otroke, je imela kar štiri upanja. Ko pa so ji z leti trije pomrli in ji je ostal samo »ta srednji«, ji je ostalo tudi eno samo edino upanje. Ta njen fant je sicer že od malega njej in očetu prizadeval veliko skrbi; najprej v šoli, zatem pa, ko se je ves nestalen potikal od službe do službe, od mesta do mesta. Večkrat je pisaril domov, kako hudo mu gre, kako krivičen je svet in prosil za denar. Seveda se ji je smilil, in če se je le dalo mu je ustregla. Oče je pa godrnjal: »Potuho mu dajesh. Naj si pomaga sam, zadosti je star, zdrav pa tudi. Tudi meni ni nihče pomagal, ko sem bil v težavah.«

Ker je bil oče bolehen, je poslej sinova pisma, v katerih je prosil za denar, skrivala pred njim. Pokazala je le tista, kjer je pisal bolj veselo in namigoval, da se mu bo življene kmalu obrnilo na dobro in je na koncu podčrtal: »In takrat, mama, vaju ne bom pozabil.«

Oče tega ni dočakal, pa saj on je v to bolj malo verjel. In vendar se je njeno upanje izpolnilo. Tam v tuji deželi se je sin končno ustalil. Morda mu je k temu nekaj pripomoglo tudi dekle, s katero se je oženil. Zaposlil se je in kar dobro jima je šlo. Tu pa tam je prispelo pismo v njeno preprosto samoto. Tu pa tam je bila tudi kakšna fotografija v njem. Tako je spoznala mlado ženo, svojo snaho, kmalu zatem tudi debelušnega vnučka Billa (Oh, le zakaj ni Janezek ali Andrejček, jo je zbadla misel, pa jo je hitro pregnala.) Njen sin je bil na sliki visok in širok, da ga je komaj spoznala. Na eni od fotografij je bila čedna hišica, poročno darilo ženinih staršev, ki so bili premožni trgovci; videla je tudi njun veliki beli avtomobil. (Oh, kako je lep in gosposki, se je sama pri sebi nasmehnila.) Vse to je videla na slikah, to in ono brala v sinovih pismih, ki sicer nikoli niso bila dolga. »Veš, ljuba mama, samo na kratko se oglašam, ker sem hudo zaposlen,« se je včasih opravičil. Seveda je razumela in bila zadovoljna.

Pisala mu je, kako bi bilo lepo, če bi se enkrat z družino pripeljal na obisk. Toliko jih prihaja vsako poletje na obiske k sorodnikom v to našo vas, prav od daleč se pripeljejo z letali in kako so vsi srečni z domačimi. Sin ji je odgovoril, da bodo prav gotovo enkrat prišli, samo da še ne more obljubiti kdaj.

O vsem tem je razmišljala, ko je sedela ob svojem starem ognjišču. Tako živa je bila ta

misel, kako gredo (ne, ne, peljejo se z lepim avtomobilom) skupaj skozi vas, da se je sama pri sebi skoraj glasno nasmejala.

Potem pa je prišla bolezen. Hud sklepni revmatizem jo je tako zvil in pohabil, da si sama skoraj ni mogla več pomagati. Tudi sinu ni mogla več sama pisati. Pisma je narekovala sosedovi deklici, ki je prihajala k njej, da ji je kaj postorila. »Ljubi moj sin,« je pisala, »ne odlašaj preveč. Pridite čimprej, da vas še objamem pred smrtjo...«

Bolezen je postala tako nadležna, da je morala v dom ostarelih. Ničesar drugega ni vzela tja s seboj kot slike sina in njegove družine. Te je dala povečati in jih ima v okvirju na nočni omarici. Gleda jih in se v mislih pomenkuje z njimi. Zdaj pa zdaj se ji pogled zapiči v vrata in prisluškuje korakom zunaj. Misli si: zdaj, zdaj bom zaslišala znani korak, vrata se bodo odprla in tu bodo moji dragi...

Tako misli, tako čaka in upa iz dneva v dan. Njeno upanje je neomajno.

I. S.

Umrta je Tončka Erdeck

V ljubljanskem domu upokojencev na Taboru je v septembru umrla Tončka Erdeck, povratnica iz ZDA. Po vrnitvi v domovino je najprej nekaj časa živela pri sorodnikih, potem pa si je svoj mir poiskala med upokojenci v novem, moderno urejenem domu. Ves čas se je redno udeleževala vseh izseljenskih prireditev, predvsem zato, da bi se srečala in pogovorila s svojimi nekdanjimi znanci — čikaškimi Slovenci. Bila je razpeta med dvema domovinama — rojstno in novo. Kar štirinajstkrat se je iz ZDA podala na pot v Slovenijo, predno se je odločila, da se vrne za stalno.

Na njeni zadnji poti v Dolu pri Litiji so Tončko Erdeck pospremili številni sorodniki, prijatelji in znanci.

Nasvet

Prenos jugoslovanske pokojnine v Kanado

Zaradi družinskih razmer sem se pred letom dni preselila k hčerki v Kanado, kjer nameravam tudi stalno ostati. Zato sem tudi vložila prošnjo za stalno bivanje v tej državi. Ker prejemam v Jugoslaviji starostno pokojnino, me zanima, ali bi lahko prejemala to pokojnino v Kanado, kjer me hčerka sama ne more vzdrževati?

PAVLA LOVŠE
KANADA

Transferiranje jugoslovanskih pokojnin v tujino odobravajo republiške skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Jugoslaviji. Obrnili se boste s prošnjo za transferiranje na centralo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Kidričeva 5, in obrazložili, zakaj želite imeti izplačevano pokojnino v Kanado. Prošnji priložite naslednje listine:

— potrdilo najbližjega jugoslovanskega konzulata v Kanadi, da ste vpisani v knjigo jugoslovanskih državljanov, in mnenje istega konzulata o tem, ali je transferiranje pokojnine v Kanado potrebno. Navesti morate tudi številko stalnega izseljenskega potnega lista in oblasti, ki ga je izdala v Jugoslaviji;

— uradno potrdilo o vašem stalnem bivališču v Kanadi z navedbo, od kdaj bivate tam in v katerem kraju;

— potrdilo o tem, da niste v delovnem razmerju niti se ne bavite s samostojno pridobitno dejavnostjo, ki je podvržena obveznemu pokojninskemu zavarovanju, in s kom živite v Kanadi v skupnem gospodinjstvu.

S tistim dnem, ko vam bo skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani izdala odločbo o transferiranju vaše pokojnine v Kanado, bo tudi ustavila nadaljnje izplačevanje vaše pokojnine v Jugoslaviji in pričela izplačevati to pokojnino v Kanado po uradnem tečaju jugoslovanskega dinarja nasproti kanadskemu dolarju, ki bo veljal na dan vsakokratnega izplačila. Vsako leto boste morali skupnosti v Ljubljani tudi pošiljati potrdilo, da še živite in da niste v delovnem razmerju oziroma da ne opravljate zavarovanju podvržene samostojne pridobitne dejavnosti.

Matevž Hace

Martinovo

V naši slovenski deželi radi praznujemo Martinovo. Posebno ga praznujejo v vinorodnih krajih Štajerske in Dolenjske. Na Martinovo krstijo vino, ki je nastalo iz mošta. Pečejo gosi, race in kokoši. Vinogradniki se vesele, posebno če je letina dobra. Tudi na Notranjskem se je v preteklosti na svojevrsten način praznovalo Martinovo, čeprav je Notranjska gozdната pokrajina z dolinami, čudovitim presihajočim Cerkljanskim jezerom in Bloško planoto, domovina burje in smučarstva.

Na Martinovo so nekoč vaški čredniki zaključili pašo vaške goveje črede in prejeli od vaščanov svoje plačilo, plačilo po dogovoru — od goveda. V sosednji vasi, četrte ure od naše vasi, je farna cerkev Šentjurja. Če pa si vprašal starega črednika Mrška koliko je od svetega Jurija, ki praznuje svoj god 24. aprila, pa do svetega Martina, ki se obhaja vsako leto 11. novembra, in to že stoletja po evropskih deželah, ti je stari nadleški črednik takole odgovoril: »Za nas črednike je od svetega Jurija do Šentmartina točno šest mesecev in sedemnajst ali osemnajst dni ali, bi rekel, takole vsega skupaj dvesto ali dvestodva dni. Za navadne kmete, kmetice in druge deželne ljudi pa je od svetega Jurija do Šentmartina samo četrte ure.«

Vsako leto so se na Martinovo soboto po maši, ki je bila v naši vaški podružnični cerkvi Šentmartina, zbrali po nepisanem zakonu čredniki z vse doline v gostilni na Vidmu. Po pripovedovanju starih ljudi se je ta čredniški običaj vlekel vse tja od leta 1780, ko so vasi dobile od graščine svoje zaokrožene vaške gmajne. Gostilna na Vidmu v naši vasi pa je obstajala nekako od 1750. leta. Naj je bil na Martinovo sneg, dež, burja ali vihar, čredniki so se zagotovo zbrali.

Kdo vse so bili v preteklosti v naših krajih čredniki? Stari dosluženi vojaki, ki niso hoteli biti za strica na kmetiji pri bratu. Moški, ki so v mladosti napravili svoje malo imetje. Moški iz številnih družin, ki niso imeli denarja, da bi šli v tujino. Ljudje, ki jih je bolj veselilo čredniško življenje kot pa krampanje na cestah ali težko delo v gozdu. Čredniki so bili vestni v svoji službi, zahtevni pri hrani in vseh muh polni. Jedli so po vrsti od hiše do hiše, kakor je naneslo. Na Babni polici je bil črednik pri hiši toliko dni, kolikor govedi je pasel. Na eno govedo en dan. Običajna hrana za črednika so bili zjutraj zabeljeni koruzni žganci in zraven bela kava. Opoldne štruklji, meso, zelje, solata. Zvečer kaša ali kaj drugega. Gorje, če bi mu gospodinja postavila na mizo močnik in mleko! Obrekoval bi jo po vsej dolini. Močnik jejte domači in berači, bi rekel. Čeprav je pozimi, ko je tak črednik živel od poletnega zaslužka tudi sam otepal močnik, ječmenov ali ovsen.

Vsak črednik je imel lepo rumeno trobento. Med seboj so se kosali, kdo bo lepše trobil in zavijal. Seveda je znal razne viže bolje zavijati tisti črednik, ki je bil nekoč trobentač pri vojski. V mladosti sem poznal osemdesetletnega

črednika, ki je bil dvanajst let trobentač in podčastnik v avstrijski vojski. Rad je pripovedoval, kako je trobil pri 17. kranjskem pešpolku in se vojskoval 1878. leta v Bosni proti brezvernim Turčinom.

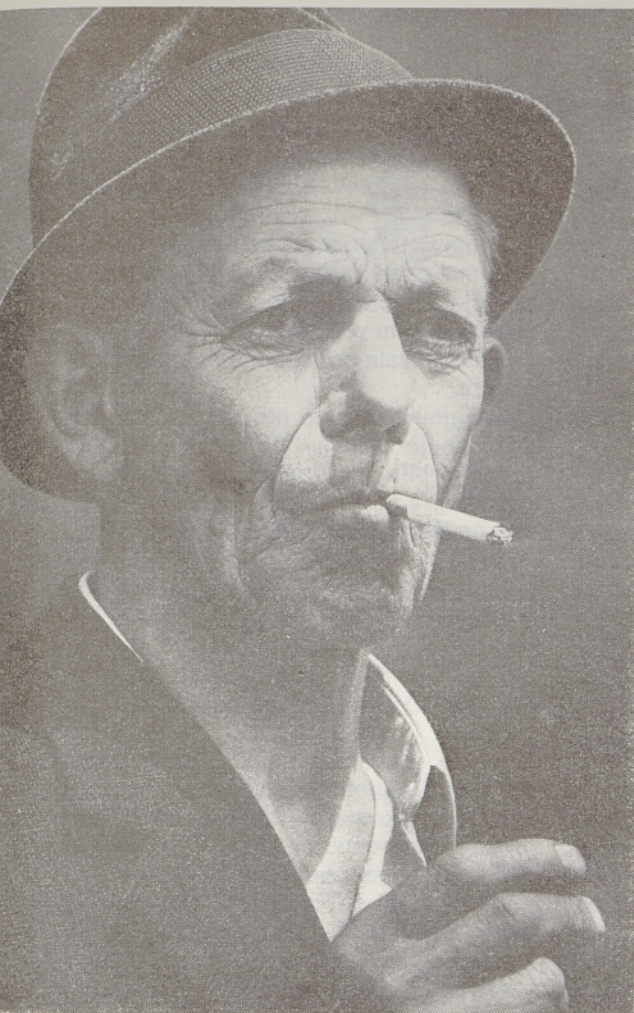
Nekateri čredniki so si na Martinovo soboto pripeli medalje na kamižole, medalje, ki so jih dobili pri vojakihi ali v vojskah, posebno tisti, ki so se 1866. leta vojskovali na Italijanskem ali pri Kraljevem gradu, in tisti, ki so se vojskovali 1878. leta v Bosni in Hercegovini. Na medalje so bili silno ponosni. Govorili so: »Če bi cesar imel take vojake, kakor smo bili mi, ne bi Avstrija razpadla 1918. leta. Da, dol do Milana na Laškem je bilo naše. Sedaj se ti pa ta polentar šopiri v snežniških gozdovih. Zato molčite vsi tisti, ki ste napravili Avstrijo. Sedaj vas pa oni srbski kralj komandira.«

Čredniki so poznali vse krave, teleta in voliče v vasi. Poznali so krave, ki so rade uhajale v škodo na njive. Če je kje v plotu nastala vrzel, je črednik zvečer dejal kmetu: »Pojdi zjutraj in popravi plot! Luknja je v lesenem plotu,« ali pa: »Kamen se je zvalil s plot.« Vsak črednik je imel poganjača. To so bili ponavadi razni strici, prevžitkarji, šolarji ali stare tete. Črednik je vpil nanje in jim naročil, katero kravo naj poženejo. Čredniki so poznali tudi vse ograde, senožeti, laze in njive, ki so mejile na gmajno. Nekega večera v juliju 1909. leta je zavpil tak črednik moji babici: »Hej, Mica, vaša Čada se je otelila gori pod Devinom pri vratih Pavelčeve ograde. Ukaži, da bo šel tvoj sin s konji po teleta. Lepa telica je. Nanesel sem listja, da tele leži na mehke. Tele sem tudi podojil. Lahko je otelila. Dal sem ji piti vode iz mlake. Sedaj Čada leži.«

Čez dve uri je oče pripeljal teleta. Krava je pa mukala za vozom. Tista telica je bila do 1930. leta v domačem hlevu in je imela sedemnajst telet.

Na Martinovo soboto so čredniki na Vidmu peli, se spominjali mladih let in pili istrsko črnino. Vedno so si v gostilni zgovorili posebno sobo. Posebna soba je bila tista, v kateri so se vsak četrtek shajali učitelji, učiteljice, občinski tajnik, okrajni loški sodnik, uradniki zemljiške knjige in katastra ter žandarji in drugi deželni imenitni ljudje. Enkrat letno pa so jo proti primerni odškodnini dobili imenitni vaški čredniki, da jih ne bi motili nepoklicani ljudje. Čredniki so gledali na zadolžene kmete nekako zviška. Niti pogovarjati se jim ni zdelo z njimi. Radi so pa otrokom pripovedovali povesti, resnične in neresnične. Kadar je umrl kak črednik, so se pogreba udeležili vsi čredniki bližnje okolice. Spominjali so se ga kot moža, ki je nekaj nase dal in tudi veljal. Zgodilo se je, da je v dobi gospodarske krize nadleški črednik posodil solde zadolženemu kmetu polgruntarju, kar je bilo nekaj nezaslišane za prej trdnega kmeta.

Bil je tudi primer, da je dekle pustilo svojega fanta in se omožila z drugim, ki je imel boljši grunt. Od jeze in žalosti

Kmet

Črna kuhinja na Krasu

Foto: Milenko Pegan

se je nesrečni fant odpovedal svojemu posestvu v korist mlajšemu bratu, sam pa je šel med črednike. Večkrat je potem ob sobotah zvečer trobil pod oknom bivšega dekleta ali pa se je ustavil ob njivi, kjer je plela, žela ali kopal krompir, pa trobil, trobil in zavijal na vse viže. Če je zavpila, naj zgine, ker ji gre na živce, je poredno zavpil: »Ti si na svoji njivi, jaz sem pa za plotom na vaški gmajni in niti sveti Peter mi ne more braniti, da ne bi trobil. Jaz sem jaz, ti pa molči, delaj in svojim umazanim otrokom briši zadnjice!« »Dobro, da nisem vzela take prismođe!« je še užaljeno zavpila in šla z njive. Črednik je pa od veselja še bolj zavijal na trobento. Tisti črednik je pasel štirideset let. Vriskal je, pel, pil in veselo pasel čredo. O ženskah pa ni hotel govoriti nikoli več. Svojemu nečaku je zapustil soldov za par konj!

Na Martinovo, ko so dobili čredniki svoje plačilo — poleg denarja še določene mere krompirja in rži, je črednik vedel povedati vsakemu gospodarju, za koliko so se v tem času zredile krave, telice in voliči. Seveda so bili kmetje veseli takega skrbnega in gospodarnega črednika. Tak črednik je pri boljših hišah dobil še slivovke, ali medu pri čebelarjih, pri sadjerejcih pa suhih sliv in hrušk.

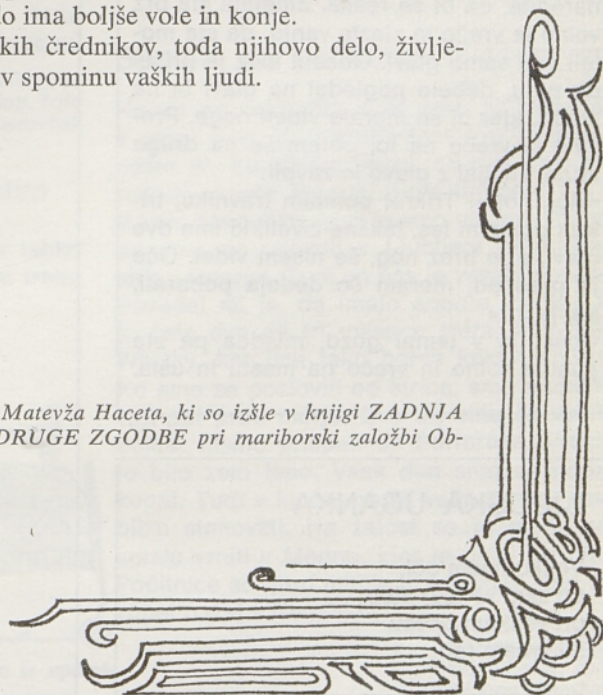
Kadar so se čredniki na Vidmu pogovarjali pri črnini, niso govorili: »To se je zgodilo ta ali oni mesec,« ampak: »Na binkoštni ponedeljek sem videl medveda pri Klancih,« ali pa: »na Mihelovo sem dobil v zanko ujeto lisico na Tončkovem lazcu. Stara je bila in ena noga ji je manjkala,«

ali pa: »Na dan svetega Luke sem videl gori za Vrhom na Jurjevčevem lazcu volka. Bil je star in oči so se mu svetile. Ko sem zatrobil, je zbežal, ker se boji trobente.«

Take so bile Martinove sobote v preteklosti. Nedelje so bile pa bolj kmečke. Fantje in moške so po maši napolnili obe vaški gostilni, pili dobro ali slabo vino in jedli krvavice ter se prepirali, kdo ima boljše vole in konje.

Minili so časi vaških črednikov, toda njihovo delo, življenje in običaji žive v spominu vaških ljudi.

To je ena od zgodb Matevža Haceta, ki so izšle v knjigi ZADNJA RAKOLOVKA IN DRUGE ZGODBE pri mariborski založbi Obzorja.

Srečko Kosovel

BRINJEVKA

Kadar na brinju
jagode zazorijo,
brinjevke
na Kras priletijo.

Naši pašniki
samotni, preprosti
so zadovoljni
s tihimi gosti.

Ali pod strelom
brinjevka pade –
ne bo več letela
čez paše, ograde.

GOZDNI MOŽ

Koroška pripovedka

Nekoč sta šla dva mladeniča z vrečo volne skozi gozd in zapazila gozdnega moža. Vsa v strahu nista vedela, kaj naj naredita, da bi se rešila. Zmetala sta brž volno iz vreče in zlezla vanjo, da sta mogle ven samo glavi. Gozdni mož je prišel do njiju, debelo pogledal na glavi in na vrečo, kjer bi se morale videti noge. Prevalil je vrečo na to, potem še na drugo stran, zmajal z glavo in zavpil:

»Hoj, hojoj! Trikrat pomnim travnike, trikrat pomnim les, takšne živali, ki ima dve glavi, a je brez nog, še nisem videl. Oče je premlad, moram še dedeja pobarati, kaj je to!«

Odšel je v temni gozd, mladca pa sta pustila volno in vrečo na mestu in ušla.

LJUDSKA UGANKA

Veliko imam oči,
pa sem vendar slep;
pri vsakem očesu
mi zraste rep.

Ferdo Godina

VODOVOD, TRANZISTOR IN TELEFON

Fema je bila stara in uboga ženska. Dočakala je osemdeset let. Dosti novosti je že prišlo na Bistrico, ki jih ona ni več razumela.

Ko so napeljali vodovod, je nekoč Žalikov Vanč odprl na podstenu vodovodno pipo, da je tekla voda v škaf. Hotel je napojiti živino. To vidi Fema in se začudi:

»Kaj pri tebi voda iz stene teče?« ga je vprašala.

Žalokov Vanč je delal nekaj let v Nemčiji. Ko se je vrnil domov, je prinesel s seboj transistor. V cekarju ga je nosil na polje in poslušal športna poročila. Na cesti ga sreča Fema. Gleda cekar in vpraša:

»Vanč, kaj tvoj cekar govori?«

V trgovini je Fema slišala, da Bistričani telefonirajo v Ameriko. Z bistriškimi Amerikanci se pogovarjajo tako, kakor če bi bila Amerika doma na Bistrici. Tudi Fema si je zaželela, da bi se po telefonu pogovarjala s svojim sorodnikom Baligačem v Ameriki. Ta ji je včasih poslal kak dolar. Zato je prosila Vanča:

»Napravi tudi meni telefon.«

Vanč je vzel škaflo od globina in nanjo privezal žico. Žico je speljal skozi okno. Rekel je Femi:

»Telefon je gotov. Zdaj z Ameriko lahko govoriš.«

In Fema je telefonirala takole:

»Ali me čuješ, Baligač? Pošlji mi nekaj denarja in volnen robec, ker me pozimi zebe. Jaz sem velika sirota.«

Fema ni slišala po telefonu nobenega odgovora.

»Malo gluha si, zato nisi nič slišala. Baligač se je oglasil,« se je zlagal Vanč. Fema je bila z njegovim odgovorom zadovoljna, a iz Amerike kljub temu ni dobila ne denarja ne volnenega robca.

Ko je Fema čutila, da bo umrla, je rekla Žalikovemu Vanču, ki je zanjo rad poskrbel:

»Ko bom umrla, za menoj ne bo nihče jokal. Bistriška dekleta pa naj mi spletejo venec.«

Fema je res kmalu umrla. Bistriška dekleta so ji spletla tak venec, da sta ga dve dekleti komaj nosili. Tudi dosti ljudi je šlo za pogrebom.

Odkar je Fema umrla, na Bistrici ni več nikogar, ki bi se čudil, da teče voda iz stene, da Vančev cekar govori ali da se Bistričani pogovarjajo z Ameriko. Vsi v vasi vedo, da se svet naglo spreminja in da na Bistrico prihaja vsak dan dosti novosti.

MELITA
VOVK
1975.

Anica Černejeva

GOSTI

To so vam gosti,
povsod jih je dosti:
vrabčku so grede
napolnjene sklede,
včasih še v brajde
obložene zajde.

Njive zorane
mikajo vrane.
Škorci so v gorci;
kadar klopotci
kličejo v branje,
takrat je zanje.

Zebe, siničke
gosposke so ptičke.

Toda ko bela odeja zapade,
pridejo rade.
V skednju se muza
jim zlata koruza,
v shrambi kraljica
polja — pšenica.
Lačni želodčki,
lepa izbira —
pa je gostija
vse do večera.

To so vam gostil!
Povsod jih je dosti.

Niko Grafenauer

BITKA

Čez noč je naš Pedenjped slaven postal.
Čeprav je še majhen, ni kaka budala.
Dneve iz tedna je v četico zbral
in se oklical za velemaršala.

Pred vojsko koraka in ukazuje.
V krvavo bojišče spremenil je vrt.
Vsak od vojakov se vneto bojuje
na viteško zmago ali na smrt.

A kmalu vsa stvar zadiši po zaroti:
vojak Ponedeljek se Torku preda,
Sreda Četrtnu in Petek Soboti.
Pedenjmaršala vsa vojska izda.

Zatorej v nedeljo brž sklene premirje
in z očkom odide v park na sprehod.
A drugi dan strga mirovne papirje
in dneve spet dvigne v nov bojni pohod.

Krožek mladih dopisnikov

Dva vesela dogodka

V kratkem času smo doživeli kar dva vesela dogodka. Obiskal nas je Slovenski oktet. Vsi smo bili veseli, ko so nam peli lepe pesmi. Ploskali smo, da so nas roke pekle. Mi otroci smo jim priredili sprejem. Najlepše so deklamirali Cicibančki.

Drugo veselje smo doživeli, ko nam je Slovenska izseljenska matica poslala slovenska berila. Hvala! Še z večjim veseljem se bomo učili slovenščine. Berila so zelo lepa. Posebno so nam všeč pesmice, ker so hudomušne. V angleških berilih ni takih. Naši pesniki vedo, kaj imajo otroci radi. Posebno nam je všeč Oton Župančič. V zemljepisu smo se učili o pomembnih krajih Slovenije. Omenili smo tudi rojstne kraje Prešerna, Gregorčiča, Župančiča in Cankarja. Čudno, da se ti kraji vsi začno s črko »V« (Vrba, Vrsno, Vinica in Vrhnika). V šoli smo se učili njihove pesmi: »Vrbi«, »Soči«, »Ciciban in čebela« pa tudi druge. Čitali smo lepo Cankarjevo zgodbo »Mater je zatajil«.

Kadar bom šla v Slovenijo, bom obiskala vse te kraje, pa tudi druge, ki smo jih videli na slikah v naši šoli.

Nataša Škof
Melbourne, Avstralija

Najlepši dan mojih počitnic

Ropot v kuhinji me je prebudil iz spanja. Najprej se nisem znašla, kje sem. Prestrašila sem se, da sem morda zaspala in bom zamudila šolo. Potem pa sem se spomnila, da imam počitnice. Tudi mami in ati sta imela dopust. Skupaj smo pospravili po stanovanju, potem pa smo se odpeljali v Reutlingen, kjer je vrtljak in še veliko drugih zanimivih reči. Z nami je bil tudi sosedov fantek. Velikokrat smo se peljali z vrtljakom. Bilo je res lepo. Najraje bi se kar ves dan vozila, a smo morali le domov. Rada se spominjam dneva veselja v Reutlingenu.

Reutlingen, Nemčija
5. razred slov. dop. šole
Marjanca Cerovšek

Počitnic se vsako leto veselim

Najbolj se veselim počitnic zato, ker lahko zjutraj bolj dolgo spim. Takrat tudi ni treba

BRIGITE KUCLER
1. RAZRED - REUTLINGEN

Brigite Kucler je tako narisala drobca iz spominov na deželi

misliti na šolo. Najbolj všeč mi je bilo, ko sem pri teti krmila njene zajčke. Posebno veselje sem imela z zajklo, saj sem vedela, da bo imela mladiče. Ko sem jo nekega jutra prišla krmit, sem zagledala mladiče. To je bilo res zanimivo in lepo, saj sem prvokrat videla, kakšni so mladi zajčki. To je bil zame najlepši dan, ki ga nikoli ne bom pozabila.

Marija Kucler
5. razred slov. šole
Reutlingen, Nemčija

Kopala sem se

Moje letošnje počitnice so se začele na morju. Slovenska šola v Nemčiji je organizirala letovanje na Debelem rtiču. Do Ljubljane smo se peljali z vlakom, dalje pa s posebnim avtobusom. Med potjo smo si ogledali kraški svet. Kar naenkrat pa se je pokazalo morje. Na Debelem rtiču smo takoj začeli s plavanjem. Nabrali smo tudi nekaj ježkov in školjk.

Po štirinajstih dneh smo se vrnili v Ljubljano. Tam so nas čakali sorodniki. Mi smo se odpeljali v Homec. Tam sem nadaljevala počitnice pri stari mami.

Martina Penz
5. razred slov. šole
Sindelfingen, Nemčija

Naša muca

Naši muci je ime Muži. Ima kožušček kot tiger. Če jo pokličem po imenu, takoj pride. Muži rada pije toplo ali mlačno mleko. Če pride v kuhinjo, mi pokaže, da me ima rada. Rada lovi miši. Muži spi na podstrešju na vreči pri dimniku. Našo mucu Muži imam res zelo rada.

Mojca Retelj
4. razred slov. šole
Stuttgart, Nemčija

Spomin na počitnice v domovini

Kmalu po zaključku šole smo se odpeljali v drago domovino, v naš dom. Vozili smo se osem ur. Ko smo prispeli, so nas naši sorodniki veselo sprejeli. Prve dni smo bili v Gozdu Martuljku, kjer imamo vikend. Potem pa smo se oglasili v Ljubljani pri našem stricu Georgu. Tudi on nas je veselo sprejel. Povedal mi je, da imajo angora mačko, ki je šele dva ali tri mesece stara. Ime ji je Whisky, ker ima tako barvo kakor whisky. Ko smo se poslovili od strica, smo nadaljevali pot proti morju. Dve uri smo se vozili, dokler nismo prispeli do Portoroža. Vreme je bilo zelo lepo. Vsak dan smo se hodili kopat. Tudi v kino smo šli večkrat, ker smo blizu stanovali. Na žalost se je moral ati kmalu vrniti v Medno, kjer je delal pri hiši. Počitnice so hitro minile in odpeljali smo se zopet nazaj v Nemčijo.

Rozika Šušteršič
6. razred slov. šole
Reutlingen, Nemčija

Kmetijstvo med Kamniškimi alpami in Ljubljano

Prav gotovo lahko trdimo, da more sleherno večje ali veliko podjetje poslovati tolikanj uspešneje, koliko tesneje ima vse svoje dejavnosti med seboj sklenjene in povezane v zaokroženo celoto. Še prav posebej lahko kot pravi živi organizem posluje podjetje, v katerem so v medsebojni odvisnosti nanizane in povezane tri zaokrožene skupine dejavnosti, proizvodnja, predelava in prodaja. Takšen živi organizem predstavlja tudi ljubljanska Emona, katere dejavnosti segajo od proizvodnje prek predelave do trgovine, turizma, gostinstva in hotelirstva ter inženiringa. Z drugimi besedami je Emona izrazit primer tako imenovane vertikalne gospodarske intergracije.

Naša tokratna pozornost je posvečena tistemu delu Emonine proizvodne dejavnosti, ki ima svojo upravo v Domžalah: poljedelstvu in govedoreji na Emoninih kmetijskih zemljiščih med Ljubljano in Kamnikom, ihanski prašičereji ter kooperaciji na območju bežigradske, domžalske in kamniške občine. Slehera od omenjenih treh dejavnosti predstavlja zaokroženo temeljno organizacijo združenega dela. Prva, TOZD Poljedelstvo in govedoreja premore skupaj 4.500 hektarov zemlje, na kateri prideluje zlasti krmo (vključno z žitom), s katerim se tako oskrbuje domala sama. TOZD Prašičereja predstavlja industrijsko proizvodnjo prašičev, ki jo s krmili oskrbuje Emonina Tovarna močnih krmil. TOZD Kooperacija pa se ukvarja s proizvodnjo mleka, s pitanjem govedi in s proizvodnjo brojlerjev.

Večina pridelka za krmo

Emonina kmetijska zemljišča, namenjena za poljedelstvo in živinorejo, se razprostirajo med Ljubljano in Kamnikom. Tu je okrog 2.500 hektarov njivskih površin, 1.500 hektarov pa gozdov. Okrog 500 hektarov zemljišč zdaj pripravljajo za melioracijo, to pa je domala vse, kar lahko na tem območju pridobijo nove pridelovalne zemlje. Območje namreč na eni strani omejuje mesto s svojo industrijo, medtem ko ga na drugih koncih omejujejo gozdovi in hribi.

Na njivskih površinah, ki jih premorejo, pridelujejo zlasti krmila, nekaj pa tudi tako imenovanih tržnih artiklov. Na okrog 400 hektarih pridelujejo pšenico, na 300 hektarih pivovarniški ječmen, 200 hektarov imajo posejanega z ovsom, 100 hektarov je namenjenih za proso in prav toliko za semenski krompir. Za koruzo je namenjenih skupaj okrog 800 hektarov: na 300 hektarih pridelujejo silažno koruzo, na 500 hektarih pa

koruzo za zrnje. Na dvesto hektarih raste detelja, druge površine pa predstavljajo travniki.

Za pridelek, ki ga prodajajo, imajo sklenjene večletne pogodbe. Pšenico, ki je ne porabijo sami, prodajajo ljubljanskemu Žitu, enako proso, ki je na moč iskano blago. Pivovarniški ječmen prodajajo pivovarni v Laškem, oves pa porabi Emonina Tovarna močnih krmil v Zalogu. Silažno koruzo porabijo za svoje krave molznice, koruzo v storžih pa za pitanje govedi. Semenski krompir pa gre predvsem v Dalmacijo, Istro in Bosno.

O Emoninem poljedelstvu na tem območju velja zapisati še to, da v njem vse bolj narašča delovna storilnost. Tako so v zadnjih letih z nakupom sodobnih strojev ob povečani proizvodnji močno zmanjšali število zaposlenih: z 260 na 110.

Mleko za Ljubljančane

V naslednjih letih nameravajo število zaposlenih še zmanjšati, tako da bi imeli le okrog 70 delavcev ter bi tako na slehernega od njih prišlo okrog 45 hektarov njivskih površin. To pa bo pomenilo nadaljnjo močno rast delovne storilnosti, ob kateri je že doslej bilo Emonino poljedelstvo na moč akumulativno. Akumulativnost poljedelstva pa je bila za temeljno organizacijo združenega dela tudi nujna, saj so le z njo mogli pokrivati nerentabilnost živinorejske proizvodnje.

Živinoreja je namreč že dlje časa v gmotnih težavah, zlasti zato, ker ne mesa ne govedi ni mogoče izvažati na trge evropske gospodarske skupnosti. Zato so morali proizvodnjo pitanih govedi s poprejšnjih 18.000 zmanjšati na 8.000 glav na leto.

Poleg pitane goveda pa imajo na dveh farmah, v Pšati in Vodica h še 1.000 krav molznic, ki jim dajejo po 4,5 milijona litrov mleka na leto. To mleko gre za potrebe Ljubljanec, odkupujejo pa ga Ljubljanske mlekarne. Povprečna mlečnost krav na farmah v Pšati in Vodica h je 4.600 litrov. Poleg teh krav pa gojijo tudi 500 glav mlade plemenske živine.

Zapisati velja še, da so se v zadnjem letu lotili modernizacije obeh farm, ob čemer bodo tod zmanjšali število delavcev in to za okrog 30 odstotkov. Sicer pa je v njihovem programu za naslednje obdobje dokončna modernizacija obeh farm, poleg nje pa že omenjena melioracija kmetijskih površin ter nakup sodobne poljedelske mehanizacije.

Ihanska farma slovi po svetu

Na farmi v Ihanu, ki so jo pred sedemnajstimi leti ustanovili za proizvodnjo tako imenovanega plemenskega materiala, vzredijo letno 55.000 prašičev.

Farma, ki zdaj skrbi za reprodukcijo prašičev v kmečki proizvodnji ter na farmah in proda letno okrog 3.000 plemenskih živali, v konjunktornih letih pa tudi do 5.000, je začela delovati v času, ko po svetu še niso premogli tolikšnih koncentracij na enem samem mestu in to od proizvodnje pujskov do končnega proizvoda, pitancev. Zato so morali na farmi izdelati lastno tehnologijo, ki jo je pri tako veliki koncentraciji nujno potrebno podrediti industrijskim konceptom. To pomeni, da mora proizvodnja vse od osemenitve pa do prodaje pitancev iti kot po tekočem traku. Zato so morali organizirati posamezne proizvodne objekte, ki si sledijo v takšnem vrstnem redu, v kakršnem si sledijo razvojne faze živali, ki se od faze do faze selijo iz objekta v objekt. Objekti pa so po vrstnem redu naslednji: pripustišče, čakališče, praselišče, vzrejališče, predpitališče in pitališče.

Poleg tega industrijskega koncepta proizvodnje pa je bilo potrebno organizirati tudi optimalno prehrano, ki naj temelji na domačih surovinah. Zlasti pa je bilo treba spričo rizika ob tako veliki koncentraciji uvesti sanitarno-profilaktične ukrepe, ki naj preprečijo prinašanje kakršnih koli bolezni od zunaj. In prav velike farme so dokazale, da je proizvodnjo pred vnašanjem bolezni od zunaj mogoče zaščititi le v tistih velikih koncentracijah, katerih strokovne službe so sposobne farmo hermetično zapreti navzven. Takšna kompleksna tehnološka rešitev je farmi uspela le s teamskim delom, z delitvijo dela med strokovnjaki, s specializacijo, poglobljenim študijem in spremljanjem strokovne literature s področja prašičereje.

Uspehe je bilo kmalu videti, tako po proizvodnosti živali kot po delovni storilnosti zaposlenih, saj je specializacija omogočila oskrbo do 800 plemenskih svinj na posameznega delavca, po 150 plemenskih svinj s pujski, 4.000 tekačev in 2.000 pitancev.

Po enotnem rejskem programu

Vse to je dalo farmi možnosti tudi za to, da svoje izkušnje posreduje tudi drugod. Tako so začeli projektirati velike farme v Jugoslaviji in vanje poleg projektov plasirali tudi svojo tehnologijo in sicer s šolanjem ka-

Tudi slovenski kmetje, zlasti družbena kmetijska posestva, večino del opravljajo s stroji

drov na svoji farmi ter z uvajanjem proizvodnje na novih farmah. Z izkušnjami, ki so si jih pridobili doma, so se nato skupaj z direkcijo za inženiring podali tudi na tuje ter začeli ondi izvajati kompletne inženiringe — od izdelave projektov do garantirane proizvodnje z njihovim plemenskim materialom. Ihanska farma je tako prevzela izgradnjo in proizvodnjo »na ključ« v Nemški demokratični republiki (farma za 100.000 prašičev) in na Poljskem (45.000 prašičev), zdaj pa se ji ponuja še vrsta podobnih priložnosti, med drugim v ČSSR in v Sovjetski zvezi.

Za najpomembnejše pa štejejo to, da se je Emona vključila v tako imenovani zeleni plan v Jugoslaviji in že gradi nove farme v Vojvodini ter v ožji Srbiji, gradila pa bo tudi v Sloveniji, za kar so projekti že nared. Veliko vlogo pa bodo imele tudi rekonstrukcije in modernizacije na sami ihanski farmi, ki so jo doslej že trikrat obnovili in modernizirali ter v istih prostorih proizvodnost povečali s 30.000 na 55.000 prašičev.

Pomemben pa je bil delež ihanske farme tudi pri razvoju prašičereje v Sloveniji, koder je prek živinorejske poslovne skupnosti in skupaj z drugimi družbenimi farmami organizirala enoten rejski program za celotno republiko ter na podlagi izkušenj v tripasemskem križanju izvedla delitev dela. Tako proizvaja farma v Ihanu »stare starše«, druge farme v Sloveniji pa »starše« za skupno proizvodnjo plemenskega materiala na pod-

lagi tripasemskega križanja in to tako za družbena pitališča kot za kooperacijo.

Pomoč zasebnim kmetovalcem

Osnovni namen kooperacije je organizirati proizvodnjo z zasebnimi kmetovalci in prodati njih pridelek. Pretežni del proizvodnje v TOZD Kooperacija pa je namenjen za druge TOZD v okviru Emone, z izjemo mleka, ki ga kupujejo Ljubljanske mlekarne. Poleg tega pa gre pri tej kooperaciji tudi za to, da zasebne kmetovalce oskrbujejo z reprodukcijskim materialom, s krmili, kmetijskimi stroji, pa tudi s svojo kmetijsko pospeševalno službo modernizirajo objekte in samo proizvodnjo.

Na območju treh občin — bežigradske, domžalske in kamniške — je v kooperacijo vključenih okrog 1.500 kmetovalcev, ki letno proizvedejo po 1.500 ton pitanega goveda, 3,5 milijona litrov mleka in 1,3 milijona kilogramov brojlerjev, poleg tega pa tudi nekaj tako imenovanih tržnih viškov: okrog 500 ton krompirja, 300 ton zelja in 300 ton rdeče pese.

TOZD Kooperacija se je s svojimi kooperanti vključila tudi v zeleni plan, ki ima namen povečati proizvodnjo za okrog 100 odstotkov. Za to so resnične možnosti, saj je proizvodnja pri zasebnih kmetovalcih v primerjavi s tisto na družbenih posestih še dokaj ekstenzivna. Še zlasti pa je na tukajšnjem območju še veliko možnosti za izrabljanje

zdej neizrabljenih kmetijskih površin, ki so v zasebni lasti. Tako računajo, da je z melioracijo mogoče usposobiti za poljedelstvo še okrog 1.000 hektarov zemlje.

Kooperanti imajo velike težave predvsem zaradi neizkoriščenosti svojih kmetijskih strojev, zaradi izredne razdrobljenosti svojih kmetij in zaradi premajhnih površin. Na kmetijo pride v povprečju le po 3,5 hektara kmetijskih površin, kar je tudi v slovenskem merilu izredno malo.

Za primer, da je kljub zapisanim težavam vendarle mogoče s kooperacijo dosežati lepe uspehe, pa velja navesti nekaj števil. Na posamezno kmetijo pride tako na leto tržnih viškov, ki znašajo do 40.000 litrov mleka, 5.000 kilogramov pitancev in 20 ton krompirja. Do tolikšnega pridelka pride kmetija, na kateri delata ponavadi le mož in žena z nedoletnim otrokom.

O TOZD Kooperacija zapišimo vsaj še to, da ima v okviru Emone organizirano tudi hranilno-kreditno službo, v katero so vključeni tudi kmetje, ki imajo tako možnost najemati srednjeročne kredite za modernizacijo kmetijskih objektov, za nakup kmetijskih strojev, plemenske živine in zemljišč. Doslej so takšni krediti skupaj nanесли 17 milijonov (novih) dinarjev, kar vsekakor tudi predstavlja pomemben prispevek k razvoju kmetijstva. Kmetje, ki se odločijo za modernizacijo svoje proizvodnje, katere pridelke namenijo za trg, pa so deležni tudi olajšav, ki jim jih omogočijo občine prek regresov, premij in zmanjšanih davkov.

Odnos med govorjenjem in pisanjem

Dragi prijatelji,

vse leto se že pogovarjamo o jeziku, o njegovih lastnostih in posebnostih. Mogoče kdo od vas do zdaj še ni toliko premišljeval o jeziku, temveč ga je samo govoril, ga uporabljal za medsebojno sporazumevanje, za izražanje svojih misli, čustev, želj, spoznanj, dognanj...

Med nami so ljudje, ki silno radi in silno veliko govorijo, ki jim jezik teče kakor narezan, a se zlepa ne pripravijo do tega, da bi sedli k mizi vzeli v roke pero ali svinčnik in svoje misli tudi zapisali. Pri tem ne mislim na to, naj bi pisali pesmi ali povesti, mislim preprosto na pisma, ki jih prijatelj pričakuje od prijatelja, sorodnik od sorodnika. Vemo, da je marsikdo od nas venomer znova »kregan«: Zakaj pa nič ne pišeš? Ali vsaj snubljen: Pa kmalu kaj piši!

Poznamo pa tudi drugo vrsto ljudi: v družbi so molčeči, radi so tudi sami zase, govorijo malo, celo nerodni so v izražanju, beseda jim gre težko z jezika, niso vajeni oblikovati svojih misli in občutkov na glas, čeprav sami pri sebi vse natanko vedo, kaj bi morali reči. In neredko se zgodi, da vzamejo pero v roke in svoje misli zapišejo. To jim gre bolje od rok. Pri tem čutijo še celo nekakšno slast. Taki seveda tudi radi pišejo pisma. Nekateri tudi članke ali celo pesmi in povesti.

Tako smo spoznali, da ima vsak jezik dve možnosti, dva kanala uresničevanja: ustno in pismeno ali z drugimi besedami: slušno in vidno (akustično in vizualno), glasovno in znamenjsko.

Če pravim: vsak jezik, s tem teoretično prehitava morebiten resničen razvoj. Gotovo je namreč na svetu še polno jezikov, ki jih ljudje samo govorijo, nikoli pa še niso bili zapisani s svojo pisavo ali vsaj nimajo uveljavljene svoje pisave in jih posamezniki (učenjaki, raziskovalci ali pa uporabniki) poskušajo zapisati s kakšno drugo pisavo, na primer razne indijske jezike v Ameriki z angleško ali špansko pisavo.

Če pod tem vidikom pregledamo slovenščino, spoznamo, da imamo danes sicer vse polno knjig in časopisov, da imamo tudi vse polno rokopisov (pisem, listin, pogodb, osnutkov...), vemo pa tudi, da to stanje ni od nekdaj. Dobro se še spominjamo, da smo se v šoli učili o Trubarju in o prvi slovenski knjigi (1551). Se pravi, da pred njim ni bilo v slovenščini samostojnih knjig.

Če gremo še bolj v preteklost, se nam iz šole ponudi nov podatek: Brižinski spomeniki (konec desetega stoletja). To je prvi slovenski zapis, najstarejši ohranjeni zapis slovenščine, tudi v resnici eden najstarejših naših

zapisov, saj si skoraj ni mogoče misliti, da bi se še kje v kakšnem arhivu skrival kakšen starejši slovenski zapis. To sklepanje je dvakratno utemeljeno:

1. ves slovenski prostor je dodobra raziskan, raziskane tudi vse stare knjižnice in arhivi in muzeji po vsem svetu, kamor bi utegnil kdo odnesti kakšno listino. Skoraj pa si ni mogoče misliti, da bi se taka stara lista ohranila nezavarovana, z drugimi besedami: da bi pergament zdržal nad tisoč let v naših podnebnih razmerah, kjer se vlaga in suša, mraz in vročina vrstijo v preveč neugodnih valovih za snovi, na katerih bi utegnili biti zapisano kakšno slovensko besedilo. Temu je treba dodati še živali vseh vrst in nazadnje še dobo trajanja ali razpadanja posameznih snovi (pergament, papir, črnina...).

2. Slovenci smo se po dosedanjih podatkih naselili na sedanjem področju v šestem stoletju, in sicer kot sestavni del večje slovenske skupine, ki je potemtakem v tisti dobi imela še kolikor toliko enoten jezik, recimo mu slovenščina. Se pravi, da bi mogli biti morebitni spomeniki, ki bi jih našli na našem področju iz obdobja pred Brižinskimi spomeniki, kvečjemu slovanski, ne pa slovenski.

Spomnimo se, kaj smo se doslej pogovarjali o razvoju jezika, o narečjih, o jezikovnih družinah in o skupnem prajeziku ali bolje rečeno o enotnem človeškem izraznem prahotenu. Za obdobje pred tisoč leti si moramo odmisлити dvojne sodobnih pridobitev — radio in tisk — ki družilno vplivata tudi v jezikovnem pogledu, saj morata ustna (radio, televizija, film, magnetofon) in pismena (tisk, pisava) oblika sporazumevanja nastopati precej poenoteno, če hočeta računati na poslušalce in bralce.

Teh družilnih ustanov v starih časih ni bilo, tako da je bil jezik v celoti odvisen od posameznega človeka, od njegovega spomina in izraznih možnosti in zmožnosti.

Vemo, da se človek nauči jezika v svoji družini od matere, od očeta, od najbližjega okolja, vemo, da se to po navadi najustrežneje zgodi v prvem desetletju človeškega življenja, vemo, da se jezik ne podeduje, temveč se ga mora vsak sam znova naučiti in kolikor se ga nauči in kakor se ga nauči, samo toliko in tako ga zna in samo toliko in tako ga more prenašati tudi na svojo okolico, na svoje otroke, sorodnike, znance, sodelavce. Danes je seveda vpliv posameznika pri oblikovanju jezika prenesen v drugačen okvir. Individualni zasebni pogovor ostaja skoraj brez vpliva, močan vpliv pa ima njegova vsota, govor vsega naroda.

O tem pa kdaj prihodnjič! Do takrat vas lepo pozdravlja

Janko Moder

Med novimi knjigami

ESSAI DE GRAMMAIRE SLOVÈNE — Izid slovenske slovnice v kakem tujem jeziku je za majhen narod, kakršen je naš, dogodek izrednega pomena. Če pa ta slovnica nakaže še kaj posebno novega, kar so morada prezrli celo domači slovničarji, potem je seveda vredna še posebne pozornosti. No, o tej posebni vrednosti knjige »Essai de grammaire Slovène« naj spregovorijo strokovnjaki, mi le želimo opozoriti naše rojake na tujem na izid nove slovenske slovnice, ki je predvsem namenjena ljudem tujega jezikovnega področja.

Avtor te nove slovenske slovnice je Francoz Claude Vincenot, ki je bil pred nekaj leti na ljubljanski univerzi lektor francoskega jezika, v tem času pa se mu je tako priljubila slovenščina, da se je za tem vedno znova vračal k nam — predvsem preučevati naš jezik. Rezultat njegovega študija je ta knjiga, ki jo je v Ljubljani izdala založba Mladinska knjiga. Avtor te knjige, Claude Vincenot, je zdaj predavatelj slovenskega jezika na pariški Novi Sorboni, na inštitutu za vzhodne jezike, kjer — kot nam je omenil — srečuje tudi nekaj potomcev naših izseljencev iz Francije.

LA CHRONIQUE DE VISOKO — Pred nekaj meseci je v Parizu v založbi Inštituta za vzhodne jezike pri univerzi Nova Sorbona izšel prvi slovenski roman v francoskem jeziku. Izdajatelj si je v ta namen v sodelovanju s slovenskim Pen klubom izbral klasično delo slovenske književnosti »Visoška kronika« Ivana Tavčarja. Delo je iz slovenščine prevedel znani slovenski prevajalec v francoščino Viktor Jesenik, njegov prevod je pregledal in popravil Jean Durand-Monti, direktor centra za kulturne izmenjave pri omenjenem inštitutu. Naši bralci — knjiga je nadvse primerna tudi za otroke naših izseljencev v Franciji, ki ne obvladajo več dobro materinega jezika — lahko naroče knjigo na naslovu: Institut national des langues et civilisations orientales, 2, Rue de Lille — Paris-7.

Znameniti književniki

V grafični obdelavi akademskega slikarja Andreja Milenkovića iz Beograda in v dvobarvnem ofsetnem tisku v polah po 50 znamk, za kar je poskrbela vzhodnonemška državna tiskarna v Leipzigu, je JPTT za 16. september 1975 pripravila novo izdajo priložnostnih poštних znamk pod skupnim naslovom »Znameniti ljudje — književniki«. Na posameznih vrednotah te serije so prikazani:

Znamka za 1,20 din (naklada 2 milijona): književnik Stjepan Mitrov Ljubiša (1824—1878). Zaslovel je kot pisec pripovedk iz rodne bokeljskega in črnogorskega okolja, prežetih z ljudskim izročilom.

Znamka za 2,10 din (naklada 1,5 milijona): književni zgodovinar Ivan Prijatelj (1875—1937). Štejemo ga med utemeljitelje slovenske književnosti.

Znamka za 3,20 din (naklada 1 milijon): književnik Jakov Ignjatović (1821—1889). V svojih romanih in pripovedkah se je izkazal kot realističen poznavalec družbenega življenja v Vojvodini in razvoja srbskega meščanskega razreda v tistem času.

Znamka za 5 din (naklada 1 milijon): književnica Dragoja Jarnević (1812—1875). Najprej je kot pripadnica ilirskega gibanja pisala in objavljala pesmi, kasneje pa se je

uveljavila kot avtorica pripovedk in pedagoških del.

Znamka za 6 din (naklada 800 000): književnik Svetozar Ćorović (1875—1919). V dramah, romanih in drugih pripovednih delih je realistično slikal poglobljene družbene pojave v Hercegovini ob koncu prejšnjega in na začetku tega stoletja.

Znamka za 8 din (naklada 200 000): književnica Ivana Brlić-Mažuranić (1874—1938). Najraje je uporabljala motive iz ljudskih pripovedovanj in elemente iz slovanske mitologije, da je z njimi ustvarila svet majhnih bitij, ki so jim nadnaravne lastnosti dale tudi izrazito individualne značilnosti.

Iz domače primorske kuhinje

Primorska juha
Mesna sekanica z jajčevci
Radič s fižolom
Gubаница

Primorska juha

V kozici segrejemo dve žlici olivnega olja, dodamo eno srednjeveliko drobno sesekljano čebulo, ko se ta razpusti, primešamo dve žlici moke in mešamo, da dobro zarumeni. Zatam zalijemo prežganje s toplo vodo, solimo, dodamo lovorjev list in tri žlice paradižnikove mezge, ali pa dva do tri sveže olupljene narezane paradižnike. Ko vse zavre, zakuhamo v juho četrt kg dobrih jajčnih testenin — polžkov in kuhamo da se testenine skuhamo. Če je juha pregosta, ji po potrebi dolijemo še tople vode. Preden z juho postrežemo, ji primešamo nastrgan sir — parmezan in nekaj sesekljane zelenega peteršilja.

Mesna sekanica z jajčevci

30 dkg govedine in 30 dkg teletine zmeljemo. Tri lepe paradižnike in tri jajčevce olupimo, izločimo semanje in zrežemo na za prst debele kolobarje. Nekaj zelenega peteršilja drobno sesekljamo, enako sesekljamo ali stremo nekaj strokov česna, vse zmešamo, dodamo dve pesti drobtin in to zmes popramo in solimo. V kozici segrejemo olje, zatam položimo na dno plast paradižnikov, nato plast jajčevcev, nato pa meso. Vsako plast posebej potresemo s pripravljeno mešanico iz dišav in drobtin. Nato vse polijemo z oljem in pečemo v pečici tako dolgo, da voda izhlapi in se izloči olje.

Gubаница

40 dkg moke razdelimo na dve enaki polurama, malo limoninega soka, malo soli zgnemo. Iz ene polovice, 4 rumenjakov, curka temo bolj mehko testo. V drugi del moke zdrobimo četrt kg surovega masla in hitro zgnemo. Zatam vsako testo posebej razvaljamo v manjši četverkotnik ter ju položimo drugega vrh drugega. Zatam ju dobro prevajamo skupaj in testo ne pretanko raztegnemo. Za nadev porabimo stepene beljake, ki jim dodamo še eno jajce in jih namažemo po testu. Povrh potresemo 60 dkg zmletih orehov, zmešanih s pol kg sladkorne sipe, na to potresemo še 10 dk sesekljanih arancimov, pol kg opranih z rumom poskropljenih rozin in 10 dkg pinjol. Zatam testo zvijemo in damo na papir v pomaščen pekač in pečemo počasi pri zmerni toploti. Pred pečenjem gubanico namažemo z jajcem. Gubanico zrežemo in z njo postrežemo šele naslednji dan.

Modni utrinek

Čipke — za vsako

Moda rada posega za desetletja in še več nazaj. Pa nič ne godrnjamo, saj nas pri tem velikokrat preseneti z marsičem lepim in praktičnim. Tako je posegla tudi po čipkah, ki so bile nekoč našim mama, starim mamam pa še morda njihovim mamam, starim mamam pa še morda njihovim prazničnih oblek in bluz. Da, čipke so moderne. Z njimi boste lahko okrasile in prijetno poživile svoje obleke, bluze, perilo in drugo in to ne glede na vašo mlada, starejša ali še starejša leta. Tudi hčerke in vnučke se bodo postavile z oblačili, oplešanimi s čipko.

Kdaj, kje in kako naj uporabim čipke? boste vprašale. To pa je seveda odvisno od vas samih, odnosno od vaše šivilje in vaših možnosti. Najlepše so seveda čipke in vložki, ki so ročno izdelani. Slovenke smo včasih bile znane izdelovalke čipk, posebno tam okrog Idrije in še ponekod. Morda ste z obiska rojstnega kraja prinesli s seboj za spomin tudi čipke, ki jih lahko s pridom uporabite za okras vaše nove obleke, odnosno za prenovitev stare obleke. Če imate veselje do ročnega dela, pa si čipke lahko izdelate same, sicer jih pa kupite. Lansko ali celo predlansko temno obleko prijetno prenovite z ovratnikom ali naprsnikom iz čipk, s čipkastimi naborki ali obročki na prsih in rokavih itd. Mlajše in vitkejši si lahko zvončasta krila iz lahkega volnenega blaga okrasijo s čipkastimi bordurami drugačne barve. Na primer črno na živo rdečem in podobno. Načinov za porabo čipke pri naših oblačilih in perilu je brez števila. Le odločiti se moramo za pravega in seveda kakor pri drugih modnih dodatkih, tudi pri okraških s čipko ne smemo pretiravati.

Naše ladje — naši ambasadorji

Čeprav s stanjem in razvojem naše trgovske mornarice nismo zadovoljni, moramo vendarle priznati, da je prav ta del našega gospodarstva od osvoboditve dalje dosegel izreden uspeh. Naše ladje sodijo med najsodobnejše v svetovnem merilu in plujejo po vseh morjih sveta. Velikanke Splošne plovbe iz Pirana, Jugolinije iz Rijeke, Jugotankerja iz Zadra, Jadroplova iz Splita, Atlantske plovbe iz Dubrovnika, Jugooceanije iz Kotorja in ladje drugih obalnih središč so znane po vseh lukah sveta in so dejanski ambasadorji naše dežele, ki ponosno vijejo našo državno zastavo v tujini in seznanjajo ves svet, da je nekje v srcu Evrope ob obalah Jadrana nova Jugoslavija.

Mnoge ladje našega trgovskega ladjevja so bile zgrajene v domačih ladjedelnicah na podlagi načrtov naših pomorskih strokovnjakov. Pred vojno še neznatna ladjedelniška dejavnost na naši morski obali, se je v novi Jugoslaviji razvila v mogočno ladijsko industrijo, sposobno graditi ladje vseh vrst in velikosti. V organizaciji »Jadran-brod« združene jugoslovanske ladjedelnice na našem Jadranu predstavljajo ogromen kombinat za izdelavo plovnih sredstev in ladijskih strojev vseh vrst ter ladijske opreme, ki je zasedel prvo mesto na tem morju in potisnil na drugo mesto podobno organizacijo na sosednji obali. Ladjedelnice »Uljanik« v Pulju »3. maj« v Reki in »Split« v Splitu so danes pravi velikani tudi v svetovnem merilu. Družbo jim delajo manjše specializirane ladjedelnice v Kraljevici, Trogiru, na Korčuli, v Izoli in Bijeli ter še nekatere, ki po svoji opremi sodijo v višje razrede v svetovnem merilu, da ne poza-

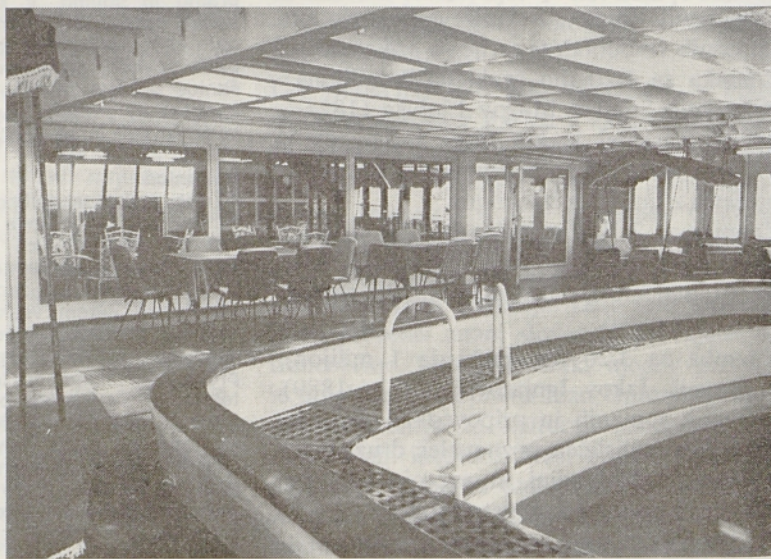
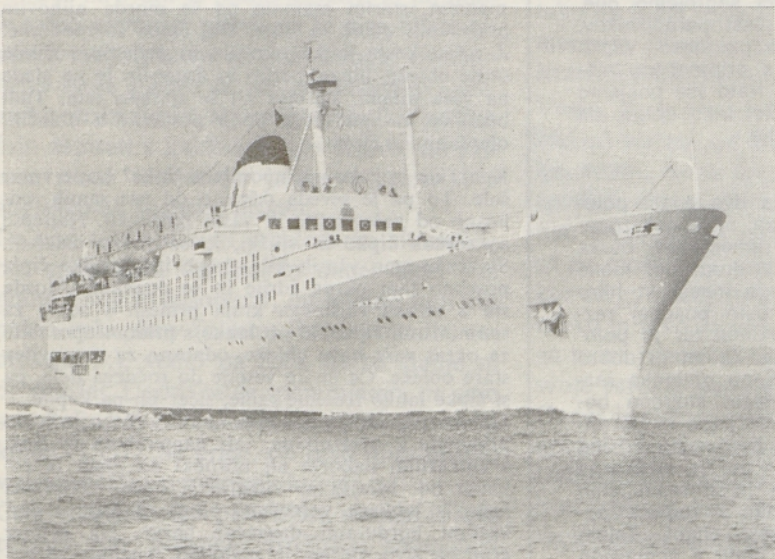
bimo omeniti veliko remontno ladjedelnico »Viktor Lenac« v Reki, ki je tudi med najbolj znanimi takšnimi zavodi na svetu.

Kakor že povedano, plujejo ladje pod našo zastavo po vseh morjih sveta in verjetno ni pristanišča na našem planetu, kamor ne bi bila vsaj enkrat priplula ta ali ona ladja z jugoslovansko zastavo na krmi. Vse niso bile zgrajene v domačih ladjedelnicah, mnoge so bile kupljene v tujini, lastništvo pa dokazujejo dimniki z značilnimi barvami in petokrako rdečo zvezdo, oziroma Triglavom... Mnoge ladje, med njimi prave velikanke v svetovnem merilu, pa vijejo na krmi zastave drugih držav, dimniki imajo drugačne barve in znake. Toda pod poveljniškimi mostovi teh ladij — njihovo število raste iz dneva v dan — je pritrjena ovalna bakrena ploščica, na kateri piše, da je bila ladja pod zaporedno številko, določenega leta zgrajena v ladjedelnici »Uljanik«, »3. maj«, »Titovem brodogradilištu«, »Jozo Lozovina«, »Split«, »Korčuli« itd. To so ladje različnih tipov in velikosti, tovarne in potniške, vlačilci in znanstvene ladje. Od najmanjših do največjih. Od nekaj sto ton nosilnosti do 270.000 ton! Najsodobnejši trajekti za prevoz potnikov in avtomobilov, posebne ladje za prevoz avtomobilov čez oceane, ladje hladilniki in druge. Če bi hoteli našteti samo z imeni vse ladje, zgrajene v naših ladjedelnicah od osvoboditve dalje za tuje ladjarje, bi nam zmanjkalo prostora, saj ji je že več sto. Naj navedemo samo nekatere pomembnejše naročnike iz tujine, predvsem tiste, ki so v naših ladjedelnicah naročile večje serije različnih ladij. To so: Švedska, Norveška, Danska, Švica, Indija, Brazilija, Sovjetska zveza, ČSSR itd.

Zanimivo je, da so nekatere ladje, zgrajene po naročilu sovjetskega podjetja »Sudo-import« dobile imena Pula, Rijeka, Split, velikanke za Skandinavskega ladjarja pa »Berge Istra«... Prav sedaj gradijo naše ladjedelnice večje serije velikank za Sovjetsko zvezo, tako tovarne kot tankerje, ter za Indijo. Za Sovjetsko zvezo gradijo poleg velikih tovornih ladij in tankerjev tudi vrsto potniško-tovornih lepotic. Tako za Sovjetsko zvezo kakor tudi za Indijo so naše ladjedelnice vezane z dolgoročnimi sporazumi. Za tuje ladjarje gradijo tudi naše rečne ladjedelnice, zlasti ladjedelnica Tito v Beogradu.

Jugoslovansko trgovsko ladjevje je med morskimi državami na 24. mestu, v zadnjem času pa se je njeno število povečalo. V tujini so bile kupljene nekatere nove ladje. Tudi piranska »Splošna plovba« je kupila dve ladji na Japonskem. Prvo je imenovala »Kočevje«, drugo pa »Novo mesto«. Slednja ima skoraj 35.000 ton nosilnosti ter je kot taka največja slovenska ladja vseh časov. Nadaljnje štiri velikanke, ki so v gradnji za piranskega ladjarja na Japonskem, se bodo imenovala »Maribor«, »Celje«, »Velenje« in »Kranj«. Vse kaže, da se bo v kratkem »Kočevju« in »Novemu mestu« pridružila še tretja nova ladja. Naše rečno brodarstvo na Donavi, ki ima tudi vrsto rečnomorskih ladij, pa zavzema na tej reki drugo mesto, takoj za ladjevjem Sovjetske zveze, ki je prvo. Sledijo ladjevja Zahodne Nemčije, ČSSR, Avstrije, Madžarske, Romunije in Bolgarije.

Med pristanišči ima še vedno največji promet Reka, vendar jo resno ogroža prista-

Motorni potniški ladji »Istra« in »Dalmacija« sodita med najsodobnejše plovne enote svoje kategorije na svetu. Obe sta bili zgrajeni v ladjedelnici »Uljanik« v Pulju. Tuje in domače turiste prevažata po Jadranu, Sredozemlju, po severnem Atlantiku, ob obali Južne Amerike in v Karibskem morju. Obe ladji imata tudi pokriti bazen z zimskim vrtom

nišče v Beogradu, ki je rečno-morskega tipa, in naj bi, kakor predvidevajo, letos prevzelo vodstvo pred vsemi našimi pristanišči... Zlasti ti pričakujejo povečanje pretovarjenja v Beograjskem pristanišču z dograditvijo železniške proge Beograd—Bar in dovršitve novega prekopa med Donavo in zahodnimi velikim rekami.

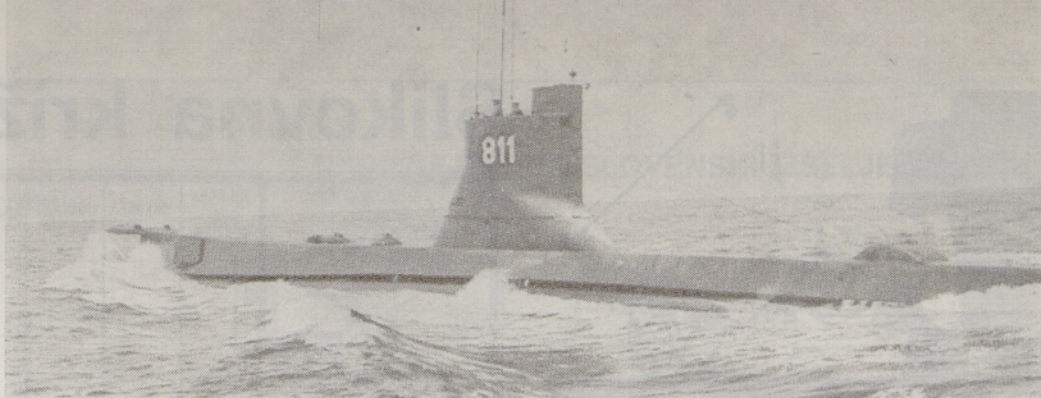
Naj še omenim, da se vidno razvijata dve morski pristanišči na skrajnem severu in skrajnem jugu naše države: Koper in Bar. S skorajšnjo elektrifikacijo železniške proge med Kozino in Koprom bo močno povečana propustnost te že preobremenjene prometne žile, prav tako pa bo povečana zmogljivost prevozov iz Bara v notranjost dežele in obratno z dograditvijo prej omenjene železnice. Pričakujemo lahko povečanje prometa na sploh. S sprejetjem novih, predlaganih sporazumov med našimi ladjarji in našimi ladjedelničarji, s katerimi bi bil urejen tudi način financiranja gradnje ladij v domačih ladjedelnicah za domače ladarje, pa bi bili postavljeni temelji za učinkovitejšo izgradnjo in hitrejši razvoj našega trgovskega ladjevja. Le na ta način bomo lahko postali močna pomorska dežela na podlagi dejanskih potreb našega gospodarstva. Pomorska miselnost vse hitreje prodira med naše gospodarstvenike. Čeprav smo marsikje zamudili, je še vedno čas, da z lastnimi sredstvi in silami usposobimo naše gospodarstvo, da bo v svetu zavzelo tisto mesto, ki mu pripada.

VBM.

Knjige vplule v matično pristanišče

Skoraj šest desetletij je moralo mimo, da so Avstrijci vrnili mornariško knjižnico, ki so jo odnesli iz Pulja leta 1918.

Toliko knjig je bilo tudi težko poslati — v 566 zavojih je prišlo 27.383 knjig, težkih 26 ton. Sreča je, da je direktor profesor Miho Debenjuh v dunajskem arhivu našel tudi stare kataloge mornariške knjižnice iz 1871., 1884., 1896. in 1905. leta, tako da bo po njih lahko moč hitro razvrstiti knjige. Zanimiva je zgodovina mornariške knjižnice in vse puljske znanstvene knjižnice. Puljska mornariška knjižnica je nastala pravzaprav v Benetkah kot kadetska knjižnica in sicer v prvi polovici 19. stoletja. Ko je leta 1866 Avstrija izgubila tiste pokrajine, je knjižnico z nekaj sto knjigami preselila v Pulj v hidrografski inštitut. Leta 1890 je knjižnica dobila ime Cesarska in kraljevska mornariška knjižnica. Avstro-Ogrska je leta 1918 izgubila tudi to ozemlje in je knjižnico odnesla na Dunaj. Saint-germainski sporazum iz leta 1919 in dodatni sporazum iz leta 1923 sta predvidevala, da Avstrija vrne vse

Podmornica »Sutjeska« v površinski plovbi

arhive novim državam na ozemlju bivšega avstro-ogrškega cesarstva. Vendar tega še danes ni storila.

— Našli smo podatek iz leta 1937, da je imela puljska knjižnica 50.000 knjig, kar pa seveda ne pomeni, da so vse pripadale tej knjižnici in da so vse odnesli na Dunaj — pravi profesor Debenjuh.

V knjižnici so bile vojaško-strokovne knjige, enciklopedije, slovarji, revije in sicer v angleščini, nemškem, francoskem, italijanskem, srbohrvaškem, ruskem in drugih jezikih, uporabljali pa so jih častniki in strokovnjaki puljske admiralitete. Tudi danes je knjižnica zanimiva — številni višji mornariški častniki se zanimajo, kdaj jo bodo lahko izkoristili za svoja znanstvena raziskovanja.

Znanstvena knjižnica v Pulju je imela dva dela — splošni in mornariški, ki je bil popolnoma vojaški. Istrska znanstvena knjižnica je bila ustanovljena pravzaprav leta 1861 v Poreču, ko je bil ustanovljen tudi istrski sabor. Strokovna knjižnica zaprtega tipa je postala leta 1884, leta 1902 pa je bila v Pulju ustanovljena občinska knjižnica. Po prvi svetovni vojni so se združile v pokrajinsko istersko knjižnico v Pulju.

Ko so se leta 1944 Nemci umikali iz teh krajev, so pripeljali strokovnjake, ki so knjige odnesli v neko majhno vas, ki so jo po vojni morali vrniti Češkoslovaki. Čehoslovaki so, ne da bi dobro pogledali, čigave so, knjige dali Avstrijcem, ki pa so jih šele zdaj vrnili.

Ropanje istrske knjižnice se ni končalo niti z drugo svetovno vojno, ker so se Italijani umaknili iz Pulja šele septembra leta 1949. Iz knjižnice so pobrali vse, kar se jim je zdelo vrednega. Pozabili pa so odnesti kataloge sezname, tako da so puljski knjižničarji pozneje točno ugotovili kaj manjka. Teh knjig niso nikoli našli, vendar je dala Italija puljski knjižnici 35 milijonov lir odškodnine.

V vseh stvarmi in knjigami, ki so zdaj prišle, ima Znanstvena knjižnica v Pulju 450.000 zvezkov, tako da je znova druga največja na Hrvaškem.

Ob 30-letnici osvoboditve in ob 33-letnici ustanovitve naše vojne mornarice

V naši svobodni deželi vsako leto praznujemo 10. september, Dan jugoslovanske vojne mornarice in pomorstva. Ta praznik praznujemo vsako leto v drugem kraju, na drugem območju naše morske obale. Letos je ta čast doletela Črnogorsko Primorje. Glavna slovenost je bila v Tivtu, kjer so bile zaključne številne in pester prireditve vzdolž tega dela naše obale od Hercegovega do Kotorja. Prav tako slovesno so praznovali tudi v obalnih mestih od Kopra do Pulja, Lošinja, Reke, Zadra, Splita, Šibenika, Makarske, Hvara, Visa, Dubrovnika in Beograda ter v drugih mestih svobodne Jugoslavije.

Naša vojna mornarica je bila že v narodno-osvobodilni borbi znatno udeležena, čeprav ni razpolagala z močnimi in sodobnimi vojnimi ladjami. Kljub temu je dosegla vidne in večkrat presenetljive uspehe v boju z neprimerno močnejšim sovražnikom. Obenem pa je nedvomno postavila čvrste temelje naši bodoči, to je današnji sodobni pomorski strategiji ter nakazala, kakšne ladje potrebujemo za učinkovito obrambo naše morske obale, naših otokov in notranjih vodnih poti.

Danes lahko mirno trdimo, da naš Jadran, najlepše morje sveta, stražijo najsodobnejše ladje ustreznih vrst in velikosti. Te ladje so bile večji del načrtovane in zgrajene v naših ladjedelnicah, opremljene so z elektronskimi možgani in najsodobnejšim orožjem, upravljajo pa jih naši ljudje z visokim tehničnim znanjem in pomorsko veščino. Kakšne pa so te ladje? Naša mornarica nima letalonosilk in oklopnih, prav tako tudi ne težkih križark, ker jih ne potrebuje. Ima pa vse ladje, potrebne za učinkovito obrambo našega Jadrana in uničenje slehernega napadalca. Prav sedaj so na podlagi domačih načrtov in izkušenj pred dovršitvijo v naših ladjedelnicah najnovejše ladje nove generacije, ki bodo predstavljale zadnjo besedo sodobne tehnike. Zato smo lahko mirni, toda vedno moramo biti budni.

Po »Frontu« priredil VBM.

Domačija v Beli krajini

Prodamo lepo domačijo v Beli krajini. Hiša je nova, s hlevom in kaščo, dva vodnjaka, velik vrt z raznovrstnim sadjem, velika njiva. Celotna posest meri približno 3 hektare. Lep dostop s ceste Vinica—Preloka—Adlešiči. Na voljo tudi avtobus. Za vse informacije se obrnite na naslov: Matija Čemas, Zilje 24, 68344 Vinica ali Janko Mržljak, Pribanci 30.

Ženitna ponudba

BODOČO ŽENO, veselo, pošteno, razgledano, simpatično in prijetne zunanosti, do 40 let, od kjerkoli v Evropi, želi spoznati nevezan, podobnih lastnosti.

Prosim za odgovor s celo fotografijo na naslov: Fredi Dešler, 8070 Ingolstadt-Gerolfing, Rupertistr. 14, DEUTSCHLAND.

Naš novi zastopnik za Pittsburgh in okolico

Naša dolgoletna marljiva zastopnica Mrs. Anna Klun iz Pittsburgha ne zmore več opravljati požrtvovalnega dela pri zbiranju naročnikov in naročnin za Rodno grudo in Slovenski koledar. Za to **pooblaščamo**

Mr. Johna Urbasa
301 Hamkins Avenue
A. BRADDCOK, Pa. 15104

za **novega zastopnika** naših publikacij v Pennsylvaniji. Prosimo vse naše naročnike, da se v zvezi z naročili in vplačili obračajo nanj. Celoletna naročnina Rodne grude od januarja 1976. leta dalje bo 6,00 USA dolarjev, Slovenski koledar 1976 pa stane 5,00 USA dolarjev za vse prekmorske države.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo za dosedanje sodelovanje Mrs. Anni Klun, z željo, da bi kmalu ozdravela. Mr. Johnu Urbasu pa želimo veliko uspehov pri pridobivanju novih naročnikov!

Slikovna križanka

		VOLNENA OGRI- NJALKA	OKENSKA NAVOJNICA	VOĐJA EKO- NOMATA	DOMAČIJA	PAVLE MINČIČ	ZILA ODVODNICA	KONSTANT- NOST	RUSKO Z.IME	NAŠ NAJVEČJI DRAMATIK	SKROGLAMI NAPOLNEN TOPOVSKI IZSTRELEK
ZELEZNIS- KI VLECNI STROJ											
ZLON, FRAKTURA	ZMAGO- VALKA					RAHO- CELNIK MOZOLJA- VOST					
RADIOAKT. ZLAHTEN PLIN (ZNAK Rn)					ATLAS LEPOSLOV- NO DELO V PROZI						
VILI VODOPIVEC		LESEN STREŠNI NOSILEC	VIHAR AMER. ZVEZNA DRŽAVA						CELJE KRAJ NA GO- RENJSKEM (KOVASTVO)		
KRHKA KOVINA (ZNAK Sb)							ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI				
PISATELJ MAY				MAKARSKA NAČIN PLAVANJA			GOZDNA ŽIVAL OBJUJANJE ŽIVLJENJA				
PRIPAD- NICA ITAL. NARODA						Z VODO OBDAHO KOPNO ESTONEC					RISBA: B.SOTOŠEK
NEMIREN ČLOVEK								PLANINC ALBIN SKUPINA ČEBEL			
JACK LONDON		NATRIJ 2			IZDELOVA- LEC SIRA SESTAV						
POGANSTVO									ZAJEDAVKE ČLOVEKA	OVCA	
						M.IME PREBI- VALKA IRSKE					
ANDRES SEGOVIA					ZAR BLISČ			SPOJ PRI OBLEKI PREVLEKA S CINO			
					NEUMNICA						
					ODPRITINA V STENI				ALUMINIJ ZBORO- VOĐJA KUNEJ		
										LASTNOST ENAKEGA	VOJAŠKO POROČILO
GLEDALI- SKA IGRA					PLOD	ORANJE		DEVETI TON OD OS- NOVNEGA			
ANTON DERMOTA		ČEBELJI SAMEC	VAŽNA ZACIMBA ZNAMENJE ZA TONE				RUDAR MESTO V KOLUMBIJI				
OSKRBOVAL- KA VRATA										KOTOR UŽITNA MORSKA RIBA	
NACIJA, LJUDSTVO						PEVEC V SINAGOGI RAZLIČNI CRKI					
OVČJ					KOST, KI NOSI ZOBE	Č					
SKUPINA PTIC V LETU					VZHOD, JUTROVO						SESTAVIL: V.KORENT

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo

Rodna gruda

mesečna ilustrirana revija
za Slovence po svetu

Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni
na vseh kontinentih,
jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem, sorodnikom,
vsem drugim rojakom.

Slovenski koledar 1976

To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto.
Poleg tega smo vam pripravili tudi lep
stenski koledar s slikami, ki jih boste
lahko ponosno pokazali vsakemu tujcu
z besedami: »To je Slovenija!«

Na naš naslov: Slovenska izseljenska matica,
61001 Ljubljana, p. p. 169, Cankarjeva 1/II, Slo-
venija, Jugoslavija pošljite izpolnjeno naročilni-
co in takoj vam bomo ustregli.

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite
mesečno revijo Rodna gruda
Slovenski koledar za leto 1976

Točen naslov:

Podpis:

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Mihe Dovžana

DESET VESELIH LET –
VESELO V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojzeta Slaka

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE
Ansambel bratov Avsenik

ČOLNIČ SREČE
Ansambel Borisa Kovačiča

KAJ TI JE DEKLICA
Koroški akademski oktet

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Ansambel Richie Vadnal
iz Clevelanda

HEJ TOVARIŠI
Moški komorni zbor
RTV Ljubljana

TEŽAK JE BIL ČAS
partizanski samospev

SLOVENSKA POPEVKA 75
VESELA JESEN 75
PTUJ 75

SLOVEN'C SLOVENCA VABI
Moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor
Slava Klavara, Maribor

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

POLKA NA VOGLU-
STOL JE NAJVIŠJI VRH,
JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR
Ansambel bratov Avsenik

OČKA
Ansambel Toneta Kmetca

MOJ AVTO
Ansambel Lojzeta Slaka

PIJMO GA
Ansambel Lojzeta Slaka

KAKO SVA SI RAZLIČNA
Alfi Nipič-Marjetka Falk

VAGABUND – Majda Sepe

SIROTA – Majda Sepe

RIBNIČAN – Braco Koren

MAGNETOFONSKE KASETE

DESET VESELIH LET, VESELO
V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojze Slak

MNOGO REČNIH LET
Ansambel Dovžan

VETER VE ZA POTI
Ansambel Dovžan

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
Ansambel Franca Miheliča

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Vadnal

STARA LJUBEZEN
Vadnal

TA GLAŽEK JE PRAZEN
Vadnal

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

ŠMENTANI GAŠPER
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

DRUGI ČASI
Ansambel Jožeta Krežeta

VESELI PRIJATELJI
Boris Frank

SEM VEDNO VESEL
Boris Frank

STARI PLANŠAR
Ansambel Jeršinovec

SLOVENSKA POPEVKA 75

VESELA JESEN
VESELA JESEN 74

PTUJ 75
PTUJ 74

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE – Avsenik

Grobovi talcev v Dragi — v ozadju razvaline gradu Kamen pri Begunjah

NOVE CENE NAŠIH PUBLIKACIJ V LETU 1976

	RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR		
JUGOSLAVIJA	100,00 din	85,00 din	FINSKA	23,00 FM
USA	6,00 US \$	5,00 US \$	FRANCIJA	25,00 FF
KANADA	6,00 c \$	5,00 c \$	HOLANDIJA	16,00 Hfl
AVSTRALIJA	5,00 au \$	4,00 au \$	ITALIJA	4.000,00 Lit
ANGLIJA	2,80 Lstg	2,30 Lstg	NEMČIJA	16,00 DM
AVSTRIJA	115,00 Sch	90,00 Asch	NORVEŠKA	33,00 Nkr
BELGIJA	220,00 Bfr	190,00 Bfr	ŠVEDSKA	25,00 Skr
DANSKA	35,00 Dkr	30,00 Dkr	ŠVICA	19,00 Sfr
				20,00 FM
				20,00 FF
				16,00 Hfl
				3.500,00 Lit
				13,00 DM
				27,00 Nkr
				21,00 Skr
				13,00 Ssr

rodna gruda

november 1975
številka 11
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

Ottavio Brajko ponovno v Kanadi in ZDA

Domači zabavni ansambel Ottavia Brajka iz Izole, ki se je številnim našim rojakom v Kanadi in v Clevelandu, kjer je gostoval lani, izredno priljubil, odhaja na povabilo Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave ponovno na turnejo po teh državah. Iz Jugoslavije odpotuje 17. novembra, turnejo pa bodo zaključili 3. januarja. Nastopali bodo v več mestih po Kanadi in v ZDA (Chicago in drugod), zadnji nastop pa bodo imeli na velikem slovenskem silvestrovanju v Torontu. Skupino spremlja tudi njihov stalni humorist Ivan Bizjak-Giovannin. Vse rojake opozarjamo, da bodo dobili vse podrobnejše informacije o gostovanjih pri Kanadsko-slovenski skupini v Torontu in pri slovenskih društvih v svojem kraju.

Na sliki levo: ansambel Ottavia Brajka.
V ozadju Izola.

Blegoš v jesenskih barvah
Foto: Ančka Tomšič

ENGLISH SECTION

From the editor:

Why so cheap?

Not only in Yugoslavia, but all over the world, prices are continually going up. Inflation has affected the whole world, but we can say that Yugoslavia is somehow keeping to the average rate of inflation, although it is understandable that we often exceed the rate of inflation in the highly-developed countries. I'm sure that a raise in subscription rates for »Rodna Gruda« won't come as a surprise to you, particularly as the subscription rate has remained unchanged for several years now. It looks as though we shall just have to follow the present-day (inflationary) trends.

The question at the start of this article has been posed by many of our fellow countrymen this year, who came in person to »Rodna Gruda« to pay their subscriptions. »Why don't you raise the subscription rate as we know that you can't keep going with the money you are getting at present?«, several of them said. This of course, is true. And we told them what I'd like to tell you now.

The subscription for Rodna Gruda has never been »commercial«, i. e. it has never covered all publishing costs. We have covered the high costs of publishing of our magazine by means of other funds which we have had largely to collect ourselves. These sources include the advertisements put in the magazine by Slovene working organizations which were aware of the importance of contacts with our people abroad, and the grants of the Cultural Community of Slovenia. A great deal remained to be covered by Slovenska izseljenska matica from its own regular income. However, Matica, as the publisher of our magazine, together with the whole Slovene community, realizes that the mission of our magazine is of much wider significance than is that of a magazine whose primary purpose is the making of profit. At the same time we were all aware of the

fact that the price of a magazine like ours must be such that even retired people with smaller incomes and all those who are not so well off could afford it.

This year particular printing costs have gone up, and therefore we are very grateful to Slovene working organizations, and to assemblies of communes for their welcome help. We are specially pleased that Ljubljanska banka has promised its all-round help in our publishing and other activities. In spite of all this it is necessary that, starting with the New Year, the subscription rate for »Rodna Gruda« will be partly raised. Next year the basis of the subscription in foreign currency will be 6 USA Dollars, which means that only subscribers in the United States, Canada and Latin America will have to pay more than up till now. In Australia the subscription will go up by half a dollar (to 5 Australian Dollars), whereas there will be hardly any changes for European countries. You'll be able to find out the exact prices in the list which is going to be published in the next number of »Rodna Gruda«.

I'm sure that this message will not surprise anybody, and that in the future we'll have more and not less subscribers than we have now.

Jože Prešeren
Editor

News in brief

Tourism's important contribution to the Yugoslav economy

During the first seven months of this year about 10 % more foreign tourists visited Yugoslavia than in the same period of last year. This is at least as many as was expected by the planners of our touristic development. The unsatisfactory state of the world's economy prevented many a tourist from go-

ing abroad, but the main reason was that the prices in our country have gone up considerably. In spite of all difficulties, however, we can say that this tourist year in Yugoslavia has nevertheless been a record one.

«Peace – 75»

As part of the celebrations of the 30th anniversary of the United Nations Organization a large international exhibition of fine arts is to be opened in Slovenj Gradec on October 19th. The participants of the exhibition will be 250 artists from 71 countries. The exhibits will represent a panorama of artistic effort, directed towards antimilitarism, liberation movements, antiracism, social criticism, and the like. During his recent visit to Yugoslavia the Secretary-General of the United Nations, dr. Kurt Waldheim, promised to pay a visit to the exhibition.

Talks about our workers in Sweden

In August a delegation of the Ministry of Labour of the Kingdom of Sweden, led by the Minister, Ingemund Bengtsson, came to Belgrade. The Swedish minister and the Yugoslav Chairman of the Federal Work Committee discussed various questions regarding the position of our workers in Sweden. Both sides showed readiness to take measures conducive to suitable solutions for further improvement of the position and protection of our workers temporarily employed in Sweden and of their families living in Yugoslavia.

Visit by American Congressmen

In August a delegation of the House of Representatives of the United States Congress, led by the President of the House, Mr. Carl Albert, paid an official visit to Yugoslavia.

At Brioni the delegation met President Tito and then proceeded to Slovenia where it was welcomed by the President of the Slovene Assembly, dr. Marjan Breclj, the President of the Executive Council of Slovenia, ing. Andrej Marinc, and others. In Ljubljana the delegation was given a reception by the member of the Presidency of the S.F.R. Yugoslavia, Edvard Kardelj. The visitors from the United States and the Yugoslav statesmen discussed cooperation between the United States and Yugoslavia, and they exchanged views on international relations.

At the end of their visit to our country, at the reception in Ljubljana, President Carl Albert said that »he was certain that the visit of the delegation of the House of representatives of the American Congress, closely following the visit of President Ford to Yugoslavia, will strengthen the understanding, friendship and mutual respect, which have, for a long time, been characteristic for relations between the United states and Yugoslavia.«

New Appointments

Recently two public workers from S.R. Slovenia have been nominated for two posts, where they will, no doubt, come into much contact with our emigrants in the United States. Stane Lenardič, a journalist of the Ljubljana daily paper »Delo« has been appointed the new Consul at the Yugoslav Consulate in Cleveland. He is well acquainted with the problems concerning our emigrants as he has been closely associated with and has been a member of the general committee of »Slovenska izseljenska matica« and of the editorial board of our magazine for many years.

Boris Česen has been appointed a specialist associate in the Yugoslav Information Centre in New York, which is active in the United States and in Canada.

International Meeting of Poets

This year the »Golden Wreath« of the International Meeting of Poets at Struga in Macedonia was awarded to the world-famous poet, the President of Senegal, Leopold Senghor, who visited the meeting in person. Upon his arrival in Yugoslavia President Senghor was received by President Tito at Brdo near Kranj.

This year over a hundred poets, writers and critics from 30 countries took part in the »Struga Evenings of Poetry«.

Wine Fair in Ljubljana

At the end of August the 21st International Fair of wine, spirits, fruit juices and vinicultural machinery was opened at the Exhibition Grounds in Ljubljana. There were 378 exhibitors from 25 countries at this year's fair. Among the countries participating in the fair, Tunisia, Japan and Iran appeared for the first time. This year 771 samples of wine have been evaluated. Yugoslavia won 50 gold, 162 silver and 23 written acknowledgements. The title of champion was awarded to the wines Traminac-Slovin and Club-Slovin of Ormož.

Plenty of Business for Inex-Adria-Airways

The Slovene charter airline company, Inex-Adria Aviopromet has already concluded all contracts for their air-service next year. The greatest number of contracts have been made with West Germany, Great Britain, Sweden and the Netherlands. There will also be a new charter line to Finland.

It is expected that this year IAA will fly altogether 620,000 passengers, which means that each of their six planes will fly somewhat than 100,000 passengers.

»Marles« Exporting Successfully

This year the timber industry and furniture factory »Marles« has so far exported 1,200,000 of its products, whereas its imports are three times smaller than last year's. During the first half of this year »Marles« increased its production of pre-fabricated family homes by 20 % in comparison with the same period in 1974. Most of the prefab homes have been sold to West Germany and Austria. The exports of furniture are the same as last year's, the main importers being Denmark, Austria, Libya and Hungary.

Maribor Airport Ready in Autumn

The construction works for the new airport at Slivnica near Maribor are coming to an end. The total length of the runway will be 2,500 metres, so that it will be able to handle planes like the DC-9. As well as the runway other airport buildings are being built. It is expected that charter flights will form the main part of the traffic at Maribor Airport. In addition to this, regular flights to Belgrade, Split and Dubrovnik will probably be established.

No import of wheat will be necessary

Yugoslav agriculture experts expect that 1.9 million hectares of fields will be sown with wheat this autumn. The just mentioned figure is considerably higher than that from last year. This year the wheat crop is not so good but we are still being helped out by the record 1974 crop. It seems, therefore, that it will not be necessary to import wheat this year either. The total amount of this year's wheat crop comes to 4.5 million tons.

Ptuj Music Festival

At this year's festival of popular music the highest prize — the bronze Orpheus with a Lyre — was awarded to the Tone Žagar Ensemble of Ljubljana. The second prize went to Jože Kreže ensemble of Maribor and the third to the ensemble »Dan in noč« (»Day and Night«) of Maribor.

The ensemble »Alpe Adria« from Munich led by young Darko Soršak appeared at the festival for the first time and won the third prize of the audience.

The Ptuj festival of popular music, organized for the third time by Radio Ptuj, attracted over 8,500 visitors this year.

Gorenje, a successful enterprise

The factory of household appliances »Gorenje« of Velenje covers over a half of all Yugoslav demand for washing-machines and refrigerators, etc. and at the same time, makes successful inroads into foreign markets. We have written about this several times; let us now mention that the workers of »Gorenje« are very successful in innovational activities as well. They have several patents registered abroad, which, of course, save their factory a lot of money. It is interesting to note, that one of the Gorenje workers has invented a new method of construction for T.V. cassettes which can save as much as 43 % of construction costs. In five foreign countries Gorenje has registered its patent for a washing-machine which does not need a household water-supply. Gorenje is the only firm in the world which manufactures this kind of washing-machine.

Some prices reduced

In the middle of summer the Federal Executive Council started a large campaign for reducing the prices of certain goods which

had recently gone up excessively. The reduction in prices will include certain products of the textile industry, rubber goods, furniture, electrical energy and some paper and cellulose products. The reduction will be the result of a decrease in the federal trading tax and will be aimed at the raising of the standard of living.

Tourist Giants

Among the world's hundred largest hotel-tourist enterprises there are five Yugoslav ones. The 35th place in the world belongs to »Plava laguna« of Poreč which owns 12 hotels with a total of 6600 beds; 65th place belongs to the hotel-tourist enterprise Dubrovnik (24 hotels, 3500 beds), then follow Brodokomerc of Rijeka (74th place) Kvarner-Ekspres (78th place) and Alva of Budva (81th place).

Yugoslav oil-pipeline to be completed in 1978

It is planned that next spring the construction of the Yugoslav oil-pipeline from Omišalj to Pančevo and Lendava will begin. The investment costs for the first phase of construction will amount to 400 million dollars. The construction will be cofinanced by Czechoslovakia Hungary, Kuwait, the International Bank for Reconstruction and Development, and, very likely, Libya. The Yugoslav oil-pipeline will be the fourth of its kind in the Mediterranean.

Tourist Guide Book for Dolenjsko and Prekmurje

Until recently there has been no guide-book for Dolenjsko which would lead the Yugoslav and foreign tourists to its many interesting places. Tourist workers could therefore hardly wait for the publication of the Guide-book to Dolenjsko which was published in the collection »Male turistične monografije« (»Short Touristic Monographs«) a few months ago. The guide-book was published by the Dolenjsko Tourist Association together with »Turistkomerc« of Zagreb.

Information about the Dolenjsko countryside, about Dolenjsko in the past, about the cultural role of Dolenjsko, about places and works of art there, about industry and important touristic places has been contributed by dr. Emilijan Cevc, prof. Jože Dular, Bogo Komelj and Miloš Jakopec. The excellent selection of colour photographs is the work of Niko Paulič, Tone Knez and Slavko Dokl. The little pocket-book guide, which is printed also in English and Ger-

Piran — the ancient town on Slovene coast

man, is certainly welcome to all visitors of these beautiful, idyllic places along the river Krka as well as to those who visit places along the Temenica and Mirna rivers and Bela Krajina, i. e. Dolenjsko in the wider sense of the word. Every native of Dolenjsko living abroad will be delighted to read the booklet, too, as it will remind him of his old home and, no doubt, tell him a lot new about his native land.

The introduction to the short tourist monograph on Prekmurje has been written by one of the greatest people of this part of Slovenia, writer Miško Kranjec. When giving advice to the visitor of Prekmurje, he says: "Traveler, coming to this countryside of spas and hot water-springs, Styrian wines and, in summer, somewhat stifling Pannonian climate, take some of your time to notice that beauty which is necessary for a spiritual satisfaction, the beauty preserved in ancient frescoes and life, and to experience the somewhat melancholy mood..." The rest of the book, in which individual parts of Prekmurje are presented from the geographical, historical and cultural points of view, have been written by Bela Sever, one of the top touristic experts on this part of Slovenia. At the end of the book there is a list of all the Prekmurje tourist places, with detailed information on all points of interest as well as all kinds of other information which might be helpful both to the Yugoslav and to the foreign tourist. Special value is added to the book by a collection of

56 colour photographs, showing what these interesting places are really like. A multi-coloured map of Prekmurje is also included in the book.

For the tourist guide-book to Prekmurje the same holds true as we have said about the guide-book to Dolenjsko; we recommend it to our fellow-countrymen who come from this part of Slovenia as well as to all others who like to have Slovene books on their bookshelves. Both guide-books are of the kind which can be read any time. They can be ordered at the "Rodna Gruda" office for 35 dinars each.

Recognition for Slovene and Yugoslav Sociology

In the latest edition of "Handbook of Contemporary Developments in World Sociology" published in August by the well-known Greenwood Press, Westport, U. S. A., Yugoslav sociology is given its due place with a special chapter dedicated to it.

The authors of this text are dr. Edi Gobec, Professor of Sociology at Kent State University, Ohio, dr. Jože Goričar, a well-known sociologist from the University of Ljubljana, and dr. Peter Jambrek, who is now a visiting lecturer in sociology at the University of Lusaka, Zambia.

The authors first briefly introduce Yugoslavia and then deal with the predecessors of modern sociology in the Balkans. Special attention is paid to the numerous Yugoslav

experts in sociology who have lectured or are still lecturing at foreign universities or who work at institutes for sociology abroad. This, the most comprehensive handbook of its kind which will be used at universities in the United States, Great Britain, Australia, New Zealand and several other countries, thus, for the first time ever, fairly presents the share of the Slovene and Yugoslav sociology in the development of this scientific field. We are particularly pleased that three well-known Slovene sociologists have been asked to give their contributions to this book.

Another new ship for "Splošna plovba" of Piran — the "Novo mesto"

A short while ago "Splošna plovba" ("General Navigation") of Piran took over in Japan its 22nd ship: it has been named the "Novo mesto". After the "Kočevje", this is the second ship which Splošna plovba has purchased in Japan this year. The "Novo mesto" has a load-carrying capacity of 34,000 BRT, and is the largest ship owned by "Splošna plovba". The running of the ship is entirely automated and can be controlled directly from the bridge. The ship will be used for the transport of cargo in bulk.

Like the "Kočevje", the "Novo mesto" was purchased under very good conditions; "Splošna plovba" paid only half of the total amount from its own funds, obtaining a loan for the other half from the Japanese partner. The loan is to be paid back in 5 years time at the usual interest rate. "Splošna plovba" has gained such trust with its foreign partners by its reliable working and its making of regular payments.

Two New Yugoslav Universities

Maribor is approaching its great day when the second Slovene university is finally to come to life. Another new Yugoslav university is coming into being this year, the university in Banja Luka. Banja Luka will thus become the second university centre in Bosnia and Hercegovina. Five faculties and two colleges will be attended by over 6000 students during the first academic year. A new university in Banja Luka will enable graduates to stay there whereas up till now the young people had to study in other Yugoslav university towns and very often remained there after finishing their studies.

"Musical Youth" Praised

At the recent meeting of the General Assembly of the International Federation of "Musical Youth" in Brussels special acknowledgments were made to the Yugoslav Government for its exceptional support to the movement of "Musical Youth". At the meeting 28 countries, members of this important international movement, were present. As is known "Musical Youth" has its international cultural centre at Gružnjak. This year Miodrag Pavlović, secretary-general of "Musical Youth" of Yugoslavia was elected the first vice-president of the international federation.

At the request of some of our "English Section" readers we are pleased to publish a translation of an article which appeared in Slovene in this year's April number of "Rodna gruda", on the occasion of the 80th anniversary of the Ljubljana Earthquake.

Project Bernardin Progressing Fast

Project Bernardin is Slovenia's biggest investment in tourism. In size it is beaten only by Babin Kuk near Dubrovnik, which has accommodation for 5,000. At the moment the place where the hotel is to stand — on the coast between Piran and Portorož — is still all dug up, so even optimists can hardly believe that Bernardin's first season is to start next May.

Whoever has read Andrić's "Bridge on the Drina" is sure to have noted the great similarity between the building of the bridge and the building of Bernardin. There are plenty of stories about Bernardin which may just as well turn into legends. We have tried to find out how much truth there is in all those stories, and how much they owe to people's imagination, in an interview with Ljubo Filipan, the deputy general manager of "Emona", the firm which is investing in Bernardin.

"We have been discussing Bernardin since 1969, but we have almost forgotten what it will actually look like."

"The whole complex consists of three parts. From the direction of Piran it starts with the 'Pečina' hotel; the latter is built against the hill so that all the rooms will face the sea. In this hotel there will be an indoors swimming-pool and all the other facilities usually found in an A-category hotel. Hotel 'Pristan', situated over the former shipyard, will qualify as a higher B-category hotel. The third part of the project will be the Park

villas. These are a number of smaller, two- or three-storey hotel houses of B-category, surrounding the little church of Bernardin and spreading along the road towards the nearest settlement.

A building for food-processing, storing and other services is also being built. The capacity of this building will be sufficient to meet the demands of as big a hotel complex as was originally planned. The complex will include a 150-box garage building.

The project of course involves the laying-out of the sea-shore and various arrangements necessary for the landing of large ships, as this, too, is a certain tourist attraction. Furthermore, open-air swimming pools and other facilities for day visitors will also be built.

It is important that the entrance to the hotel buildings has been planned in such a way that the noise caused by cars will not disturb guests. Immediately behind the beaches there will be the hotel building, whereas the road and car parks will be situated at the rear of the hotel complex. We shall be settling out recreational grounds as well. Six tennis courts, a mini-golf course, and a keep-fit track are planned. We would like to give this complex the character of the so-called active holidays."

"Considering all the various difficulties connected with the construction of the complex, are you not worried in case Bernardin may not be finished in time? As far as it's known, accommodation is already bookable."

"There is no reason why the building of the hotels with a capacity of 1113 beds should not be finished on time. The construction works are going on as planned and all the contractors, united under the chief contractor "Gradis", are very industrious and are working at full speed so that all buildings are now finished up to their third or fourth phase, i. e. up to the roof. At the same time all installation works are going on, and the equipment has been ordered or purchased so that all buildings are expected to be ready by the planned deadline, i. e. the end of March 1976."

"How much are holidays in Bernardin going to cost?"

"The prices have already been worked out and adapted so as to fit in with those in Portorož."

"What will be the share of Yugoslav manufacturers of hotel and other equipment?"

"Very little equipment will be imported from abroad, only 1.5 million dollars' worth. The imported equipment will include lifts, swimming-pool filtering equipment, some kitchen equipment not manufactured in our

country, espresso-coffee machines, china, cutlery and some lampshades."

Will Sea-Shells Clean the Sea?

Biologists at Portorož have aroused a lot of interest all round the world. They have found out that it is possible to use sea-shells for cleaning the sea if it is polluted by waste matter. In such conditions shells grow very fast so they could become economically very important. From shells it will be possible to obtain proteins which have, up till now, been imported in great quantities. In addition to this, "artificial plantations" of shells could be used as food for fish and for people.

Several years ago the well-known biologist dr. Jože Štirn, the Head of the Marine Biology Station and a senior lecturer at the University of Ljubljana, was asked to help in clearing up a lake in Tunisia, which had been so polluted that at one time all living organisms in it had died. Before dr. Štirn's arrival some institutions from the West had tried to save the lake, but the first positive results were obtained only by dr. Štirn's experiments. The lake began to recover.

The problem of the ever-increasing pollution of the sea is, of course, causing trouble for almost all the world's maritime countries. In the sea there is more and more filth and poisonous water, which slowly but surely is destroying everything alive. No wonder, then, that a great many scientists are racking their brains as to how further sea-pollution might be prevented. In connection with this two systems have been formed. According to the first one, waste matter should be mechanically and biologically treated on land, whereas according to the second the mechanically-cleaned waste matter should be led through long pipes into the depths of the sea. Neither the first or the second solution is 100% satisfactory. The cleaning mechanism of the first is apt to break down as the sea surface oscillates and the waste matter of the second, which is only mechanically cleaned, pollutes the depths of the sea. If the waste matter is biologically purified then the valuable elemental fertilizers, such as nitrogen, phosphorus and silica, which provide excellent food for plant plankton, are destroyed.

With regard to these so far proposed and not particularly effective, artificial systems for the cleaning-up of waste matter, and on the basis of his experiments in Tunisia, dr. Štirn, after returning to Portorož, started to look for a natural way of cleaning up the sea.

The Portorož biologists have determined that waste matter along the Slovene Coast

The village Goče on Karst — photo by Ančka Tomšič

contains a lot of nourishing matter for plant plankton (algae), which is the main source of oxygen in the sea. Similarly to the plants growing on land, plankton in the sea absorbs carbon dioxide and releases oxygen. It is actually on these algae that marine life depends.

Plant plankton is the main food for animal plankton, which is in turn the food for fish and sea-shells. In this way the plant plankton turns inanimate inorganic matter into animate organic matter, which is consumed by all living beings in the sea and even by man.

During the experimental period the biologists of Portorož managed to produce two tons of sea-shells. These shells were then crushed and given as food to "cipilji" fish, caught in large nets. The shells reached their normal size in ten months and they multiplied three times a year.

This experiment showed that the artificial cultivation of sea-shells would be very much worthwhile. In only three years enough shells for industrial processing could be produced.

The biologists have found out that one shell can clean about seven litres of sea-water per hour. By adding the appropriate amount of waste matter, 50 tons of shells can be bred on one hectare of sea-surface annually. The

waste matter now present in the Bay of Piran would suffice for feeding fifty thousand tons of shells. This means that, in the near future, five hectares of the Piran Bay area could be cleaned by the shells of all waste matter.

At present, of course, the whole project is still in its experimental phase which has, however, shown reliable results. Now it is necessary to find an investor for building facilities for the breeding and processing of shells off the Slovene Coast. Considerable interest has been shown all over the world in the cleaning-up of sea-water, especially in bay areas. The findings of the Portorož biologists have met with interest along the Yugoslav Coast as well. At Rijeka, a similar project is being prepared and the communities along the Slovene Coast have shown much understanding, too. Collectors which will mechanically clean all waste matter along the Slovene Coast are being built. It will be possible to direct the waste matter from these collectors through pipes towards the plantations of shells which will clean the sea mixed with waste matter, as well.

In spite of the fact that the Marine Biology Research Station in Portorož was founded only in 1969 as a successor to the Institute for Marine Research, it has during this short time gained a reputation at home and abroad.

A City Propped Up By Beams

Ljubljana and all Slovenia were shaken by an earthquake just 80 years ago

By the year 1895 Ljubljana had a population of somewhat more than thirty thousand. It was a small town, or, if you prefer it, a big, stretched-out village — both at the same time.

April 14th, 1895: A merry Sunday — The first nice sunny Sunday after a long and bitter winter and after some heavy Spring rainstorms. The people of Ljubljana have been enjoying trips into the countryside and go early to bed.

April 14th, 11.17 p. m.: Twentythree seconds of horror — sleeping Ljubljana is suddenly caught up in an awful dance. Furniture flies around people's flats; it spins, falls and lies around their rooms in disorder. Walls crack, attic underground roaring and raging is heard. Chimneys fall and walls collapse. Dogs bark in desperation. Citizens stand in complete consternation, dressed in their nightgowns, and tremble as they hold on to one another. It seems as though they are afloat on a stormy sea. First they rise up and then they sink down once again.

11.17 p. m.: In the restaurant of the Slon Hotel — Most of the restaurant's guests have already had plenty to drink, and enthusiastically applaud the frolicsome 'ladies' band. All of a sudden everything is shaking, as if something had exploded in the cellar. The ground rocks, the gas-lights tip over, glasses dance about and crash to the ground. The screams of the guests are heard. The members of the band throw down their instruments and, yelling and screaming, rush into the bewildered crowd. Tables jump about from one side to another, the glass doors break into a thousand fragments. The hall is emptied in a moment. The arched ceiling is cracked, and on the floors, in the greatest disorder, lie the confused remains of broken china, glass and food.

11.17 p. m.: At the Hospital — Large cracks yawn open in the ceilings and walls, cracks so wide that one can see from one room into another. Patients jump out of their beds and flee. Those who can't help themselves, just scream. Merciful nurses rush to their aid. Awful screams can be heard from the building containing mental patients. But no one dares to open the doors, in case they were to escape and create some accidents. Luckily no wall cracks in this building.

11.17 p. m.: At the jail — At the men's prison up on the Castle and at Žabjak, the prisoners kick up an awful racket at the first

earthquake shock. They shake the window-bars, beat on the doors, shout for help, and swear at the top of their voices. At length the guard lets them out into the courtyard.

11.17 p. m.: At Bohinjska Bistrica — A dead Somewhere in the town relatives are keeping watch at a dying man's bedside. Plaster falls on his face. The watchers are chilled to the marrow, but keep on watching, until the man dies in the middle of the quakes.

11.17 p. m.: At Litija — The earthquake shocks excite horror in places outside Ljubljana. There's another dying man at Litija. When things start to dance round the room he starts cursing and praying. All those present are convinced that the devil himself has come for him.

11.17 p. m.: At Bohinjska Bistrica — A dead man lies on the catafalque at Srednja vas near Bohinjska Bistrica. In accordance to old custom relatives are keeping watch next to him, mumbling prayers, half-dozing. Suddenly the body starts to move, flowers fall from the stand onto the floor. An awful fear pervades all those present. "Oh, Marija! He's rising!" screams one woman. All flee from the house.

11.17 p. m.: At Planina in the Vipava Valley — The villagers are sleeping but the village joiner has got some work which must be done. As he brandishes his saw and plane a few of his comrades keep him company. All of a sudden the coffin starts to move about. In fear they all start to pray.

11.17 p. m.: At Bizovik — At the house of landowner Bricelj the ceiling opens up in the room where the master and mistress are sleeping. He succeeds in jumping out and under the bed during the first shake. This saves his life. His wife is killed by the falling ceiling.

11.17 p. m.: At Trieste — The theatre is full. At the earthquake the chandelier shakes and all the lights go out. At first the audience thinks there is a fire. People rush out screaming onto the street and flee in all directions.

11.17 p. m.: At Idrija — Miners inside the mercury mine are horrified to hear the squeaking of the wooden pit-props. They tell one another that they never wish to undergo such an experience in the bowels of the earth again.

11.17 p. m.: Beneath Šmarna gora — At the shock three huge boulders come loose on the steep slopes of Šmarna gora above Vikrče. Pieces of these rocks roll down and land right on the road below.

11.18 p. m.: Panic — One minute after the first shock panic rules in Ljubljana. The windows and doors of houses open, screams and lamentation can be heard. People rush

out into the streets in their nightdresses, wrapped up in a blanket or a carpet. People are calling others by name, children are crying, the unlocking and slamming of doors can be heard. The streets are suddenly full. Clocks in church towers stop. The shaking makes the bells ring out by themselves once again.

11.20 p. m.: The second shock — The majority of people still haven't recovered from the first shock, when the earthquake dance starts up once again. Many people are surprised to realize that a heavy brick has fallen where they were standing just a moment before.

11.42 p. m.: The third shock — The town shakes once again. A crowd of citizens sets off towards Tivoli park. Women, children and ill people are crowded into three wooden pavilions, the men have to stay outside. Ljubljana shakes again and again. Even in the open there is a very unpleasant feeling. It seems to people as though they were standing on top of a underground cavern. The ground on which they stand seems to be as thin as paper. No one dares to jump up too high or to strike the ground a blow with their feet. An innkeeper goodheartedly starts distributing rum and brandy to the frozen men, and gives them all the blankets he's got in the house. Some old people won't leave their collapsing houses, relatives drag them out by sheer force. The mayor dashes to the town-hall and gives instructions to his men. All gas lamps are lit at once. Roads are closed to all traffic. The collapsed ruins of houses are guarded by policemen, firemen and soldiers. Under the starry sky crowds of citizens get down on their knees and pray, using their chaplets and the litany.

April 15th, 12.30 a. m.: All the town's citizens are scared to the marrow by the shaking. Furrier Krejči lends all the furs he has in stock to people both known and unknown. Confectioner Kirbisch strengthens the townspeople with strong drinks. He doesn't ask for any payment as most people have left their money at home.

2.00 a. m.: Prophecies — Terrified citizens predict that Ljubljana will sink into the ground at dawn. Others tell of a telegram which has arrived, predicting an even worse shock. Someone says that the whole of Vienna has fallen down. Others report that Šmarna gora has collapsed into the River Sava, and that Golovec Hill has slid into the Ljubljana. An old dame explains: "There will be darkness for three days now. There will be no sun, no morning, no noon and no evening." A slightly less scared citizen makes fun of the old lady and adds: "And

there'll be no 'žganci', no fruit-juice and no porridge either." Another old lady is using cards to predict how many times the town will be shaken by earthquake shocks. Two guards come for her and remove her. The charge: alarming the population.

5.30 a. m.: Hysteria — As the sun starts to rise there's the rumbling of a new earthquake, one of the worst shocks. Alarm, fright and confusion reach their zenith. All are on their knees, with their arms raised to heaven. Women scream hysterically.

7.00 a. m.: A view of the town — The town has not sunk a single centimetre. The sun shines on collapsed roofs. The town is awful to see. The tiles on roofs are smashed. Houses are all cracked. It looks as though the thick walls will collapse at any moment. Out of fourteen hundred houses there's hardly one which is without a crack. Tall chimneys are all cracked at the top third of their height. Churches have suffered a lot of damage, too. Telegrams are despatched to give the world the bad news about the earthquake.

10.00 a. m.: The authorities take steps — Lessons at schools, kindergartens and private institutes are cancelled. It is, so to speak, the end of the school year. Factories and other enterprises stop work for an unlimited time. The prince-bishop gives orders that mass is to be held in the open air; meanwhile the town councillors assemble for an extraordinary session.

4.00 p. m.: The fortyseventh earthquake shock — At this hour the town is shaken by the fortyseventh shock. People are afraid of the freezing night which is approaching. Many are hungry, too. Workers and the town's paupers live off bread and potatoes which they are given.

7.00 p. m.: A place to sleep in barrels — People don't dare to re-enter their homes. Some move off into the country to spend the night with relatives. Some make their beds right on the ground. At the Trnovo boat-landing place citizens climb into the big barrels, usually used for the making of sauerkraut. One barrel is big enough for a man, his wife and a child. The main thing is to have a roof over one's head, even if it does stink of sauerkraut. The railway carriages at Ljubljana station are made available by the railway authorities. The president of the region moves into a railway carriage, too. More than four thousand people sleep in two hundred and fifty railway carriages. Twenty big canvas tents are set up in "Zvezda" in the middle of the town by the military authorities, twenty-two more tents — from sheets, cloths, eiderdowns, stands and boxes. Some decide to spend the

Podgraje near Ilirska Bistrica

night in horse-drawn carriages. But nobody sleeps, they are all listening out in case it starts shaking again.

April 16th, 8.00 a. m.: Brigands on their way to the earthquake-hit city — Ljubljana police get a message from the Trieste police that some dangerous robbers have disappeared from Trieste and that they are probably on their way to Ljubljana. The strength of military guards and patrols is doubled. Suspects are arrested. The people of Ljubljana move in large numbers into neighbouring towns and villages.

12.00 noon: The battle for food — The vessels in which food for the poorest of the population is being cooked, are surrounded long before dinnertime. When a sign that food is to be distributed is given, all the hungry people crowd round, pushing and pulling. The poor people hold out hundreds of gaily-coloured pots towards the big cauldron. With great appetite they eat up the long-awaited warm food.

April 17th: Foreigners with cameras arrive — Numerous foreigners are arriving in Ljubljana. They are recognised by the townspeople because of the cameras they carry. They energetically take pictures of cracks and collapsed houses. Both young and old enthusiastically get themselves in front of the cameras. More serious men and women, whose homes have been desolated by the earthquake, feel a spasm in their hearts when they see the streets full of inquisitive folk. The owners of houses start to prop them up with thick beams. Foreign newspapermen christen Ljubljana "the city propped-up by beams". Firemen knock down inclined and cracked chimneys.

April 18th: Fear of disease — Wooden huts start to be erected everywhere. One must live, eat, work and trade. The authorities fear that some infectious disease may break out. For this reason cleanlines of a high

standard is demanded in the huts. Public lavatories are constantly disinfected.

April 24th: Help from everywhere — Help starts to reach Ljubljana from all parts of the world. The first ten thousand gold-dinars are sent by the Emperor from Vienna. Help comes from Vienna, Prague, Budapest, Zagreb, Pula, Karlovac, Sisak, Split and even from Chicago in America. On the tenth day after the earthquake there are discussions about aid to Ljubljana in the Viennese State Council. The representatives consider that only trust in God and in actual help can save the inhabitants from despair. Some Ljubljana innkeepers, no longer in such fear, raise their prices sharply.

May 7th: The Emperor tries goulash — On the twentythird day after the earthquake the Emperor himself visits Ljubljana. His face darkens on seeing the tents and huts in which the people of Ljubljana are living. At one of the emergency kitchens he tries the goulash and compliments the cooks on it. At the end of this visit he states: "Sirs, what I have seen is a lot worse than I had imagined. Be sure that I will do everything in my power to provide as much help as possible for the town and for the country."

In the years after the earthquake — At the start a lot of buildings were demolished in Ljubljana. Many new buildings were erected. From far and near masons, carpenters and other craftsmen flowed into Ljubljana. The earthquake woke the town out of its long-standing urban apatheticness. The people of Ljubljana wanted a new, modern city instead of the old damaged town. Young architects threw themselves into the task. Designers of buildings started to discuss how houses which would be safe against earthquakes could be constructed. The earthquake shocks, which had excited such horror, were long ago forgotten.

Ljubljana. En la fábrica de turbinas y artículos metalúrgicos LITOSTROJ, tuvo lugar el encuentro de los fundadores de la misma. Hace 28 años atrás que se reunían en éste, hoy día gran establecimiento industrial, un número pequeño de obreros para fundar un taller de herrajes. Después de tres años de activa labor crearon un centro de investigación y a la vez comenzaron a emplear el sistema de autogestión obrera. Es decir, que ya hace 25 años atrás que LITOSTROJ ya defiende los derechos del obrero. Es por ello que en estos días todos los trabajadores unidos al 30 aniversario de la liberación festejan también el 25 aniversario de la autogestión obrera y el 28 aniversario de la fundación de este establecimiento modelo. Al acto central concurrió el presidente Tito en persona, su Sra, esposa, el héroe nacional Franc Leskošek-Luka y otras importantes personalidades de la vida política eslovena.

Ljubljana. También este año tuvo lugar en pabellones de la exposición comercial e industrial de Ljubljana, la Exposición internacional de vinos de mesa y bebidas sin alcohol. Aparte de los consabidos vinos franceses, italianos, austríacos y yugoslavos, pudimos degustar los excelentes vinos que enviaron Israel, Argentina, Alemania y muchos países más. En la categoría vinos de mesa, Eslovenia ganó varias medallas de oro. En cuanto a jugos de frutas fue merecido el gran premio de honor y medalla de oro a los jugos de la firma FRUCTAL-ALCO de Ajdovščina.

Ljubljana. Andrés Valdés, cubano de nacimiento, actuó en esta ciudad con un programa de mímica. Sin lugar a dudas, es el mejor pantomimo de Eslovenia. Durante dos noches consecutivas — 20 y 21 — nos brindó un programa lleno de buen humor. Es un cómico realista. Sus números, once en total, están llenos de símbolos nuevos y cómicos a su vez. Sin embargo tienen varios de ellos un aire cómico-dramático que atraen y a la vez hacen pensar. Sin duda domina el arte de la mímica con holgura y clase. Es un maestro en su profesión. El público lo aceptó y aplaudió. La sala de los caballeros de Križanke saludó así al cubano-esloveno con gran simpatía.

Metlika. Los habitantes de los pueblos Dole, Hrast, Dol y Ravnice celebraron en conjunto el 30 aniversario de la liberación. Justamente en el primero de estos pueblos fue donde tuvo lugar durante esos días históricos la reunión cumbre de los jefes de estados libres de aquel entonces. Las posteriores reuniones fueron para consolidar el fren-

te de lucha contra el invasor. Durante el acto celebratorio mantuvo la palabra el ex-combatiente y uno de los primeros guerrilleros aún vivos, el actual director de la empresa Peugeot en Eslovenia, Sr. Janko Mehle. Este último conocido por sus grandes ideas y realizaciones. Entre otras la red de garages subterráneos de Ljubljana. Durante la 2-da guerra mundial se destacó por su valor, coraje y compañerismo. Su gran conocimiento del terreno hizo que fuera durante varios años un excelente guía. Su señora esposa también es ex-combatiente. Junto a su esposo fue una de las mujeres más activas de la región Bela krajina.

Durante el acto en Hrast hubo además escenas de recordarse, entre ellas el encuentro con la «abuela de la revolución», como también le dicen «Oreharjeva mama». Esta última es la madre de la esposa del Sr. Janko Mehle. En su casa tuvieron lugar las reuniones del comité del frente de liberación de Eslovenia. La «abuela» todavía recuerda los momentos de peligro que vivió durante la invasión de los italianos y alemanes al pueblo de Hrast, que fue quemado totalmente. Muchos de los habitantes de estos pueblos y alrededores tiene familiares emigrados, en su mayoría en la Argentina y E. E. U. de América.

Turistas argentinos. En pocos meses visitaron Yugoslavia, en especial Eslovenia y el mar Adriático cerca de 500 turistas argentinos. Este es el mayor número hasta ahora registrado para una sola temporada. Casi la mitad de ellos vinieron con vuelos «charters». El resto prefirió viajar con naves de pasajeros. La tercera parte del total son ya hijos y nietos de nuestros emigrantes que viven en todo el territorio argentino. Pudimos ver así jóvenes que vinieron por primera vez a la tierra de sus antepasados. Entre ellos varios conocidos profesionales y delegaciones de estudiantes. La agrupación más grande fue la del centro de Arquitectura que viajaba por Europa. Aparte tuvimos la suerte de conocer a varios juristas, directores de empresas, simples empleados, maestros, ingenieros y artistas. Todos coincidieron en algo, las ansias de poder ver en un futuro no lejano, acortadas las relaciones culturales y un mayor acercamiento en lo concerniente al quehacer económico. Ahora mucho más fácil por estar incluida la Argentina entre los países no-alineados. También concurrieron a las visitas explicadas, lógico que en menor número, uruguayos, chilenos, venezolanos, brasileños y colombianos. Esperemos ver pronto frutos de estas visitas que sembraron nuevos lazos de unión y amistad

no sólo entre los jóvenes, sino además entre la gente mayor.

Cocina eslovena: Bife con hongos.

Necesitamos 4 o 5 bifes de vaca, 100 gr de carne de ternera y tocino, sal, pimienta, 2 papas, 2 cucharas de grasa, 1 cebolla, 1 cucharada de manteca cruda, 1/2 kilo de hongos, perejil.

A los bifes les sacamos los huesos, golpeamos, salamos ponemos pimienta. Extendemos los bifes sobre la mesa y les colocamos la siguiente mezcla: papa ligeramente rallada (cruda), tocino y carne cortada en pedazos pequeños. Enrollamos los bifes y atamos cada uno con un hilo. Les colocamos en una fuente con harina. Los bifes así enharinados los freímos con cebolla preparada de antemano. Una vez que la cocción comienza a realizarse puede agregarse a gusto agua o caldo. Cuando vemos que la carne ya está comenzando a ponerse tierna, entonces preparamos aparte los hongos. Freímos estos sobre manteca y perejil. Antes de servir debemos quitar los pedazos de ramitas o tallos. Puede mejorarse los hongos con un poco de crema agria. Una vez cocidos los servimos junto a la carne. Este plato podemos acompañarlo con arroz blanco, ensalada y vino blanco seco.

Moda en Eslovenia. Las damas usan por lo general para ir al trabajo polleras acampanadas por debajo de la rodilla. Blusas y camisas a cuadros. Las jóvenes pantalones sport blanco o azules y anchos en las botamangas. Calzado muy alto. Los caballeros visten por excelencia de sport. Camisas de colores vistosos, pantalones ajustados, botitas. Ambos sexos usan chalecos y camperas, haciendo juego con los pantalones, tipo blu-gin.

Música: Están de moda las canciones latino-americanas y españolas. Los más fans aplauden la música pop de vanguardia que predomina en Inglaterra.

Deporte. En general la juventud practica el tennis, el fútbol y el basquet. Ahora ya se comenzó a practicar el patinaje sobre hielo. La práctica del bowling se puso muy de moda. También los botes a vela.

Pizzerías: Durante el mes pasado tuvimos la oportunidad de ver abiertas dos nuevas pizzerías. Es así que Ljubljana, la capital de Eslovenia, ya tiene 5 pizzerías, aparte de la elaboración de pizzas en los hoteles.

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo

Rodna gruda

mesečna ilustrirana revija
za Slovence po svetu

Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni
na vseh kontinentih,
jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem, sorodnikom,
vsem drugim rojakom.

Slovenski koledar 1976

To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto.
Poleg tega smo vam pripravili tudi lep
stenski koledar s slikami, ki jih boste
lahko ponosno pokazali vsakemu tujcu
z besedami: »To je Slovenija!«

Na naš naslov: Slovenska izseljenska matica,
61001 Ljubljana, p. p. 169, Cankarjeva 1/II, Slo-
venija, Jugoslavija pošljite izpolnjeno naročilni-
co in takoj vam bomo ustregli.

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite
mesečno revijo Rodna gruda
Slovenski koledar za leto 1976

Točen naslov:

Podpis:

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Mihe Dovžana

DESET VESELIH LET —
VESELO V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojzeta Slaka

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE
Ansambel bratov Avsenik

ČOLNIČ SREČE
Ansambel Borisa Kovačiča

KAJ TI JE DEKLICA
Koroški akademski oktet

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Ansambel Richie Vadnal
iz Clevelanda

HEJ TOVARIŠI
Moški komorni zbor
RTV Ljubljana

TEŽAK JE BIL ČAS
partizanski samospev

SLOVENSKA POPEVKA 75
VESELA JESEN 75
PTUJ 75

SLOVEN'C SLOVENCA VABI
Moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor
Slava Klavara, Maribor

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

POLKA NA VOGLU-
STOL JE NAJVIŠJI VRH,
JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR
Ansambel bratov Avsenik

OČKA
Ansambel Toneta Kmetca

MOJ AVTO
Ansambel Lojzeta Slaka

PIJMO GA
Ansambel Lojzeta Slaka

KAKO SVA SI RAZLIČNA
Alfi Nipič-Marjetka Falk

VAGABUND — Majda Sepe

SIROTA — Majda Sepe

RIBNIČAN — Braco Koren

MAGNETOFONSKE KASETE

DESET VESELIH LET, VESELO
V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojze Slak

MNOGO REČNIH LET
Ansambel Dovžan

VETER VE ZA POTI
Ansambel Dovžan

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
Ansambel Franca Miheliča

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Vadnal

STARA LJUBEZEN
Vadnal

TA GLAŽEK JE PRAZEN
Vadnal

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

ŠMENTANI GAŠPER
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

DRUGI ČASI
Ansambel Jožeta Krežeta

VESELI PRIJATELJI
Boris Frank

SEM VEDNO VESEL
Boris Frank

STARI PLANŠAR
Ansambel Jeršinovec

SLOVENSKA POPEVKA 75

VESELA JESEN
VESELA JESEN 74

PTUJ 75
PTUJ 74

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE — Avsenik

Grobovi talcev v Dragi — v ozadju razvaline gradu Kamen pri Begunjah

NOVE CENE NAŠIH PUBLIKACIJ V LETU 1976

	RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR		
JUGOSLAVIJA	100,00 din	85,00 din	FINSKA	23,00 FM
USA	6,00 US \$	5,00 US \$	FRANCIJA	25,00 FF
KANADA	6,00 c \$	5,00 c \$	HOLANDIJA	16,00 Hfl
AVSTRALIJA	5,00 au \$	4,00 au \$	ITALIJA	4.000,00 Lit
ANGLIJA	2,80 Lstg	2,30 Lstg	NEMČIJA	16,00 DM
AVSTRIJA	115,00 Sch	90,00 Asch	NORVEŠKA	33,00 Nkr
BELGIJA	220,00 Bfr	190,00 Bfr	ŠVEDSKA	25,00 Skr
DANSKA	35,00 Dkr	30,00 Dkr	ŠVICA	19,00 Sfr
				20,00 FM
				20,00 FF
				16,00 Hfl
				3.500,00 Lit
				13,00 DM
				27,00 Nkr
				21,00 Skr
				13,00 Ssr